

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ AKADÉMIA

Evidenčné číslo: 102003/I/2022/36114651174762756

VPLYV PANDÉMIE COVID-19 NA ZAHRANIČNÝ OBCHOD
USA
Diplomová práca

2022

Bc. Henrieta Hruštíková

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ AKADÉMIA

VPLYV PANDÉMIE COVID-19 NA ZAHRANIČNÝ
OBCHOD USA
Diplomová práca

Študijný program: manažment medzinárodného obchodu
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu
Vedúci záverečnej práce: Ing. Tatiana Hlušková, PhD.

Bratislava 2022

Bc. Henrieta Hrušíková

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a uviedla som všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Chcela by som sa poďakovať vedúcej mojej diplomovej práce, Ing. Tatiane Hluškovej, PhD., za pripomienky, cenné rady a vedenie. Ďalej by som sa rada poďakovala svojej rodine a priateľom za podporu.

Abstrakt

HRUŠTÍKOVÁ, Henrieta: *Vplyv pandémie COVID-19 na zahraničný obchod USA*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Ing. Tatiana Hlušková, PhD. Bratislava: OF EU, 2022, 81 strán.

Cieľom diplomovej práce je analyzovať zahraničný obchod USA počas pandémie covid-19 a na základe komparácie dát s obdobím pred pandémiou zistiť a kvantifikovať zmeny v ich komoditnej a teritoriálnej štruktúre, a zároveň popísať a vysvetliť vplyv pandémie na obchodné toky medzi USA a Čínou. Práca je rozdelená do 5 kapitol. Obsahuje 26 grafov a 11 tabuliek. Prvá kapitola je venovaná teoretickým poznatkom z oblasti zahraničného obchodu, vývoju zahraničného obchodu a zahraničnoobchodnej politiky USA pred pandémiou a takisto ich obchodnej vojne s Čínou. V ďalšej časti sa charakterizuje cieľ práce a následne metodika. Záverečná kapitola sa zaoberá vplyvom pandémie na zahraničný obchod USA s tovarom a službami v roku 2020 a súčasnosti, s dôrazom na zmeny v teritoriálnej a komoditnej štruktúre. Výsledkom riešenia danej problematiky je, že pandémia sa na zahraničnom obchode USA prejavila predovšetkým krátkodobo, a to v druhom štvrtroku 2020, kedy platili najprísnejšie opatrenia. Z pohľadu obchodu s tovarom sme zistili, že viac utrpel export, ktorý sa zotavoval dlhšie, čo sa prejavilo aj na opätovnom náraste deficitu obchodnej bilancie. Najviac zasiahnutými komoditami boli lietadlá, minerálne oleje a nerastné palivá. Najväčší pokles zahraničného obchodu zaznamenali s Kanadou a Mexikom, naopak obchod s Čínou postupne rástol aj vďaka dohode Phase One, ktorú sa však podarilo naplniť len čiastočne. Narozdiel od tovaru, zahraničný obchod USA so službami utrpel dlhodobo a vo väčšej miere, a to predovšetkým cestovanie a doprava, čo súviselo najmä s charakterom reštriktívnych opatrení v boji proti vírusu. Vo všeobecnosti sa USA podarilo oživiť svoj zahraničný obchod pomerne rýchlo, a to vďaka fiškálnym stimulom a spotrebiteľským výdavkom.

Kľúčové slová: zahraničný obchod, pandémia covid-19, USA, Čína, obchodná vojna, služby

Abstract

HRUŠTÍKOVÁ, Henrieta: *The impact of the COVID-19 pandemic on the foreign trade of the USA*. – The University of Economics in Bratislava. The Faculty of Commerce; International business Department – Ing. Tatiana Hlušková, PhD. Bratislava: OF EU, 2022, 81 pages.

The aim of this thesis was to analyze foreign trade of the USA during the covid-19 pandemic and by comparing pre-pandemic data to identify and quantify changes in their commodity and territorial structure, while describing and explaining the impact of the pandemic on US-China trade flows. The work is divided into five chapters. It includes 26 graphs and 11 tables. The first chapter explains the theoretical aspects of foreign trade, the development of US foreign trade and policy before pandemic and also their trade war with China. The next chapter describes the objective and the methodology. The final chapter deals with the impact of the pandemic on US foreign trade in goods and services in 2020 and now, with an emphasis on changes in the territorial and commodity structure. The result of the issue is that the pandemic affected the foreign trade of the USA mainly in the short term, in the second quarter of 2020, when the strictest measures applied. From the point of view of trade in goods, we found that exports, which recovered for a longer period, suffered more, which was also reflected in a renewed increase in the trade deficit. The most affected commodities were aircraft, mineral oils and mineral fuels. The largest decline in foreign trade was recorded with Canada and Mexico, while trade with China gradually increased thanks to the Phase One agreement, which, however, was only partially fulfilled. Unlike goods, US foreign trade in services has suffered for a long time and to a greater extent, especially travel and transport, mainly due to the nature of the restrictive measures in the fight against the virus. In general, the US has managed to revive its foreign trade relatively quickly, thanks to fiscal stimulus and consumer spending.

Key words: foreign trade, covid-19 pandemic, US, China, services, trade war

Obsah

Obsah 7

Úvod 8

1	Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí	9
1.1	Teoretické východiská a charakteristiky zahraničného obchodu	9
1.1.1	Základné charakteristiky zahraničného obchodu	9
1.1.2	Teórie zahraničného obchodu	11
1.1.3	Funkcie zahraničného obchodu	13
1.2	Zahraničnoobchodná politika	14
1.3	Charakteristika zahraničného obchodu USA	17
1.4	Zahraničnoobchodná politika USA	19
1.4.1	Protekcionizmus a obchodná vojna USA s Čínou	22
2	Cieľ práce	26
3	Metódy a metodika práce	27
4	Výsledky práce	28
4.1	Pandémia Covid-19 a svetový obchod	28
4.2	Vplyv pandémie na zahraničný obchod USA s tovarom	30
4.2.1	Vplyv pandémie na komoditnú štruktúru USA	37
4.2.2	Vplyv pandémie na teritoriálnu štruktúru USA	45
4.3	Vývoj obchodných vzťahov USA a Číny počas pandémie	49
4.4	Vplyv pandémie na zahraničný obchod USA so službami	55
4.4.1	Vplyv pandémie na štruktúru služieb USA	56
4.4.2	Vplyv pandémie na teritoriálnu štruktúru služieb USA	63
5	Diskusia	66
Záver	70	
Zoznam použitej literatúry		74

Úvod

Vypuknutím globálnej pandémie zažila svetová ekonomika šok, o akom môžeme naposledy hovoriť v prípade Globálnej finančnej krízy z roku 2009. Pandémia so sebou priniesla veľkú mieru obmedzení, ktoré sa dotkli obchodu a USA ako globálny hráč v oblasti medzinárodného obchodu s tovarom aj službami neboli výnimkou. Ich ekonomika v posledných rokoch prešla rôznymi turbulenciami najmä vďaka politike D. Trumpa, ktorý sa netajil svojim protekcionistickým prístupom vo vzťahoch k zahraničiu. Počas jeho prezidentského mandátu sa mu podarilo vyvolať obchodnú vojnu, ktorá sa významne prejavila na ukazovateľoch zahraničného obchodu a ekonomike ako takej. Na začiatku roka 2020 sa podarilo podpísať dohodu s Čínou, no môžeme povedať, že pandémie vytvorila významnú prekážku jej dosiahnutia a takisto ovplyvňovala obchod USA s celým svetom.

Cieľom diplomovej práce je analyzovať zahraničný obchod USA počas pandémie covid-19 a na základe komparácie dát s obdobím pred pandémiou zistiť a kvantifikovať zmeny v ich komoditnej a teritoriálnej štruktúre, a zároveň popísať a vysvetliť vplyv pandémie na obchodné toky medzi USA a Čínou.

Prvá kapitola diplomovej práce je rozdelená na 4 podkapitoly. Na začiatku sa venujeme teoretickému vymedzeniu zahraničného obchodu, jeho významu a funkciám v ekonomike a takisto zahraničnoobchodnej politike. Následne charakterizujeme zahraničný obchod USA, vývoj ich zahraničnoobchodnej politiky v kontexte protekcionizmu a obchodnej vojny s Čínou.

V druhej kapitole sme vymedzili hlavný cieľ a čiastkové ciele diplomovej práce a v tretej kapitole bližšie popisujeme použité metódy a metodiku práce.

Štvrtá kapitola už je priamo venovaná vplyvom pandémie na zahraničný obchod USA. Najskôr sme vo všeobecnej rovine priblížili vplyv pandémie na svetový obchod a následne sa venujeme konkrétne obchodu USA s tovarom a službami predovšetkým v pandemickom roku 2020, ktorý porovnávame aj s Globálnou finančnou krízou v roku 2009. Samostatná časť v tejto kapitole je venovaná obchodným tokom USA s Čínou počas pandémie.

Diplomová práca končí piatou kapitolou, ktorá je venovaná diskusii k výsledkom práce, kde prezentujeme naše zistenia a hlavné závery našej analýzy.

1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí

1.1 Teoretické východiská a charakteristiky zahraničného obchodu

1.1.1 Základné charakteristiky zahraničného obchodu

S postupnou globalizáciou a väčšou liberalizáciou sa medzinárodný obchod stal dôležitou súčasťou vonkajších ekonomických vzťahov krajín. Takisto môžeme povedať, že tvorí aj dôležitú súčasť národného hospodárstva. Kladnú závislosť medzi HDP krajiny a medzinárodným obchodom postupne v histórii potvrdili viacerí významní ekonómovia. Vo väčšine prípadov platí, že čím väčší je obchod, tým je HDP krajiny vyššie. To, ako je krajina zapojená do medzinárodného obchodu, a ako je konkurencieschopná v medzinárodnom prostredí určuje jej miera funkčnej otvorenosti. V skratke ide o podiel exportu na HDP krajiny. Zapojenie krajín do medzinárodného obchodu môže ovplyvňovať viacero faktorov, ako napríklad geografická poloha alebo dostupnosť zdrojov. V dnešnom svete, ktorý je výrazne prepojený a krajiny sú vzájomne na sebe závislé existuje len malé percento krajín, ktoré by sa nezapájali do medzinárodnej deľby práce.

V tejto problematike môžeme rozlišovať nasledujúce pojmy, ktoré si nemôžeme zamieňať pretože každý z nich hovorí o niečom inom.

Najširším pojmom je **svetový obchod**, ktorým označujeme súhrn zahraničných obchodov všetkých krajín sveta.

Medzinárodný obchod je súhrnom vzťahov spojených s výmenou tovaru medzi národnými ekonomickými celkami. Zahŕňa zahraničný obchod niekoľkých krajín a je súčasťou svetového obchodu. Plní dôležitú úlohu pri rozširovaní spotrebných možností krajiny a rozširuje jej sortiment.

Najdôležitejším pojmom pre našu prácu je **zahraničný obchod**. Ten predstavuje obchod jednej krajiny/skupiny krajín s ostatnými krajinami sveta. Zahraničný obchod krajiny zahŕňa vývoz a dovoz. Predmetom obchodovania môžu byť tovary alebo služby.

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu poskytuje prehľad o pôvode tovarov a služieb, teda kto ich vyváža alebo dováža. Na teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu krajín môže vplývať viacero faktorov:

- historické väzby,

- geografická poloha,
- politické faktory,
- komoditná štruktúra (Stachová a kol., 2019).

Podrobnejší popis zahraničného obchodu krajín nám poskytuje vyjadrenie prostredníctvom **komoditnej štruktúry**, či už tovarov alebo služieb. Pri tom platí, že v exporte môžeme nájsť tovary a služby, ktoré krajina vyrába a poskytuje. V prípade importu ide o produkty a služby, ktorých má krajina nedostatok a potrebuje ich doviezť zo zahraničia.

Komoditnú štruktúru môžeme vykazovať napríklad prostredníctvom Harmonizovaného systému kódov – HS. Používa sa v rámci odvetvových klasifikačných systémov v zahraničnom obchode. Ide o systém, ktorý je štandardizovanou numerickou metódou klasifikácie obchodovaných produktov, ktorý využívajú colné orgány pre lepšiu identifikáciu produktov na vymernenie cla a daní a takisto zhromaždenie štatistík. Európska komisia (2021) hovorí, že ide o *„nomenklatúru, ktorá umožňuje presne identifikovať výrobok a skontrolovať, aké colné pravidlá platia. Je logickou štruktúrou na zatriedenie tovaru, ktorý používajú colné orgány na celom svete jednotným spôsobom.“* Celý systém vyvinula Svetová colná organizácia, ktorá ho označuje ako *„viacúčelovú medzinárodnú nomenklatúru produktov“*. Táto organizácia systém spravuje a aktualizuje každých 5 rokov. HS obsahuje viac ako 5 tisíc komoditných skupín, prideliť špecifické šesťmiestne kódy pre rôzne klasifikácie a komodity. Systém používa približne 200 krajín na colné účely a zber štatistík medzinárodného obchodu. Krajiny môžu na účely ďalšej klasifikácie pridať k prvým šiestim čísliciam dlhšie kódy. Celkovo poskytuje systém záštitu pre viac ako 98 % obchodovaného tovaru (WCO, 2021). 8 miestny HS kód sa dá rozobrať na menšie podpoložky, ako je napríklad HS2, HS4 alebo HS6, čo si ukážeme na nasledujúcom príklade.

Pr. 50040010 – Vlákna priadze výlučne z hodvábu

HS2: 50 – Hodváb

HS4: 5004 – Hodvábná priadza (iná ako priadza spradená z hodvábného odpadu) neupravená na predaj v malom

HS8: 5004 00 10 – Nebielená, praná alebo bielená

V USA sa používa aj 10 miestny kód, ktorý klasifikuje ich produkty pre export. Tento systém sa nazýva „*Kód plánu B*“. Kód obsahuje prvých šesť čísel z HS kódu a ďalšie 4 pre štatistické analýzy. Kód existuje pre každý fyzický produkt. Administráciu tohto klasifikačného systému má pod kontrolou divízie zahraničného obchodu USCB (ITA, 2021).

1.1.2 *Teórie zahraničného obchodu*

Dôležitosti obchodu so zahraničím a jeho prínosom či negatívam sa už dlhé roky venujú rôzni ekonómovia vo svojich teóriách, z ktorých tie najdôležitejšie si predstavíme v tejto časti práce. Vďaka nasledujúcim teóriám si dokážeme dôkladnejšie priblížiť význam zahraničného obchodu vo svetovej ekonomike a jeho postupný vývoj. K najvýznamnejším teóriám môžeme zaradiť merkantilizmus, klasické teórie obchodu – Smith, Ricardo, neoklasické teórie – Hecksher-Ohlinova teória a ďalšie.

Vo všeobecnosti môžeme povedať, že v sedemnástom a osemnástom storočí prevládal názor, že krajina by mala mať vyšší export ako import, čo im zaručí aktívnu obchodnú bilanciu a prílev drahých kovov. Príkladom toho je merkantilizmus. Ide o teóriu, ktorá je vnímaná skôr negatívne pretože neberie do úvahy širšie záujmy, ale sústreďuje sa len na záujmy jednej krajiny, ktorá získava na úkor iných. Podstatou je aktívna obchodná bilancia, a teda sústredenie sa na to, aby krajina vyvážala viac ako dovážala, s čím si následne spájali ekonomický rast. Tento smer je často sprevádzaný ochranárskymi opatreniami a v dnešnej dobe bolo možné pozorovať jeho určité prvky v obchodnej politike napríklad u bývalého amerického prezidenta D. Trumpa (Baláž a kol., 2019).

Klasické teórie obchodu pracujú s predpokladom, že krajiny získajú, ak svoje zdroje na produkciu tovarov a služieb budú využívať na to, v čom dosahujú určitú výhodu. V prípade Adama Smitha išlo o teóriu absolútnych výhod, ktorá hovorí o tom, že krajina by sa mala zamerať na vývoz statkov, pri ktorých sú nižšie jednotkové náklady v porovnaní s tými v krajine, kde vyváža. Naopak David Ricardo pracuje s teóriou komparatívnych výhod, ktorá hovorí o špecializácii sa krajiny podľa nákladov obetovanej príležitosti na tie statky, pri ktorých má daná krajina relatívnu komparatívnu výhodu. Grančay (2012) teóriu opísal aj tak, „*že aj keď jedna krajina má absolútne nevýhody vo výrobe všetkých produktov, zapojenie sa do medzinárodného obchodu jej prinesie osoh, ak bude vyvážať ten tovar, ktorý vyváža relatívne menej výhodne ako druhá krajina*“. Obe teórie platia len za určitých predpokladov, ktoré zhrnul Baláž a kol. (2019) nasledovne:

- voľný obchod medzi krajinami,
- nulové transakčné náklady,
- konštantné výnosy z rozsahu,
- dokonalá mobilita pracovnej sily medzi odvetviami,
- imobilita pracovnej sily medzi krajinami,
- indiferentný produkt.

Aj napriek ekonomickému vývoju počas rokov, komparatívne výhody patria k najvýznamnejším ekonomickým zákonitostiam.

Ďalšou dôležitou teóriou, ktorá položila základ neoklasického smeru v medzinárodnom obchode je tá, ktorú vypracovali švédski ekonómovia E. F. Heckscher a B. G. Ohlin. Jej podstatou je rozdielna vybavenosť krajín výrobnými faktormi. Podľa tejto teórie sa krajina vybavená výrobným faktorom kapitál bude zameriavať na vývoz výrobkov, ktoré sú náročné na kapitál. Ďalšie krajiny, ktoré sú dobre vybavené prácou budú vyvážať výrobky/služby náročné na prácu. Krajiny sú podľa tejto definície identické len sa líšia vybavenosťou výrobných faktorov (Encyklopédia Beliana, 2008). Platí, že technológie sú pre každú krajinu dané a nedajú sa tak nahradiť, pohyblivosť výrobných faktorov je obmedzená. Na túto teóriu neskôr nadviazali aj ekonómovia ako Krugman, Samuelson, Rybczynski alebo Lentief. V prípade Samuelsona išlo o pridanie istého prvku dynamiky. Teória predpokladá, že *„nárast ceny výrobku bude viesť k nárastu ceny výrobného faktora, ktorý sa v danom odvetví využíva a zároveň k zníženiu ceny ostatných výrobných faktorov“* (Baláž a kol., 2019). Rybczynski a jeho teoréma poukazuje na pozitívny vzťah medzi zmenami vo vybavenosti faktorov a zmenami vo výstupe produktu, ktorý tento faktor intenzívne využíva. Takisto podľa neho existuje negatívny vzťah medzi zmenami vo výbave faktorov a zmenami vo výstupe produktu, ktorý tento faktor intenzívne nevyužíva.

Neskôr prišiel s ďalšou dôležitou teóriou aj Paul Krugman. Ide o teóriu nového obchodu, ktorá pracuje s úsporami z rozsahu, ale aj preferenciami spotrebiteľov. Výroba vo veľkom zaručí nižšie jednotkové náklady, a tak sa dosahujú tzv. úspory z rozsahu (Stachová a kol., 2019). *„Poukazuje sa na fakt, že aj keď krajiny disponujú rovnakými technológiami, podobnou vybavenosťou výrobnými faktormi a rovnakými klimatickými podmienkami, existuje medzi nimi potenciál na rozvoj obchodu na vnútroodvetvovej báze“* (Grančay, Szikorová; 2012).

1.1.3 Funkcie zahraničného obchodu

Zahraničný obchod plní v krajinách dôležité funkcie, či už mikroekonomické alebo makroekonomické, na základe ktorých mu patrí dôležité postavenie v medzinárodných hospodárskych vzťahoch. Baláž a kol. (2019) zaraďujú k hlavným funkciám nasledujúce:

- **ekonomického rastu** – zahraničný obchod poskytuje krajine možnosť dodatočného rastu, ktorý by bez zapojenia do medzinárodnej deľby práce nedosiahli. Poskytuje úspory na základe efektívnejšieho využívania disponibilných zdrojov tak, že nahrádza domácu produkciu dovozom. Pomáha lepšej miere špecializácie a optimalizácii produkcie v krajine a v konečnom dôsledku aj vyššiemu národnému dôchodku.
- **transformačná** – ide o transformáciu/premenu úžitkových hodnôt vďaka zahraničnoobchodnej výmene, mení sa štruktúra domácej produkcie na produkciu želanú prostredníctvom dovozu, na druhej strane export zabezpečuje zmenu trhu z domáceho na medzinárodný, a tak poskytuje nové predajné možnosti. Táto funkcia má dôležitý význam najmä v malých ekonomikách, kde dovoz odstráni limity, ktoré sú dané prírodnými a ekonomickými podmienkami krajín. Baláž (2019) ju zjednodušene charakterizuje, ako *„vzájomnú výmenu komparatívnych výhod individuálnych výrobcov, pričom každý z nich sa snaží, aby za svoje výrobky čo najefektívnejšie zabezpečili to, čo potrebujú, ale sami nevyrábajú“*.
- **transmisná** – táto funkcia je vyššou úrovňou transformačnej funkcie a je nástrojom prenosu informácií, poznatkov, know-how, ktoré sa následne dajú využiť pri rozhodovacích procesoch a aplikácií inovácií v národnej ekonomiky. Funkciu môžeme označiť aj ako *„učenie sa od zahraničia“*.
- **parametrická** – má dôležitú funkciu v prudko globalizovanom svete, ktorý sa neustále vyvíja a vystavuje tak krajiny a firmy tlaku na porovnávanie technických, kvalitatívnych, technologických a cenových parametrov. Daná funkcia tak hovorí o nástroji porovnania objektívnych charakteristík produkcie na svetovom trhu. Všetky spomínané parametre a ich následný prenos do národnej ekonomiky predstavujú dôležitý faktor úspechu v prostredí čoraz väčšej medzinárodnej konkurencie.
- **proporcionalitná** – hovorí o dôležitosti reprodukčného procesu a jeho časového a priestorového hľadiska. Optimálna proporcia sa zabezpečí, ak

krajina vyváža a vyrába tovar, pri ktorom dosahuje komparatívne výhody a naopak dováža komodity, pri ktorých výhody nedosahuje. Za tohto predpokladu sa dá očakávať vyvážený ekonomický rast.

1.2 Zahraničnoobchodná politika

Obchodná politika má dôležitý vplyv na smerovanie štátu a jeho vonkajšie ekonomické vzťahy. Stachová a kol. (2019) charakterizujú obchodnú politiku ako „*súhrn stratégií, zásad, nástrojov, prostriedkov a inštitúcií, prostredníctvom ktorých štát ovplyvňuje zahraničnoobchodné vzťahy, a tým aj vnútorný ekonomický vývoj národného hospodárstva*“. Vychádza z celkovej hospodárskej a zahraničnej politiky štátu. Môžeme povedať, že ide o súbor dohôd, nariadení a rôznych postupov vlády, ktoré môžu ovplyvňovať obchod danej krajiny so zahraničím. Každá krajina/skupina krajín (napr. EÚ) si určuje svoje vlastné normy a pravidlá pre obchodovanie. Môžu sa zameriavať na široké spektrum otázok súvisiacich s dovozom a vývozom.

„*Dá sa povedať, že všetky teórie zahraničného obchodu sa zhodujú na pozitívnom vplyve zapojenia do medzinárodnej výmeny tovarov a služieb pre ekonomický rast a prosperitu, môžeme však vidieť rozdiely v prístupe k aktívnemu zapojeniu sa ekonomík do medzinárodnej deľby práce*“ (Dudáš et al; 2014). Podľa toho, aký záujem chce krajina v rámci zahraničnoobchodnej politiky vyjadriť môžeme rozlišovať dva základné smery medzi ktorými oscilujú. Na jednej strane je to otvorený prístup krajiny, ktorý je vyjadrený liberalizmom. Na druhej strane sú to snahy chrániť vlastnú ekonomiku, ktoré sú súčasťou protekcionizmu. Výber medzi jednotlivými smermi zahraničnoobchodnej politiky môže byť ovplyvnený hospodárskou, ale aj zahraničnou politikou krajiny

Liberálna zahraničnoobchodná politika sa snaží o odstránenie všetkých bariér obchodu s tovarom, službami a takisto pri kapitále, aby sa zabezpečil voľný obchod, ktorý prináša krajine rôzne výhody. Sú to výhody v podobe nových pracovných miest, ktoré zabezpečia nové investície. Ide aj o to, že spotrebitelia získajú prístup k lepšej kvalite produktov a širšiemu výberu. Súvisí s tým aj väčšia konkurencia, nižšie ceny, ale zároveň zahraničné firmy vytvárajú väčší tlak na domácich výrobcov.

Tabuľka 1 Prehľad výhod a nevýhod liberálnej ZOP

Výhody	Nevýhody
výhody pre spotrebiteľov – širší sortiment, kvalita, nižšie ceny	nižší vplyv štátnej administratívy na vývoj ekonomiky a zahraničnoobchodnej pozície
prílev PZI – rast zamestnanosti	tlak na domácich výrobcov zo strany zahraničných TNK
zníženie vládnych výdavkov	

Zdroj: BALÁŽ, Peter, a kol. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint 2, 2019, Economics. ISBN 978-80-89710-51-5. s. 120

Obchodný protekcionizmus je meraný a účelný krok krajiny na kontrolu dovozu a zároveň podporu vývozu. Deje sa tak v záujme vlastných ekonomických záujmov krajiny. Vo väčšine prípadov môžeme takéto kroky vnímať negatívne v súvislosti s tým, aké efekty má tento prístup. Z krátkodobého hľadiska však môže mať aj pozitívne prínosy v určitých prípadoch. Predovšetkým ide o oživenie domácej produkcie a následne dočasné vytvorenie pracovných miest. V dlhodobom časovom horizonte dokáže byť vo vzťahu k domácej ekonomike mimoriadne nevýhodný. Prejaviť sa dokáže stratou konkurencieschopnosti danej krajiny tým, že svojou väčšou uzavretosťou sa dostanú do technologickej zaostalosti a kvalita ich produkcie oproti zahraničnej poklesne, čo sa v konečnom dôsledku prejaví na menšom hospodárskom raste. Konkrétne príklady výhod a nevýhod tohto prístupu v zahraničnoobchodnej politike môžeme vidieť v Tabuľke 2.

Tabuľka 2 Prehľad výhod a nevýhod protekcionizmu

Výhody	Nevýhody
dočasné vytvorenie pracovných miest a oživenie domácej produkcie	pokles kvality a konkurencieschopnosti
obnova a ochrana produkcie v menej prosperujúcich odvetviach	rast technologickej zaostalosti
ochrana infantilného priemyslu	pokles hospodárskeho rastu a oslabenie medzinárodnej pozície

Zdroj: Zdroj: BALÁŽ, Peter, a kol. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint 2, 2019, Economics. ISBN 978-80-89710-51-5. s. 118

Extrémnym príkladom sú obchodné vojny, ktoré môžu mať vplyv na celé svetové hospodárstvo. „*Obchodná vojna vedie k obmedzeniu vzájomnej obchodnej výmeny, pretože sa znevýhodňujú importované tovary a služby nástrojmi ako sú tarifné opatrenia, vysoké dovozné clá, kvantitatívne reštrikcie či autolimitačné dohody. Prijímanie protekcionistických opatrení vedie k prijímaniu retorzných opatrení, ktoré zase vyvolávajú ďalšie retorzné opatrenia, až sa nakoniec výrazne obmedzí až úplne zastaví vzájomný obchod a dochádza k obchodnej vojne*“ (Brocková, Lipková; 2018).

Podľa Stachovej a kol. (2019) sa zahraničnoobchodná politika štátu nedá jednoznačne charakterizovať len jedným druhom, ale ide o hľadanie určitej formy konsenzu medzi protekcionizmom a liberalizmom.

Každý štát/skupina štátov v rámci zoskupenia svoje smerovanie v zahraničnoobchodnej politike odzrkadľuje v tom, aké nástroje využíva. Tie môžeme rozdeliť na zmluvné a autonómne. Takisto existuje aj členenie na tarifné a netarifné. Základnou tarifou je clo, čo je asi najbežnejší prostriedok, akým krajiny môžu obmedzovať obchod. Corporate Finance Institute (2021) označuje clo ako „*formu dane uvalenej na dovážaný/vyvázaný tovar alebo služby. Ide o bežný prostriedok v medzinárodnom obchode, ktorý sa zavádza z dôvodu zníženia dovozu tovarov a služieb zvýšením ich cien a zároveň ako ochranu domácich výrobcov*“. Existuje viacero druhov a jeho základné členenie sme uviedli v Tabuľke 3.

V prípade autonómnych hovoríme o jednostranných opatreniach, ktoré príjme štát a reguluje tak zahraničný obchod. Tieto opatrenia môžu byť aktívne a pasívne. Pri aktívnych sa štát snaží podporovať svoj vlastný vývoz na základe proexportnej politiky. Naopak pasívne opatrenia sa snažia dosiahnuť určitú ochranu domáceho trhu, tak že krajiny obmedzujú dovoz. Zmluvné nástroje vznikajú na základe dohody medzi minimálne dvomi krajinami, ktoré sa zmluvne snažia upraviť svoje práva a povinnosti. Podľa toho, koľko krajín sa do dohody zapája môžeme rozlišovať medzi multilaterálnymi a bilaterálnymi vzťahmi.

Tabuľka 3 Prehľad autonómnych nástrojov ZOP

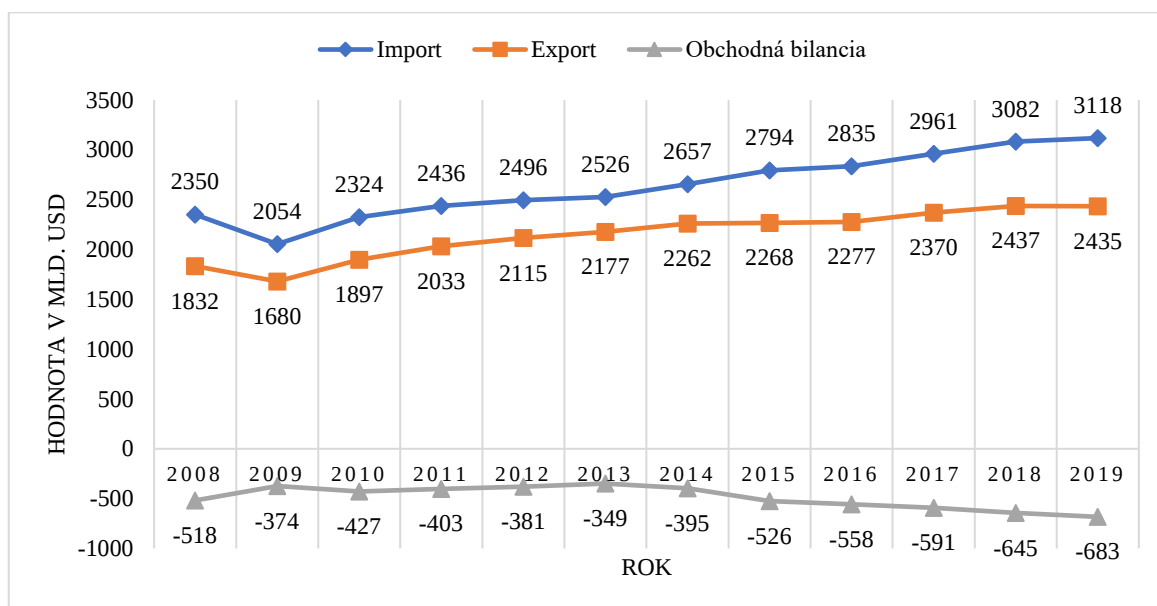
Tarifné opatrenia – clo		Netarifné opatrenia:
<i>Podľa účelu:</i> ➤ fiškálne ➤ protekcionistické: • prohibatívne • antidumpingové • vyrovnávacie • preferenčné • diferenčné • výchovné • kompenzačné ➤ odvetné	<i>Podľa výpočtu:</i> ➤ špecifické ➤ valorické ➤ diferencované ➤ kombinované ➤ pohyblivé	• kvantitatívne obmedzenia
		• kartely
		• technické opatrenia a prekážky
		• finančné obmedzenia
		• antidumpingové opatrenia
		• automatické licenčné konania
		• para-tarifné opatrenia

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa BALÁŽ, Peter, a kol. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint 2, 2019, Economics. ISBN 978-80-89710-51-5. s. 121-132

1.3 Charakteristika zahraničného obchodu USA

Zahraničný obchod predstavuje pre americkú ekonomiku jeden zo základných pilierov a aj vďaka nemu dokázali vytvoriť príležitosť pre milióny ľudí a momentálne až 1 z 5 pracovných miest je spojené so zahraničným obchodom. Ide o krajinu, ktorá má vo vývoji svetového hospodárstva významné postavenie a v oblasti obchodu patrí k lídrom. Od 50. rokov 20. storočia sa význam obchodu pre americkú ekonomiku neustále zvyšuje a dnes predstavuje zahraničný obchod podiel na HDP USA okolo 20 %. Ich exportná výkonnosť sa v poslednom desaťročí pohybuje na úrovni 26-30 %. Najnižšia hodnota bola v oboch prípadoch dosiahnutá v roku 2020, čo má súvislosť aj s pandémiou (Svetová banka, 2020).

Graf 1 Vývoj zahraničného obchodu s tovarom a službami USA

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa OECD Data. *Trade in goods and services*. [online]. 2022. [cit. 2022-03-10]. Dostupné na internete: <https://data.oecd.org/trade/trade-in-goods-and-services.htm#indicator-chart>

Pri pozorovaní amerického zahraničného obchodu musíme klásť dôraz na ich obchodný deficit, z ktorého pramenila aj neskoršia vlna protekcionistických opatrení od bývalého prezidenta D. Trumpa. S neustále narastajúcim obchodným deficitom má USA problém už od druhej polovice 70. rokov minulého storočia a aj na Grafe 1 môžeme vidieť, že k jedinému výraznejšiemu zníženiu prišlo v súvislosti s Globálnou finančnou krízou medzi rokom 2008 a 2009.

Viacerí ekonómovia sa zhodujú, že prameň tohto obchodného deficitu vychádza z celkového makroekonomického nastavenia USA. Ide predovšetkým o nízku mieru domácich úspor v porovnaní s ich investičnými potrebami, čo vytvára potrebu požíčiat si zo zahraničia, a to im následne zabezpečuje vyššiu mieru rastu ako tú, ktorú by dosiahli s vlastnými úsporami. Táto situácia však zvyšuje spotrebu a dopyt po dovoze, čo zvyšuje obchodný deficit. Pokusy o zníženie ich obchodného deficitu bez riešenia základných makroekonomických nerovnováh by sa mohli prejaviť negatívne na ich ekonomike. Dlhotrvalý a neustále rastúci deficit môže byť škodlivý pre ekonomiku pretože je financovaný dlhom (WITA, 2020).

Ak sa pozrieme na komodity, ktoré sú dôležité pre americký export, tak od začiatku 21. storočia sa na prvých priečkach objavujú tie isté komoditné skupiny, pri ktorých USA dosahuje komparatívne výhody. Ide o nasledovné skupiny: jadrové kotly, elektrické stroje

a prístroje, vozidlá a lietadlá. Tieto položky dominujú na ich exporte do dnes s tým, že k nim pribudli aj minerálne oleje, ktorých podiel na exporte USA v poslednom desaťročí stále narastá na význame. Ku komoditám, ktoré patria k typickým pre americký dovoz môžeme dlhodobo zaradiť tiež jadrové kotly, elektrické prístroje a vozidlá. V minulosti dominovali aj minerálne oleje, ale v poslednom období sa ich podiel na importe znížil. K najviac importovaným komoditám môžeme ďalej zaradiť aj farmaceutické výrobky.

V roku 2019 pred vypuknutím globálnej pandémie boli USA najväčším svetovým obchodníkom a ich export a import tovarov a služieb predstavoval viac ako 5,6 biliónov USD. Celkovo obchodujú až s 200 krajinami sveta. V prípade importu USA dominuje rebríčku najväčších importérov a dovážajú predovšetkým z Číny, Mexika, Kanady, Japonska a Nemecka. USA sú ďalej druhým najväčším exportérom a ich produkty smerujú najmä do Kanady, Mexika, Číny, Japonska a Spojeného kráľovstva (Kancelária štátneho obchodného zástupcu USA, 2020).

Pozitívnejšiu časť obchodnej bilancie USA predstavujú služby, ktorých saldo je dlhodobo aktívne a sú ich čistým vývozcom. Služby predstavujú základ americkej ekonomiky a tvoria až 69 % ich HDP. Môžeme ich označiť aj ako svetového lídra, keďže sú najväčším exportérom aj importérom. Služby sú stále narastajúcim a dôležitým komponentom ich obchodnej politiky, ale aj globálne. Z hľadiska teritórií, do ktorých smerujú, ale aj pochádzajú služby má dominantné postavenie Európa, a konkrétne Spojené kráľovstvo. Ďalej je dôležitým trhom Ázia a Tichomorie a potom nasleduje región Latinskej Ameriky. Štruktúra poskytovaných služieb je pomerne diverzifikovaná. Prevláda cestovanie, ostatné obchodné služby, ale takisto poplatky za duševné vlastníctvo a dopravné a finančné služby (Congressional Research Services, 2022).

1.4 Zahraničnoobchodná politika USA

USA sa historicky usilovali o otvorenie trhov a rozširovanie obchodu. V roku 1995 bola založená Svetová obchodná organizácia, ktorá je výsledkom Uruguajského kola, ktoré inicioval americký prezident Ronald Reagan a finalizoval Bill Clinton. Práve vytvorenie tejto inštitúcie bolo kľúčové USA a svet v oblasti obchodu s tovarom, službami, duševným vlastníctvom a takisto urovnávania sporov. Už od druhej svetovej vojny sa USA snažilo svojou zahraničnou politikou dosiahnuť ekonomický rast a konkurencieschopnosť na základe:

- znižovania bariér obchodu a investícií;

- otvoreného, transparentného a nediskriminačného obchodného systému, aj ako súčasť WTO;
- presadzovaním obchodných záväzkov a pravidiel (Congressional Research Service, 2022).

Dôležitú úlohu v smerovaní zahraničnoobchodnej politiky USA má Kongres, ktorý sa venuje zákonodarstvu a vytvára stanovy USA ako celku. K ďalším úlohám patrí monitorovanie federálnych agentúr, poradenstvo, koordinácia obchodnej politiky a stanovovanie cieľov obchodných rokovaní. Výkonnú funkciu plní obchodný zástupca USA, colnice, štátne oddelenie, Komisia pre medzinárodný obchod a ďalšie agentúry. Tieto inštitúcie rokujú o obchodných dohodách, vydávajú federálne predpisy, zverejňujú najnovšie nariadenia a vydávajú politické dokumenty. Poslednou súčasťou tejto sústavy je súdnictvo, a to zahŕňa súdy, ktoré rozhodujú jednotlivé prípady a vytvárajú judikatúru (Library of Congress, 2021).

K hlavným komponentom americkej obchodnej politiky môžeme zaradiť – stanovenie obchodných pravidiel, liberalizáciu obchodu, propagáciu exportu, clá, obchodné preferencie a investície (Congressional Research Service, 2022). Ich zahraničnoobchodná politika voči svetu funguje na viacerých úrovniach, či už je to multilaterálna, bilaterálna alebo regionálna.

Ako sme si už spomínali USA sú členom Svetovej obchodnej organizácie od samého začiatku v roku 1995. Môžeme ich považovať za najaktívnejšieho účastníka systému, keďže podali viac ako 120 sťažností a v 156 sporoch boli obžalovaní. USA v posledných rokoch najviac využívali WTO na spochybňovanie čínskej vládnej podpory pre domáci priemysel, obmedzenia dovozu, štátne obchodné praktiky a zneužívanie duševného vlastníctva (McBride, Siripurapu; 2021). Už dlhšie prevládajú negatívne hlasy ohľadom ich členstva v tejto organizácii. Začal tu narastať ekonomický nacionalizmus spolu s obavami ohľadom Číny. WTO je podľa nich zaseknutá na jednom mieste už od rokovaní v roku 2008. Boli tu aj hlasy ohľadom vystúpenia z WTO a najhlavnejším dôvodom pre vystúpenie mala byť politika Číny, ktorá má predstavovať hrozbu pre americkú národnú bezpečnosť. Kritici WTO ďalej vidia problém v systéme urovnávania sporov. Tento rozhodovací orgán sa dokonca Trumpovej administratíve podarilo paralyzovať a organizácia tak stratila schopnosť rozhodovať spory medzi krajinami. Následky ich odchodu z WTO by boli katastrofálne nie len pre USA, ale aj svet (Johnson,

2020). Téma odchodu však utíchla po nástupe nového prezidenta Bidena do úradu. Musíme poznamenať, že politika Bidena sa síce javí byť ústretovejšia, ale v štýle komunikácie, a nie samotnej podstate (Aarup, 2021).

Okrem multilaterálnej úrovne má USA aj bilaterálne a regionálne vzťahy, kde môžeme registrovať obchodné dohody presne s dvadsiatimi krajinami – Panama, Kolumbia, Južná Kórea, Peru, Bahrajn, Omán, Maroko, Izrael, Austrália, Čile, Singapur, Jordánsko, CAFTA (Kostarika, Dominikánska republika, Guatemala, Nikaragua, Honduras, Salvador. Za najvýznamnejšiu môžeme označiť dohodu s Mexikom a Kanadou kedysi známou pod názvom NAFTA, po prerokovaní USMCA (U. S. Department of State, 2021). Úrad obchodného zástupcu USA (2021) označuje túto dohodu za „vzájomne výhodnú pre severoamerických robotníkov, farmárov, podniky a zároveň vytvára vyváženejší recipročný obchod podporujúci vysoko platené pracovné miesta pre Američanov a rast severoamerickej ekonomiky“. Zahŕňa zvýšenú ochranu životného prostredia, práce, duševného vlastníctva. Teraz dohoda obsahuje mechanizmy, ktoré umožňujú mexickým pracovníkom ľahšie sa zapájať do odborov a nezahŕňa už 10-ročné ustanovenie o trhovej exkluzivite pre biologické lieky. Americká komisia pre medzinárodný obchod odhadovala, že USMCA zvýši reálny HDP USA o 68,2 miliardy USD a zamestnanosť v USA o 176 000 pracovných miest, ako aj zvýši export do Kanady a Mexika o približne 6 % (Foreign policy for America, 2021).

Dôležitými dohodami mohli byť Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo (TTIP) a Transpacifické partnerstvo (TPP), ale D. Trump tvrdil, že multilaterálne dohody nie sú také výhodné ako bilaterálne, a tak sa rokovania zastavili. Krajiny TPP predstavovali 44 % celkového exportu tovaru z USA a 85 % celkového exportu amerického poľnohospodárstva. Dohoda sa sústreďovala viac na liberalizáciu chránených sektorov, zefektívnenie predpisov, posilnenie duševného vlastníctva, podporu konkurenčných a transparentných obchodných zákonov a presadzovanie pracovných a environmentálnych noriem. Podporovatelia dohody tvrdili, že TPP by zvýšila štandardy pre mnohých obchodných partnerov Číny, ako je Malajzia alebo Vietnam, čím by sa vytvoril tlak aj na Čínu, aby sa viac držala medzinárodných noriem.

TTIP predstavovalo dohodu medzi USA a EÚ, ktorých obchod činil každoročne približne jeden bilión dolárov v tokoch tovarov a služieb. Dôležitým dôvodom, ktoré vyvolali potrebu začať rozhovory o dohode bola predovšetkým nespokojnosť s činnosťou

WTO a jej pokrokom, ďalej to bola globálna ekonomická kríza a takisto reforma Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a vysoké ceny komodít (Ružeková, 2016).

Podporovatelia tvrdili, že dohoda zníži náklady pre firmy, prinesie rast a zníži spotrebiteľské ceny. Problém sa vyskytol, keď Spojené kráľovstvo, ako jeden z najväčších podporovateľov dohody rozhodol o odchode z EÚ. Takisto na strane EÚ bola frustrácia z neochoty USA robiť kompromisy v otázkach zdravotných a environmentálnych noriem. Dohoda bola nepriechodná v EÚ najmä zo strany Francúzska a Nemecka. Trumpovo zvolenie túto dohodu definitívne pochovalo. Vychádzajúc z argumentov odborových hnutí, ale aj ekonómov, že takéto dohody môžu poškodiť pracovníkov a degradovať americkú výrobnú základňu, Trump okamžite od dohody ustúpil. Na druhej strane sú zástancovia multilaterálnych dohôd, podľa ktorých naopak vytvárajú pracovné miesta tým, že otvárajú nové trhy pre vývoz z USA a uľahčujú americkým spoločnostiam konkurovať na zahraničných trhoch. Ďalším argumentom bolo, že odstúpenie od TPP oslabí geopolitické záujmy USA v Ázii (CFR, 2017). Lawrence Summers (2015) sa vyjadril, že *„obchod a globalizácia zvýšili nerovnosť v USA, umožnili viac zárobkových príležitostí pre tých, ktorí sú na vrchole a vystavili bežných pracovníkov väčšej konkurencii“*. Poukázal aj na to, že negatívne efekty na hospodárstve USA nemajú veľa spoločného so samotnými obchodnými dohodami. Oveľa väčšiu úlohu zohrávajú technologické inovácie.

1.4.1 Protekcionizmus a obchodná vojna USA s Čínou

USA, Čína a takisto EÚ sú svetovými obchodnými veľmocami takže snaha súperiť a navzájom si konkurovať je prirodzená. Aktivity USA v oblasti zahraničnoobchodnej politiky a prvky určitého protekcionizmu sa dajú predpokladať, keďže dlhodobo majú problém s bilanciou bežného účtu ich platobnej bilancie a ich obchodnú výmenu môžeme označiť za nevyrovnanú. Na druhej strane však dnes už môžeme povedať, že podobné aktivity ako počas svojho prezidentského mandátu prezentoval D. J. Trump nie sú vo viacerých ohľadoch prínosné. Práve po jeho nástupe do funkcie sa začalo napätie medzi USA a Čínou eskalovať najmä vďaka rastúcemu protekcionizmu a snahe zavádzať agresívnu obchodnú politiku, ktorá mala chrániť domáci priemysel. Celá táto politika sa niesla v duchu *„America first“*. So zásahom voči zahraničnej konkurencii sa stotožnil aj minister financií, ktorý tvrdil, že zasiahnu všade, kde existuje veľká obchodná nerovnováha a porušujú sa pravidlá spravodlivého obchodu. Označil to, ako *„obchod na základe reciprocity, nie protekcionizmu“* (Financial Times, 2018).

Ako sme už spomínali, najväčším problémom sa zdá byť ich deficit bežného účtu platobnej bilancie a najmä deficit zahraničného obchodu s tovarom a službami, ktorého riešením malo byť obmedzenie dovozu. Brocková a Lipková (2018) hovoria, že *„prijímaním podobných opatrení USA deformujú komparatívne výhody, ktorými disponujú a podporujú neprosperujúce odvetvia, ktoré ani v súčasnosti ani v budúcnosti nebudú schopné konkurovať nízko-nákladovým výrobcam v Ázii“*.

Okrem už spomínaného škodlivého obchodného deficitu môžeme k príčinám zavádzania protekcionistických opatrení zaradiť aj nasledovné:

- nekonkurencieschopnosť v porovnaní so zahraničnými nízko-nákladovými výrobcami,
- ohrozenie voľným obchodom,
- strata výrobných kapacít,
- likvidácia pracovných miest v USA,
- znižovanie miezd (Lemieux et al, 2018).

Na začiatku celej obchodnej vojny bolo vyhlásenie Americkej komisie medzinárodného obchodu, že sektor solárnych panelov a umývačiek riadu je poškodzovaný voľným obchodom so zahraničím a preto prišli v januári 2018 prvé clá, a to nie len na Čínu, ale viacero krajín. Oficiálny začiatok obchodnej vojny sa však datuje na marec, kedy D. Trump vyhlásil clá v záujme národnej bezpečnosti na hliník a oceľ. Postupne môžeme hovoriť o viacerých kolách zvyšovania a pridávania nových produktov, ktoré tieto clá postihli. Stručný prehľad dôležitých udalostí uvádzame v nasledujúcej Tabuľke 4. Počas takmer dvojročného trvania obchodnej vojny sa viaceré krajiny obrátili na WTO so sťažnosťami, tiež sa na určité obdobie podarilo ju pozastaviť. Zo strany USA takisto časom prišlo viacero výnimiek, ktoré sa týkali najmä USMCA, ale aj Južnej Kórei alebo EÚ. 15. januára 2020 prišlo k čiastočnému vyriešeniu problému prišlo podpísaním dohody Phase one, v ktorej sa Čína zaviazala, že nakúpi z USA v hodnote vyššej o 200 mld. USD. Zároveň však môžeme konštatovať, že väčšina cieľ zostala účinná. Vo februári 2020 sa dohoda dostala do platnosti a jej doterajšie výsledky si predstavíme v súvislosti s pandémiou v 3. kapitole tejto záverečnej práce.

Tabuľka 4 Významné udalosti obchodnej vojny USA s Čínou

Časové obdobie	Akcia zo strany USA	Akcia zo strany Číny
január - apríl 2018	30 % solárne panely, 20 % práčky, 25 % import ocele, 10 % import hliníka - opatrenia smerujúce proti Číne - reštrikcie investícií v kľúčových technologických sektoroch	15-25 % clá na 128 komoditných skupín – ovocie, víno, bravčové mäso, hliníkový odpad...
júl 2018	clá na 34 miliárd USD čínskeho importu (<i>List 1</i>)	clá na 34 miliárd USD importu z USA
august 2018	25 % clá na ďalších 279 produktov – 16 mld. USD čínskeho importu (<i>List 2</i>)	25 % clá na import 333 produktov v hodnote 16 mld. USD
september 2018	10 % clá na import z Číny - 200 mld. USD čínskeho importu (<i>List 3</i>)	5 % a 10 % importné clá na 60 mld. USD amerického importu
máj – jún 2019	zvýšenie 10 % ciel na 25 % - čínsky import v hodnote 200 mld. USD	clá na import z USA v hodnote 60 mld. USD
jún 2019	110 produktov je vyradených z 25 % cla	Čína plánuje zvýšiť import poľnohospodárskych produktov
január 2020	Podpis dohody „Phase one“	

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa PIIE. *Trump's Trade War Timeline: An Up-to Date Guide*. [online]. 2021. [cit. 2022-02-08]. Dostupné na internete: <https://www.piie.com/sites/default/files/documents/trump-trade-war-timeline.pdf>;

KAPUSTINA, Larisa, a kol. US-China Trade War: Causes and Outcomes. *Innovative Economic Symposium 2019: Potential of the Eurasian Economic Union*. České Budějovice: [Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích], 2020. ISBN 978-2-7598-9094-1. s. 4

Na základe viacerých analýz a zdrojov môžeme konštatovať, že efekty obchodnej vojny neboli pre USA a svetovú ekonomiku ako takú pozitívne. Heather Long (2020) pre Washington Post uviedla, že *„sa spomalil ekonomický rast, zamrzli obchodné investície a takisto spoločnosti nenajímali ľudí. V krajine zbankrotovalo veľa farmárov, sektor výroby a nákladnej dopravy dosiahol minimá, aké sa nevyskytli od poslednej recesie. Trumpove kroky predstavovali jedno z najväčších zvýšení daní za posledné roky“*. Štúdia od Zandiho a kol. pre Moody's (2019) odhalila, že obchodná vojna mohla stáť americkú ekonomiku 300 000 pracovných miest a približne 0,3 % HDP. Bown a Lovely (2020) takisto poukázali na fakt, že clá zvýšili ceny a potrestali amerických spotrebiteľov. Snahy D. Trumpa znížiť ich obchodný deficit sa v konečnom dôsledku prejavil na neúmyselnom navýšení obchodného prebytku Číny, a ak by neprišlo k zníženiu dovozu ropy, obchodný deficit by sa ešte prehĺbil, čo by znamenalo spochybnenie protekcionistackej stratégie, ktorá vznikla s cieľom odstránenia nerovnováhy v ich zahraničnom obchode (Huang, Smith; 2020).

Viacere dôkazy naznačujú, že obmedzenia obchodu a bariéry nesúvisia automaticky s menšími obchodnými deficitmi. Ak by niektoré krajiny (napr. Čína) znížili svoju úroveň protekcionizmu a exportéri z USA by predali viac produktov, zároveň by sa však nezmenilo správanie v oblasti spotreby a úspor v USA, zvýšený dopyt po dovoze by ponechal ich celkový obchodný deficit nezmenený. Takisto môže protekcionizmus viesť k odklonu obchodu z jednej krajiny do druhej a ovplyvniť obchodný deficit len minimálne. Z viacerých dôvodov teda nemôžeme obchodnú politiku považovať za najúčinnější nástroj na ovplyvnenie celkovej obchodnej bilancie (WITA, 2020).

V článku od Dovaľovej, Hošoffa a Majzlíkovej (2020) konštatujú, že *„aj napriek spomínaným konfliktom a obchodnej vojne predstavuje Čína trh, ktorý má pre USA najväčší exportný potenciál. Je otázne, ako sa situácia v roku 2020 vyvinie, ale čiastočná dohoda medzi USA a Čínou by mala znížiť napätie v obchodných vzťahoch týchto dvoch krajín, aj keď pandémia covid-19 môže spomaliť svetovú ekonomiku a výrazne zasiahnuť obchod medzi krajinami“*.

2 Cieľ práce

Hlavným cieľom diplomovej práce je analyzovať zahraničný obchod USA počas pandémie covid-19 a na základe komparácie dát s obdobím pred pandémiou zistiť a kvantifikovať zmeny v ich komoditnej a teritoriálnej štruktúre, a zároveň popísať a vysvetliť vplyv pandémie na obchodné toky medzi USA a Čínou.

Predpokladom naplnenia primárneho cieľa je stanovenie a následná realizácia čiastkových úloh reprezentujúcich parciálne ciele, ktoré možno vymedziť nasledovne:

- systematizovať poznatky z oblasti zahraničného obchodu a zahraničnoobchodnej politiky;
- charakterizovať zahraničný obchod USA a ich obchodnú politiku pred pandémiou;
- vysvetliť vzťahy USA a Číny v nadväznosti na obchodnú vojnu;
- objasniť vplyv pandémie na svetový obchod.

3 Metódy a metodika práce

Pri písaní teoretickej časti diplomovej práce boli hlavným zdrojom sekundárne zdroje od domácich aj zahraničných autorov, a takisto rôznych inštitúcií predovšetkým v elektronickej podobe, vo forme internetových článkov a publikácií. Využité boli elektronické databázy so štatistickými údajmi a knižné zdroje predovšetkým od slovenských autorov.

V prvej kapitole pracujeme s metódou abstrakcie, ktorá patrí k jedným z najdôležitejších nástrojov a pomáha vyčleniť podstatné prvky. Keďže existuje veľké množstvo poznatkov, bolo potrebné vyselektovať len tie najvýznamnejšie, a to sa nám s pomocou metódy abstrakcie podarilo. Nasledujúcou využitou metódou bola syntéza, ktorej cieľom je spojiť viaceré súvislosti do jedného celku. Syntézou sme teda zjednotili poznatky, názory a myšlienky rôznych autorov a inštitúcií z ich odborných článkov. Na základe týchto metód sa nám podarilo systematizovať dôležité údaje a informácie o zahraničnom obchode a následne sme na základe dedukcie prešli od týchto všeobecných teoretických poznatkov ku konkrétnym, praktickým.

Vo výsledkoch práce je použitá najmä metóda komparácie, ktorá pomáha pri stanovení zhody a rozdielu medzi skúmanými javmi. Vďaka nej sa nám podarilo porovnať predpandemické hodnoty s tými, ktoré boli dosiahnuté počas nej. Neoddeliteľnou súčasťou práce je aj analýza, pri ktorej ide o proces myšlienkového rozčlenenia skúmaného problému na jednotlivé časti a ich skúmanie za účelom zistenia podstaty. V diskusii a závere je následne využitá metóda vedeckej syntézy, vďaka ktorej sme zhrnuli všetky zistenia, ku ktorým sme sa dopracovali. „*Syntéza umožňuje sledovať vzťahy medzi faktami, charakter súvislostí medzi nimi, odhaľovať príčiny, funkčnú závislosť, postupnosť etáp a tendenciu vývoja javu*“ (Ristvej, Kampová; 2010).

V diplomovej práci sme využívali údaje z internetových databáz, ako je štatistika OECD a ITC Trademap, ktoré nám poskytli všetky potrebné dáta. Použité dáta sú predovšetkým za roky 2009, 2019, 2020 a 2021. Údaje boli spracované a vyhodnotené v programe MS Excel prostredníctvom tabuliek a grafov, ktoré uvádzame vo výsledkoch práce a pomohli nám objasniť náš cieľ práce.

4 Výsledky práce

Táto kapitola je venovaná pandémie a jej nadväznosti na zahraničný obchod, predovšetkým na vývoj zahraničného obchodu USA so zameraním na najviac pandemicky zasiahnutý rok 2020, ale takisto neskorší vývoj a súčasnú situáciu jednotlivých ukazovateľov zahraničného obchodu.

4.1 Pandémia Covid-19 a svetový obchod

Napriek relatívne stabilnému vývoju svetovej ekonomiky v poslednom desaťročí bol zaznamenaný významný nárast neistoty, spájaný predovšetkým s obchodnou vojnou medzi USA a Čínou, Brexitom a taktiež s nárastom rôznych geopolitických rizík. Všetky spomínané faktory významnou mierou vplývali na vývoj neistoty v prvom štvrtroku 2020 a prehĺbili tak aj vplyvy pandémie (Hošoff a kol., 2020). Proces poklesu svetového ekonomického rastu pandémie len urýchlila.

„Pandémia COVID-19 viedla k bezprecedentnému kolapsu svetovej ekonomiky na strane ponuky aj dopytu. Medzinárodný obchod v prepojenej globálnej ekonomike bol mimoriadne ovplyvnený pádom cien komodít, znížením výroby a narušením operácií v globálnom dodávateľskom reťazci“ (Escaith, Khorana; 2021). Môžeme teda tvrdiť, že pandémia zasiahla celý svet a predstavovala veľkú prekážku obchodu. Globálna pandémia Covid-19 mala hlboký vplyv na dopyt, ale aj ponuku množstva tovarov a služieb. Kríza tohto typu na jednej strane vytvorila príležitosti pre určité sektory, ale zároveň spôsobila obrovské problémy v iných sektoroch. Na strane ponuky vznikli problémy napríklad so zníženou produkciou a dodávkami tovarov, ktorá bola zapríčinená výpadkom ľudí, ktorí ochoreli a nemohli pracovať. Takisto s tým boli spojené aj obmedzenia, ktoré krajiny zavádzali z dôvodu ochrany zdravia. Krízu, ktorá vznikla v súvislosti s pandemiou môžeme vnímať ako pomerne špecifickú a odlišnú od kríz, ktoré vznikli v minulosti. Z hľadiska zahraničného obchodu a jeho uskutočnenia v rámci dodávateľských reťazcov môžeme zaradiť k najvýraznejším vplyvom pandémie nasledovné:

- nižšia produkcia,
- problémy s nedostatkom kontajnerov,
- problémy v kľúčových prístavoch,
- uzatvorené hranice krajín,

- oneskorenia dodávok,
- zvýšené náklady na prepravu.

Pandémia predstavovala najväčšie narušenie globálneho obchodu od finančnej krízy. Analýza Bank of England (2021) uvádza, že pandémia mala väčší vplyv na služby ako tovar, čo bolo zapríčinené dlhodobými opatreniami. Podľa tejto štúdie síce obchod klesol menej ako počas globálnej finančnej krízy, ale pokles svetového HDP bol v roku 2020 vyšší. Podľa tejto konkrétnej analýzy klesol svetový obchod o 8,9 %.

Na základe údajov z ITC vieme, že v rámci komodít prišlo celosvetovo oproti roku 2019 k najväčším poklesom obchodu s nasledujúcimi komoditnými skupinami HS4:

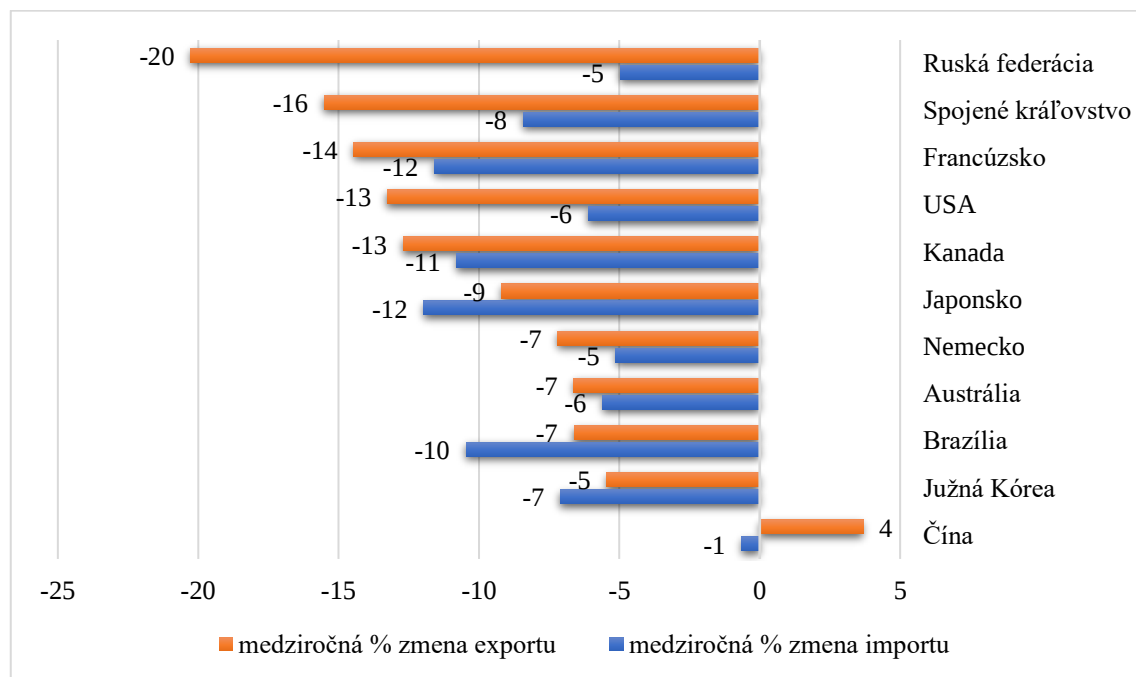
- 2709 – ropné oleje a oleje získané z bitúmenových nerastov, surové;
- 2710 – ropné oleje a oleje získané z bitúmenových nerastov, iné ako surové;
- 8703 – osobné automobily a ostatné motorové vozidlá na prepravu osôb;
- 2711 – ropné plyny a ostatné plyné uhlíkovodíky;
- 8708 – časti, súčasti a príslušenstvo motorových vozidiel.

Vidíme, že výrazne utrpeli ropné komodity, a to v dôsledku dopytových aj ponukových faktorov, ktoré sa počas pandémie prejavili predovšetkým na začiatku. Reštrikcie obmedzili cestovanie, tým pádom výrazne klesol dopyt po palive, ktoré tvorí veľkú časť svetového dopytu po ropu. Krajiny zaviedli také opatrenia, ktoré ľudí prinútili byť doma, čo znamenalo, že prakticky nikto nemohol cestovať a tento fakt sa jednoznačne prejavil aj na štatistikách obchodu s danými komoditami.

Graf 2 nám znázorňuje porovnanie vybraných krajín a ich poklesu/rastu zahraničného obchodu jednotlivo za import a export v roku 2020 v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Z grafu nám vyplýva, že jedinou krajinou, ktorej sa podarilo v tejto zložitej situácii dosiahnuť rast bola Čína, a to konkrétne s nárastom exportu o 4 %, čo je pomerne vzácny jav vzhľadom na situáciu v iných krajinách. Vidíme, že vo všetkých ostatných krajinách bol zaznamenaný pokles zahraničného obchodu. O najväčšom poklese exportu hovoríme pri Ruskej federácii, kde môžeme vidieť súvislosť s tým, čo sme si spomínali už vyššie, a to pokles pri komoditných skupinách týkajúcich sa ropy a nerastných surovín. Práve to sú najvýznamnejšie exportné artikly Ruska, a keďže v pandemicky zasiahnutom roku po nich výrazne klesol dopyt a cena bola tiež nízka, automaticky sa to muselo prejavovať aj na hodnotách exportu Ruska, ktorý poklesol až o 20 %. Pri importe zaznamenalo najväčší pokles Japonsko a Francúzsko, a to

na úrovni okolo 10 %. Naopak najmenší pokles pozorujeme pri Číne, ktorej import klesol len o približne 1 %. Z grafu nám ďalej vyplýva, že celkovo najmenší pokles zahraničného obchodu z vybraných krajín zaznamenalo Nemecko, Austrália a Južná Kórea. V prípade USA išlo o výraznejší prepád exportu, na čo sa dôkladnejšie pozrieme v ďalšej časti práce.

Graf 2 Porovnanie poklesu/rastu zahraničného obchodu s tovarom v roku 2020 vo vybraných krajinách

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

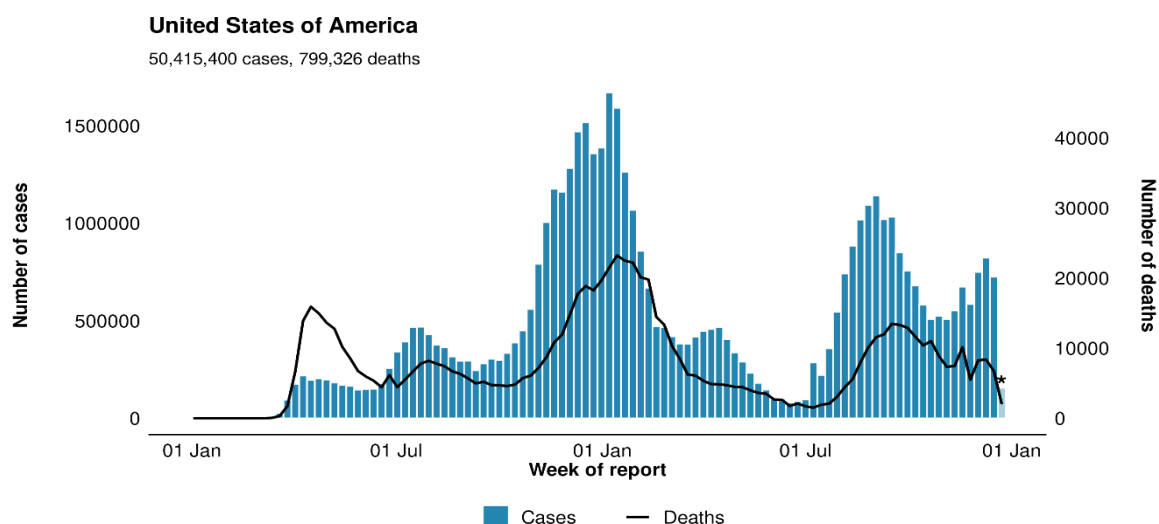
K situácii v roku 2021 môžeme povedať, že s postupným uvoľňovaním opatrení a nárastom zaočkovanosti sa svet postupne dostával do normálnejšieho režimu a aj zahraničný obchod sa podarilo obnoviť, aj keď je pravda, že dodávateľské reťazce sú do dnes narušené a prepravné ceny stále vysoké.

4.2 Vplyv pandémie na zahraničný obchod USA s tovarom

V rámci pandemickej situácie v USA môžeme konštatovať, že prvé prípady vírusu Covid-19 sa pravdepodobne objavili už v januári 2020. Trumpova administratíva vyhlásila stav núdze v oblasti verejného zdravia 3. februára 2020. Toto oznámenie prišlo 3 dni po tom, ako WHO vyhlásilo pohotovosť. V tomto momente bolo na celom svete potvrdených viac ako 9 800 prípadov vírusu a približne 200 úmrtí. O mesiac neskôr Donald Trump deklaroval národnú pohotovosť v dôsledku nového koronavírusu, ktorá mala odblokovať miliardy dolárov z federálneho financovania na boj proti šíreniu

choroby a takisto bol vyhlásený zákaz cestovania pre obyvateľov, ktorí nie sú Američania a navštívili v posledných 14 dňoch jednu z 26 európskych krajín, výnimku mali cestujúci zo Spojeného kráľovstva a Írska. Kalifornia bola následne prvým americkým štátom, ktorý svojim obyvateľom nariadil lockdown, neskôr sa pridali ďalšie (AJMC, 2021).

Graf 3 Týždenný prírastok prípadov a úmrtí v USA 2020-2021

Zdroj: Prevzaté od WHO. COVID-19 Explorer – United States of America. [online]. 2021. [cit. 2021-12-13]. Dostupné na internete: <https://worldhealthorg.shinyapps.io/covid/>

Na Grafe 3 môžeme vidieť zdravotný priebeh pandémie v USA, ktorý bol v istom momente najhorší na svete. Prípady najviac začali pribúdať v marci, kedy pandémia postupne naberala na sile a prišlo k prvému zatváraniu ekonomík. Prichádzali obmedzenia, ktorých cieľom bola kontrola nad šírením vírusu, a tak aj zníženie tlaku na zraniteľné zdravotné systémy. Všetky tieto obmedzenia sa následne prejavili negatívne aj na zahraničnom obchode, ktorý je predmetom našej práce.

Export

USA je druhým najväčším svetovým exportérom s podielom 8,77 % na celkovom svetovom exporte v roku 2019, ktorý sa v pandemickom roku znížil na úroveň 8,25 %. Napriek tomuto miernemu poklesu si dokázali udržať svoje umiestnenie. Čína na rozdiel od USA svoj podiel dokázala navýšiť o takmer 2 percentuálne body aj vďaka tomu, že ako jednej z mála krajín sa im podarilo navýšiť hodnotu ich exportu. Ďalej môžeme vidieť

v Tabuľke 5 ďalšie krajiny, ktoré patria medzi najväčších exportérov sveta a vidíme, že ich podiel sa menil len minimálne.

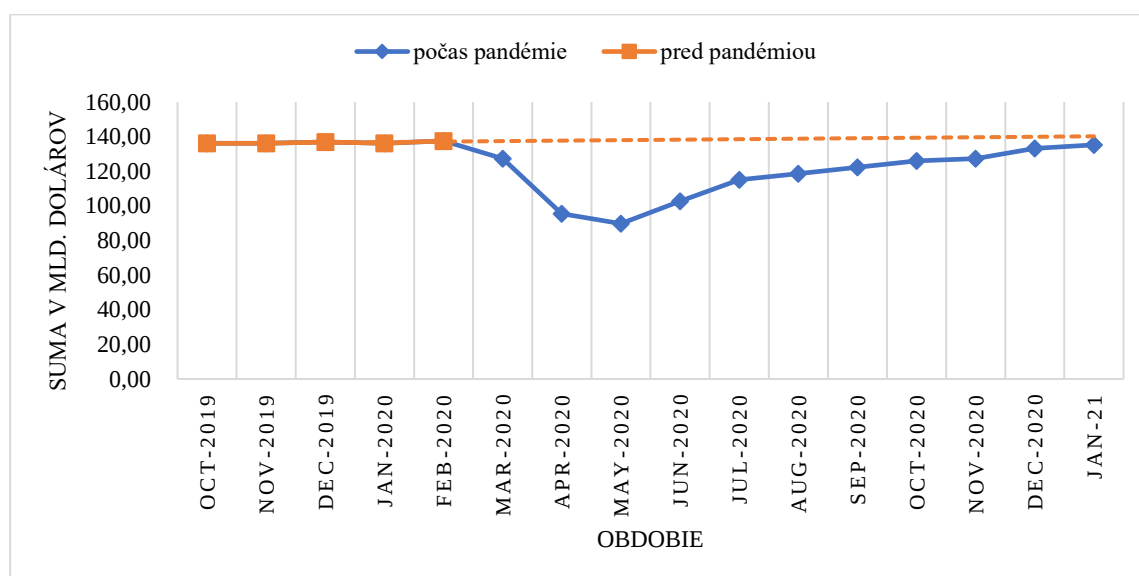
Tabuľka 5 Podiel najväčších exportérov na svetovom exporte

Krajina	Podiel na svetovom exporte 2019 (v %)	Podiel na svetovom exporte 2020 (v %)
Čína	13,34	15,00
USA	8,77	8,25
Nemecko	7,94	7,98
Japonsko	3,77	3,71
Holandsko	3,08	3,20

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap

Na Grafe 4 si môžeme všimnúť, že pred pandémiou bol export stabilizovaný na úrovni okolo 140 miliárd dolárov mesačne a nebyť pandémie tento trend by si pravdepodobne udržali. V prvej polovici roka klesol ich export až o 16% v porovnaní s predchádzajúcim rokom, a tento pokles sa prejavil aj na najväčšom poklese HDP od roku 1946 (Business Standard, 2021). Najväčší pokles v kritickom prvom polroku zaznamenali pri kľúčových položkách, a to leteckých a automobilových súčiastkach, ktorých export sa znížil o 30-40%, keďže letecké spoločnosti sa snažili znižovať svoje náklady a ich činnosť bola pandémiou výrazne obmedzená. V prípade automobilových súčiastok ide najmä o to, že ľudia odkladali kúpu áut a nebol po nich taký dopyt. Ďalší výraznejší pokles bol aj pri produktoch energetického priemyslu, a to o 22 % (OECD, 2021). Celkovo sa v roku 2020 znížil export tovaru USA o 13 %. Najviac zasiahnutý bol už spomínaný export lietadiel a ich súčiastok, a v tomto prípade hovoríme o poklese 40,5 %. Nasledovali produkty energetického priemyslu s poklesom 22,4 % a ďalej to boli automobily a ich súčiastky o 21%. Veľmi dobre sa počas roka darilo poľnohospodárskym produktom, ktorých export sa dokonca zvýšil o 30%. Tento rast podporila najmä dohoda s Čínou, ktorej súčasťou boli práve poľnohospodárske produkty. Aj táto dohoda pomohla tomu, že export USA do Číny sa v tomto roku zvýšil, naopak pri najväčších obchodných partneroch – Mexiko, Kanada môžeme hovoriť o poklese (OECD, 2021).

Graf 4 Mesačný vývoj exportu USA

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa OECD. *Monthly International Merchandise Trade*. [online]. 2021 [cit. 2021-04-10]. Dostupné na internete: https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=MEI_TRD#

Import

Z pohľadu importu sú USA svetovým lídrom s podielom na celkovom svetovom importe okolo 13 %. Ich podiel sa im počas pandemického roku podarilo dokonca mierne navýšiť. Tesne za nimi je Čína, ktorá svoj podiel na svetovom importe dokázala v roku 2020 oproti predchádzajúcemu roku navýšiť tiež.

Tabuľka 6 Podiel najväčších importérov na svetovom importe

Krajina	Podiel na svetovom importe 2019 (v %)	Podiel na svetovom importe 2020 (v %)
USA	13,44	13,71
Čína	10,84	11,71
Nemecko	6,48	6,68
Japonsko	3,78	3,62
Spojené kráľovstvo	3,63	3,61

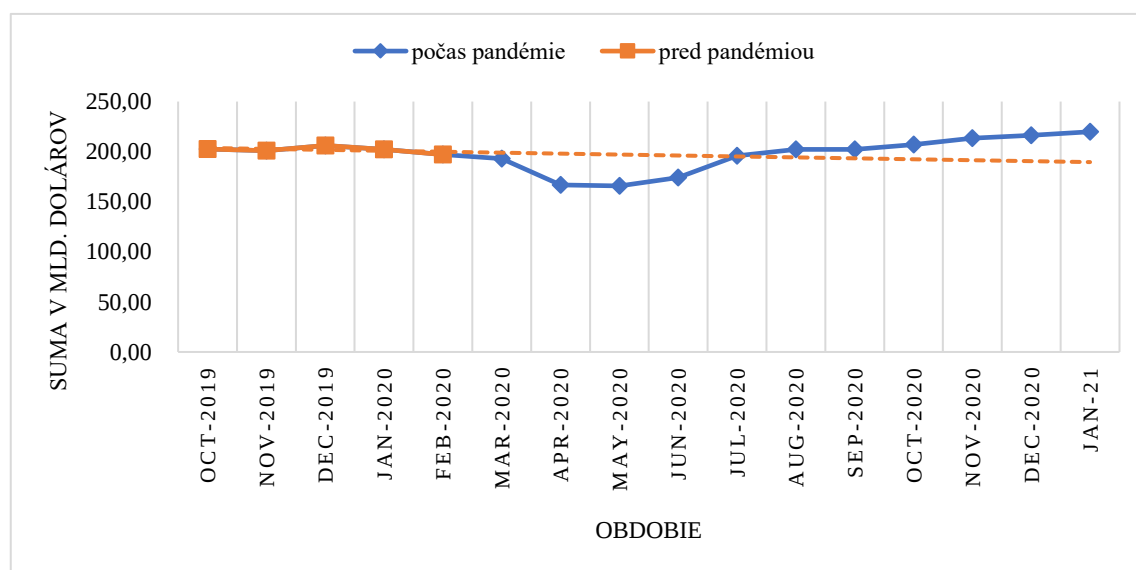
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap. [online]. 2021. [cit. 2021-12-15].

Dostupné na internete:

https://www.trademap.org/Country_SelProduct.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7cTO TAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1

Na Grafe 5 zobrazujúcom mesačný vývoj importu USA najmä so zameraním na rok 2020 vidíme, že v období od februára, kedy postupne začínala pandémia naberať na intenzite zaznamenalo USA pokles, ktorý bol najvýraznejší v marci a začiatkom apríla. Odvtedy môžeme vidieť opäť postupný nárast a v júli už aj oživenie a vrátenie sa do pôvodnej úrovne, ktorú ukazoval predpandemický trend. Od leta import pokračoval vo výraznom náraste, ktorý pretrval aj v roku 2021. V porovnaní s exportom vidíme, že pokles nebol až taký výrazný a jeho návrat „do normálu“ bol rýchlejší.

Graf 5 Mesačný vývoj importu USA

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa OECD. *Monthly International Merchandise Trade*. [online]. 2021 [cit. 2021-04-10]. Dostupné na internete: https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=MEI_TRD#

Prepad importu bol spôsobený najmä rekordným poklesom pri energetických produktoch, až o 38 % a poklesom pri vozidlách a ich súčiastkach o 18 %. Naopak tento výrazný pokles importu bol kompenzovaný nárastom pri importe farmaceutických produktov najmä z Írska, Nemecka a Švajčiarska, a to o 8,8 %. Rekordne rástol aj import zlata a drahých kovov (OECD, 2021).

Obchodná bilancia

Ako sme už spomínali, USA majú dlhodobý problém s výškou ich obchodného deficitu a rok 2020 nebol výnimkou. Za posledné roky bola najvyššia úroveň obchodného deficitu počas obchodnej vojny a zároveň počas obdobia, kedy bol D. Trump v úrade. V roku 2016 bol deficit v zahraničnom obchode s tovarom USA na úrovni takmer 800

miliárd USD, na konci jeho prezidentského mandátu v roku 2020 a zároveň v pandemickom roku sa vyšplhali na úroveň 982 miliárd USD a v roku 2021 opäť pokračovali v rastúcom trende. Ak sa pozrieme na obchodný deficit ako taký a berieme do úvahy aj služby, tak sa v roku 2020 dostaneme na úroveň 736 miliárd USD, čo stále zaraďuje USA medzi krajiny s najväčším obchodným deficitom na svete (ITC Trademap, 2021).

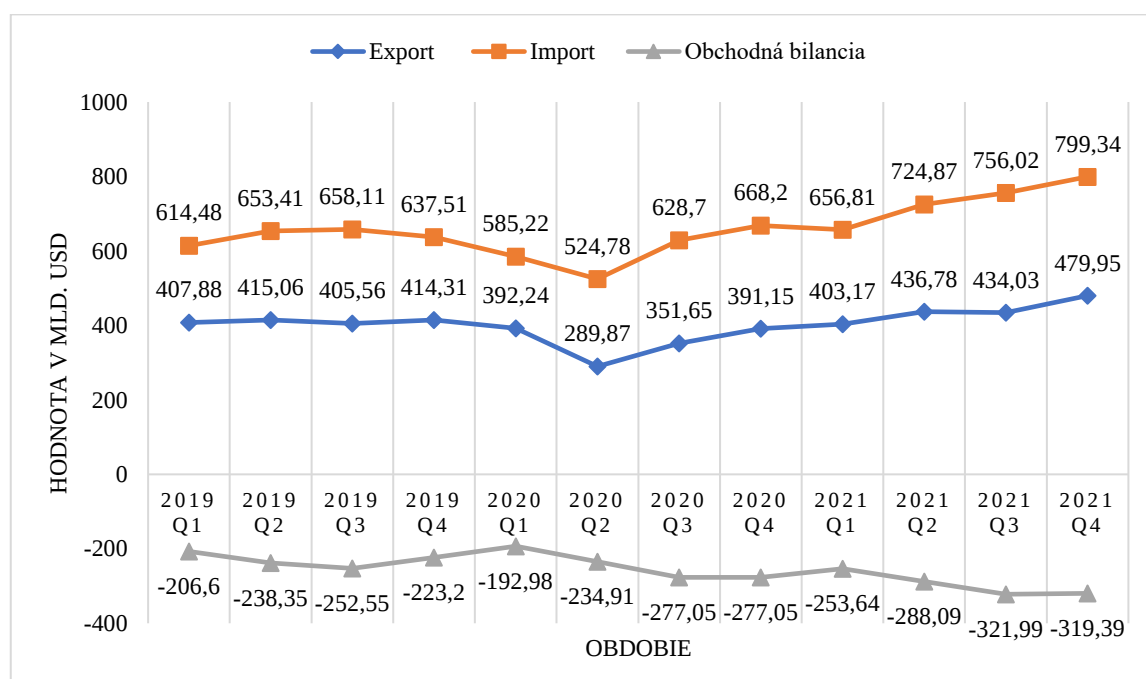
Oživenie obchodu

Čo sa týka ďalšieho vývoja, na základe dát z ITC Trademap môžeme vidieť, že oživenie obchodu začalo postupne od druhého kvartálu 2020, kde sa export aj import dostali na najnižšiu úroveň a vzápätí začali rásť. Od tohto momentu nastal nepretržitý rast, ktorý trvá až doteraz.

V prípade USA môžeme hovoriť o 3 špecifických faktoroch, ktoré sprevádzali vývoj ich zahraničného obchodu. Prvým boli domáce výdavky, ktoré sa dokázali veľmi rýchlo zotaviť vďaka rastúcemu dopytu po dovážaných produktoch. Dovozy rástli rýchlejšie ako vývoz, čo sa prejavilo aj na raste ich obchodného deficitu. Druhým faktorom boli fiškálne stimuly, ktoré poskytla vláda. Tie boli v porovnaní s inými krajinami oveľa vyššie. V neposlednom rade je to fakt, že americká ekonomika je orientovaná viac na služby ako iné veľké ekonomiky a domáci dopyt sa zmenil smerom k tovarom. Pandémia obmedzila spotrebu služieb, ktoré sú náročné na kontakt po celom svete, a aj keď prišlo k oživeniu tak v treťom štvrtroku 2021 boli stále pod úrovňou pred pandémie, zatiaľ čo spotreba tovaru sa zvýšila o 15 % (Milesi-Ferretti, 2021). Zatiaľ čo import už dlhšie prevyšuje predpandemické čísla, exportu prekorenie tejto hranice trvalo dlhšie.

Durante (2022) sa vo svojom článku venoval porovnaniu fiškálnej podpory vlád v % pomere k HDP. USA sa tak umiestnilo na druhom mieste za Singapurom. V porovnaní s európskymi krajinami sa tu zamerali viac na priamu podporu domácností, čo sa následne viditeľne prejavilo na raste ich výdavkov a spotreby, čo výrazne zvýšilo aj ich import. Článok hovorí o 163 miliónoch platieb domácnostiam, ktorých príjmy sú menej ako 100 tisíc USD ročne, tieto platby pokračovali aj v roku 2021. Samozrejme podpora smerovala aj firmám v podobe rôznych úľav. Celkovo predstavoval americký fiškálny záchranný plán 27 % ich HDP.

Graf 6 Štvrťročný vývoj zahraničného obchodu s tovarom USA 2019-2021

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

Údaje za november priniesli rekordnú úroveň deficitu zahraničného obchodu s tovarom. Ten sa zvýšil o približne 5,5 % na úroveň 84,8 mld. USD. Tento rast bol opäť zapríčinený výraznejším nárastom dovozu najmä spotrebných tovarov. Ak by sme porovnali export s rovnakým obdobím minulého roka, tak boli stále o približne 6,6 % pod touto hodnotou. Na rastúci deficit môže mať do veľkej miery vplyv to, že oživenie ekonomík sa u hlavných obchodných partnerov USA líši, aj preto export stagnoval. Deficity zahraničného obchodu pretrvávajú v USA roky a aj napriek snahe Trumpa sa tento problém nepodarilo eliminovať a predpokladá sa, že bude pokračovať aj v najbližších rokoch. Import USA stále narastá a je naďalej ťahaný silným domácim dopytom, zaznamenal len krátkodobý pokles, ktorý sa však podarilo pomerne rýchlo vyriešiť. Export je síce stále pod úrovňou pred pandémie, ale dá sa predpokladať, že s postupným doznievaním pandémie koronavírusu a oživením ekonomík bude stúpať aj zahraničný dopyt po amerických produktoch (Bartash, 2020). Kľúčovú úlohu zohráva aj doprava a problémy v dodávateľskom reťazci, ktoré stále pretrvávajú a obmedzujú tak pohyb tovaru aj začiatkom roku 2022.

4.2.1 Vplyv pandémie na komoditnú štruktúru USA

V tejto podkapitole sa pozrieme najskôr na komoditnú štruktúru exportu tovarov USA, kde môžeme vidieť výrazné poklesy pri najvýznamnejších položkách. Na popredných priečkach neprišlo k výrazným zmenám aj napriek hodnotovému poklesu. Najviac vyvážali skupinu 84 – jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia (12,82 %). K výmene pozícií prišlo medzi skupinou 85 – elektrické stroje (11,42 %) a 27 – nerastné palivá (10,61 %), kde prišlo k výraznejšiemu poklesu pri exporte nerastných palív. Ďalej sa vysoko umiestnila aj skupina 87 – vozidlá s podielom 7,41 % na celkovom exporte.

Tabuľka 7 Komoditná štruktúra exportu USA v roku 2020

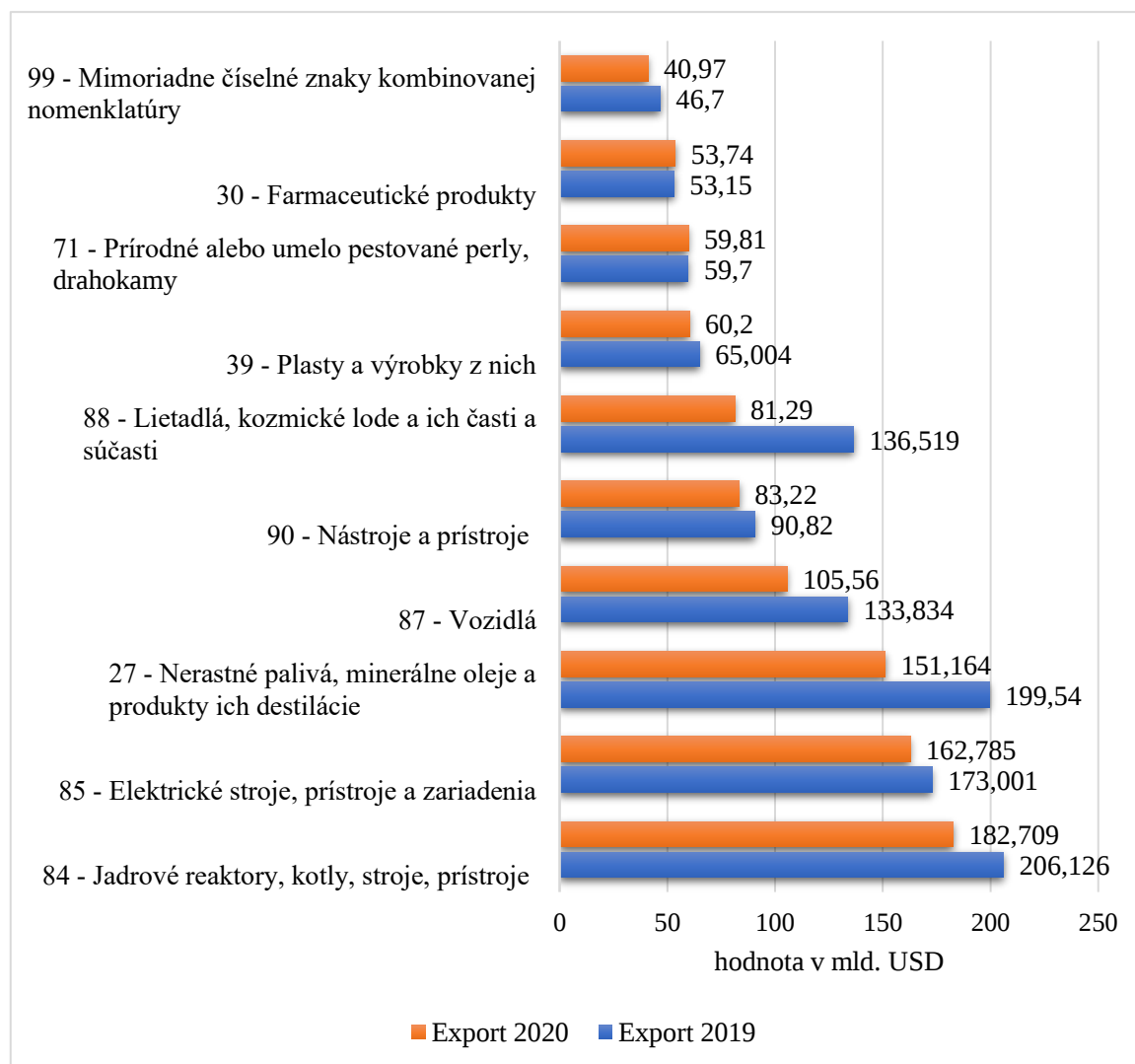
HS2 kód	Označenie produktu	Export 2020 (v mld. USD)	Podiel (v %)
'84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia; ich časti a súčasti	182,70	12,82
'85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti...	162,78	11,42
'27	Nerastné palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie; bitúmenové látky; minerálne vosky	151,16	10,61
'87	Vozidlá, iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá, a ich časti a súčasti	105,56	7,41
'90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, meracie, kontrolné, presné, lekárske alebo chirurgické; ich časti a súčasti	83,22	5,84

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap

Z pohľadu najväčšieho poklesu oproti predchádzajúcemu roku môžeme hovoriť o výraznom prepade najmä pri komoditnej skupine 88, v ktorej sa nachádzajú aj lietadlá, ktoré sú pre USA dôležitou komoditou. Išlo o prepád na úrovni 40 %. Ďalšou skupinou, ktorá sa prepadla vo veľkej miere je 27 – nerastné palivá a minerálne oleje, a to o približne 25 %. K ďalším komoditným skupinám s väčším poklesom môžeme zaradiť 87 – vozidlá a taktiež 84 – jadrové reaktory, kotly. Naopak nárast zaznamenala komoditná skupina 30 – farmaceutické produkty a takisto 71 – prírodné alebo umelo pestované perly... Tieto posuny môžeme vidieť na Grafe 7, ktorý porovnáva rok 2019 s rokom 2020. Pri exporte môžeme pozorovať, že štruktúra ako taká sa na popredných miestach

nezmenila a prišlo len k hodnotovému poklesu a miernej zmene pozícii avšak nič významné sa tu nezmenilo.

Graf 7 Porovnanie komoditnej štruktúry exportu USA v rokoch 2019 a 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

Automobilový priemysel už dlhšie sprevádzali rôzne výzvy v podobe automatizácie a elektrifikácie, pandémie ich vystavila ďalšiemu napätiu. Globálne integrovaný dodávateľský reťazec v automobilovom priemysle výrazne utrpel počas pandémie, čoho výsledkom bol aj výrazný pokles exportu (aj importu) USA v komoditnej skupine HS87. Najväčší prepád prišiel medzi marcom a aprílom 2020, ktorý predstavoval až 67 % a najväčšie výpadky boli v obchode s Kanadou a Mexikom. Situáciu v automobilovom priemysle, či už vo výrobe alebo predaji do veľkej miery ovplyvňovali vládne opatrenia v súvislosti s aktuálnou pandemickou situáciou v jednotlivých krajinách. Najväčší šok bol zaznamenaný v druhom kvartály, kedy USA začali zavádzať lockdowny a karanténne opatrenia, ktoré spôsobili výrazný pokles dopytu po autách

keďže ľudia ich v aktuálnej situácii nepotrebovali a odkladali ich kúpu. Na druhej strane boli aj veľké problémy na strane ponuky, kde sa prejavilo pozastavenie dodávok súčiastok z Číny, problémy v logistike a zatváranie fabrík v USA v súvislosti s ochorením zamestnancov. Čína hrá kľúčovú rolu v dodávateľských reťazcoch a USA je na nej do veľkej miery závislé. Po vypuknutí pandémie vo februári boli v Číne rozsiahle karanténne opatrenia a dodávatelia z celého sveta, ktorí tu majú umiestnené prevádzky museli zo dňa na deň prestať vyrábať, čo paralyzovalo dodávky dielov do áut, bez ktorých tieto autá nedokázali vyrobiť a následne ani predať a vyviezť. V období, keď sa Číne podarilo obnoviť svoje fungovanie sa následne pandémia dostala do celého sveta a lockdowny prišli v ostatných krajinách. USA sa situácia dotkla predovšetkým v apríli, kedy začali klesať predaje áut. Po stabilizácii pandemickej situácie sa v treťom a štvrtom kvartály 2020 opäť zaznamenal nárast v porovnaní s obdobím v druhom kvartály a postupne sa začali dostávať na predpandemickú úroveň.

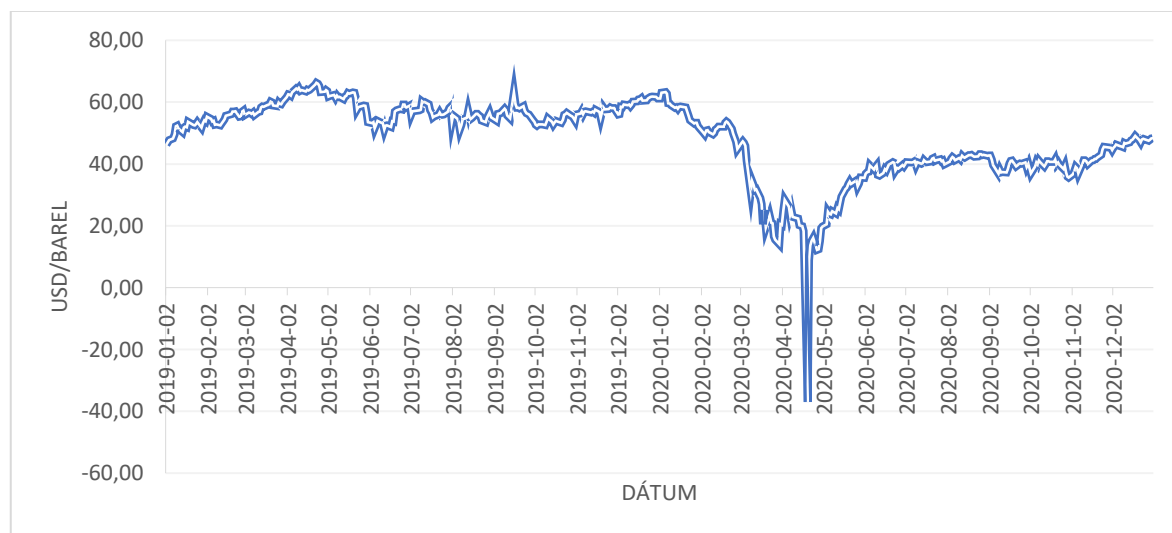
Ďalším zasiahnutým sektorom bol letecký priemysel, ktorý je pre americkú ekonomiku mimoriadne dôležitý a vo veľkej miere sa podieľa na ich HDP a zamestnáva veľké množstvo ľudí. USA má v zahraničnom obchode s lietadlami dlhodobo aktívnu bilanciu a podiel na celkovom exporte je významný. Ako sme už spomínali pri automobiloch, pandémia spôsobila problémy na strane dopytu a ponuky, ktoré sú charakteristické aj pre letectvo. Vieme, že reštrikčné opatrenia v oblasti cestovania boli v porovnaní s inými oblasťami mimoriadne, a to sa prejavilo na prakticky okamžitom pozastavení civilného letectva. To, že sa menej lietalo malo vplyv na produkcii lietadiel a ich dodávky, keďže klesol dopyt. USA ako kľúčový producent a exportér utrpel predovšetkým v druhom kvartály, kedy sa ich export znížil oproti predchádzajúcemu kvartálu o polovicu. Tento negatívny trend pokračoval počas celého roka 2020, ale s postupným obnovením globálnej leteckej dopravy sa postupne čísla exportu začali zlepšovať. Aj keď do dnes stále nie sú na predpandemických hodnotách, ich aktívnu bilanciu obchodu sa im podarilo udržať. Je dôležité povedať, že bez štátnej pomoci by tento sektor zaznamenal veľké straty v oblasti zamestnanosti a následky by boli katastrofálne.

Napriek pandémie a kritickej situácii v roku 2020 boli USA významným producentom a exportérom ropy a ropných produktov s objemami, ktoré dosahovali 3,2 miliónov barelov ropy denne (EIA, 2021). V januári dosiahli vrchol v produkcii, a to 12,8 milióna barelov/deň. V marci sa ceny ropy významne znížili v dôsledku náhleho

poklesu dopytu po rope, ktorý bol spôsobený pandémiou koronavírusu. Klesajúce ceny viedli k uzatvoreniu vrtov a obmedzeniu existujúcich, čím sa znížila produkcia v hlavných regiónoch, ktoré produkovali ropu. V máji USA dosiahli najnižší priemerný mesačný objem za rok na úrovni 10 miliónov barelov/deň. USA sa podarilo v roku 2020 exportovať ropu do takmer 80 krajín a stali sa dôležitým hráčom na svetovom energetickom trhu. Najvyšší podiel ich exportu smeroval do Číny, a to až 480 tisíc barelov denne, ako súčasť „*Phase one*“ dohody. Môžeme povedať, že predovšetkým Ázia mohla za nárast exportu ropy z USA. Okrem Číny k veľkým odberateľom patrila aj India a Južná Kórea. Dôležitým exportným trhom pre USA bola aj Európa, ktorej podiel sa zvýšil o 15 % (Wightman, 2021).

V prípade vybraných ropných produktov, ktoré sa spotrebúvajú ako dopravné palivá prišlo v porovnaní s rokom 2019 k výraznejšiemu poklesu pri importe aj exporte. Napriek tomu, že z hľadiska exportovaného objemu USA lámalo rekordy v roku 2020, v hodnotovom vyjadrení tomu tak nebolo, keďže v dôsledku vzniknutej pandemickej situácie sa znížil dopyt a tým pádom prišlo k prepadu cien, ktorý bol najmä v apríli signifikantný, čo môžeme vidieť na Grafe 8. Pokles cien bol spôsobený už spomínaným dopytovým šokom a takisto ropnou cenovou vojnou medzi Ruskom a Saudskou Arábiou, ktorí sa nedokázali dohodnúť na úrovni ropnej produkcie. Táto vojna trvala približne mesiac a skončila v apríli. Prepád do záporných čísel bol len krátkodobý. K menšiemu oživeniu prišlo v druhej polovici 2020, kedy sa znížil objem produkcie a takisto sa ekonomiky pomaly vracali do normálneho režimu (Johnston, 2021).

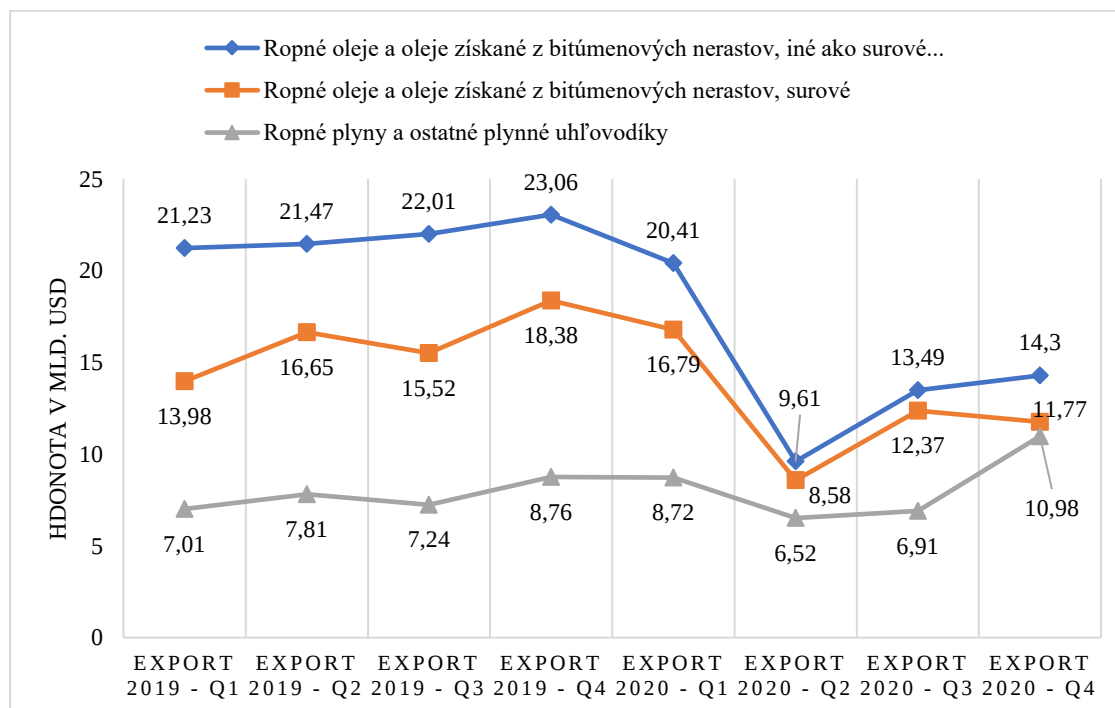
Graf 8 Vývoj cien ropy WTI/barel v rokoch 2019 a 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa U.S. Energy Information Administration. Crude Oil Prices: WTI – Cushing, Oklahoma. [online]. 2022. [cit. 03-15]. Dostupné na internete: <https://fred.stlouisfed.org/series/DCOILWTICO>

Tento pokles cien viac menej kopíruje aj nasledujúci Graf 9, kde môžeme vidieť štvrťročný vývoj exportu v komoditnej skupine nerastných palív a minerálnych olejov. Do druhého štvrťroka 2020 bol export vo všetkých podskupinách pomerne stabilný, ale práve druhý štvrťrok predstavoval výrazný pokles exportu tejto komoditnej skupiny, v ktorej môžeme vidieť, že aj do konca roka 2020 sa nepodarilo v exporte ropných olejov vrátiť na úroveň z roku 2019, čo môžeme pripisovať pretrvávajúcemu nízkemu dopytu na exportných trhoch USA, keďže pandemická situácia v jednotlivých krajinách sa odlišovala.

Graf 9 Vývoj exportu v komoditnej skupine HS27 – minerálne oleje

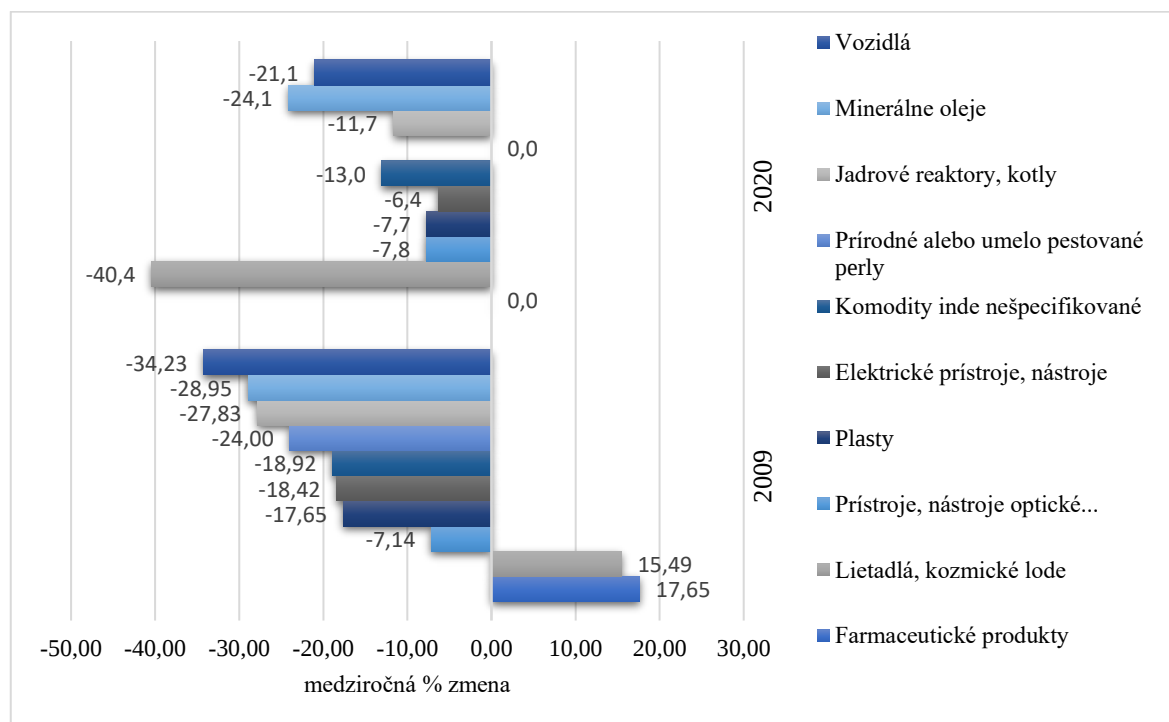

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

Ak porovnáme Globálnu finančnú krízu z roku 2009 a jej vplyv na komoditnú štruktúru exportu s tými dnešnými, môžeme vidieť, že sa výrazne líšia. To pramení už z toho, že povahou ide o 2 rozličné krízy. Pri finančnej kríze išlo prevažne o ekonomickú krízu, ale pri pandémie môžeme hovoriť o výrazne väčšom rozsahu. Napriek tomu nám Graf 10 potvrdzuje, že vplyv na obchod s tovarom nebol taký veľký, ako v prípade finančnej krízy. Pri roku 2009 môžeme pozorovať výraznejšie poklesy pri väčšine významných exportných komodít USA, a to najviac pri vozidlách, minerálnych olejoch

alebo jadrových reaktoroch. Vo všetkých prípadoch išlo o pokles okolo 30 % oproti predchádzajúcemu roku. V pandemickom roku 2020 sa vplyv na jednotlivé komodity líšia. Na jednej strane môžeme vidieť až 40 % pokles pri komoditnej skupine lietadiel, ale na druhej strane ostatné komodity klesli oproti roku 2019 nie tak výrazne, ako tomu bolo pri finančnej kríze. Väčší pokles sa zaznamenal ešte pri exporte minerálnych olejov, ktorý sme už spomínali, ale aj ten bol v medziročnom porovnaní nižší ako v roku 2009.

Graf 10 Medziročné zmeny v komoditnej štruktúre exportu USA počas kríz 2009 a 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

V komoditnej štruktúre importu môžeme pozorovať menšie zmeny, nie však na popredných miestach. V roku 2020 najviac dovážali jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia (15,01 %). Na druhom mieste boli elektrické stroje (14,27 %) a s významnejším podielom na celkovom importe to boli ešte vozidlá, iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá (10,57 %). Vo väčšine prípadov zaznamenali klesajúci trend, a teda pokles importu v jednotlivých komoditných skupinách. O výraznejšom náraste môžeme hovoriť v prípade skupiny 71 – prírodné alebo umelo pestované perly, drahokamy alebo polodrahokamy; kde sa ich podiel zvýšil z 2,26 % v roku 2019 na 4,44 % v roku 2020. Rast bol zaznamenaný v skupine 30 – farmaceutické produkty, ktoré si polepšili o jednu pozíciu v rebríčku dovážaných komodít na úkor nerastných palív, ktoré však tiež patrili k 5 najviac dovážaným komoditám v USA s podielom 5,43 %. Ak by sme sa pozreli ďalej, tak výraznejší pokles

zaznamenali aj komoditné skupiny 90 – nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické...; 94 – nábytok, posteľoviny, matrace; 39 – plasty a výrobky z nich. Celkovo môžeme povedať, že v komoditnej štruktúre importu z najviac dovážaných komoditných skupín žiadna nevypadla, len prišlo k zmenám na jednotlivých pozíciách.

Tabuľka 8 Komoditná štruktúra importu USA v roku 2020

HS2 kód	Označenie produktu	Import 2020 (v mld. USD)	Podiel 2020 (v %)
'84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia; ich časti a súčasti	361,17	15,01
'85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti...	343,40	14,27
'87	Vozidlá, iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá, a ich časti a súčasti	254,38	10,57
'30	Farmaceutické produkty	139,43	5,79
'27	Nerastné palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie; bitúmenové látky; minerálne vosky	130,63	5,43

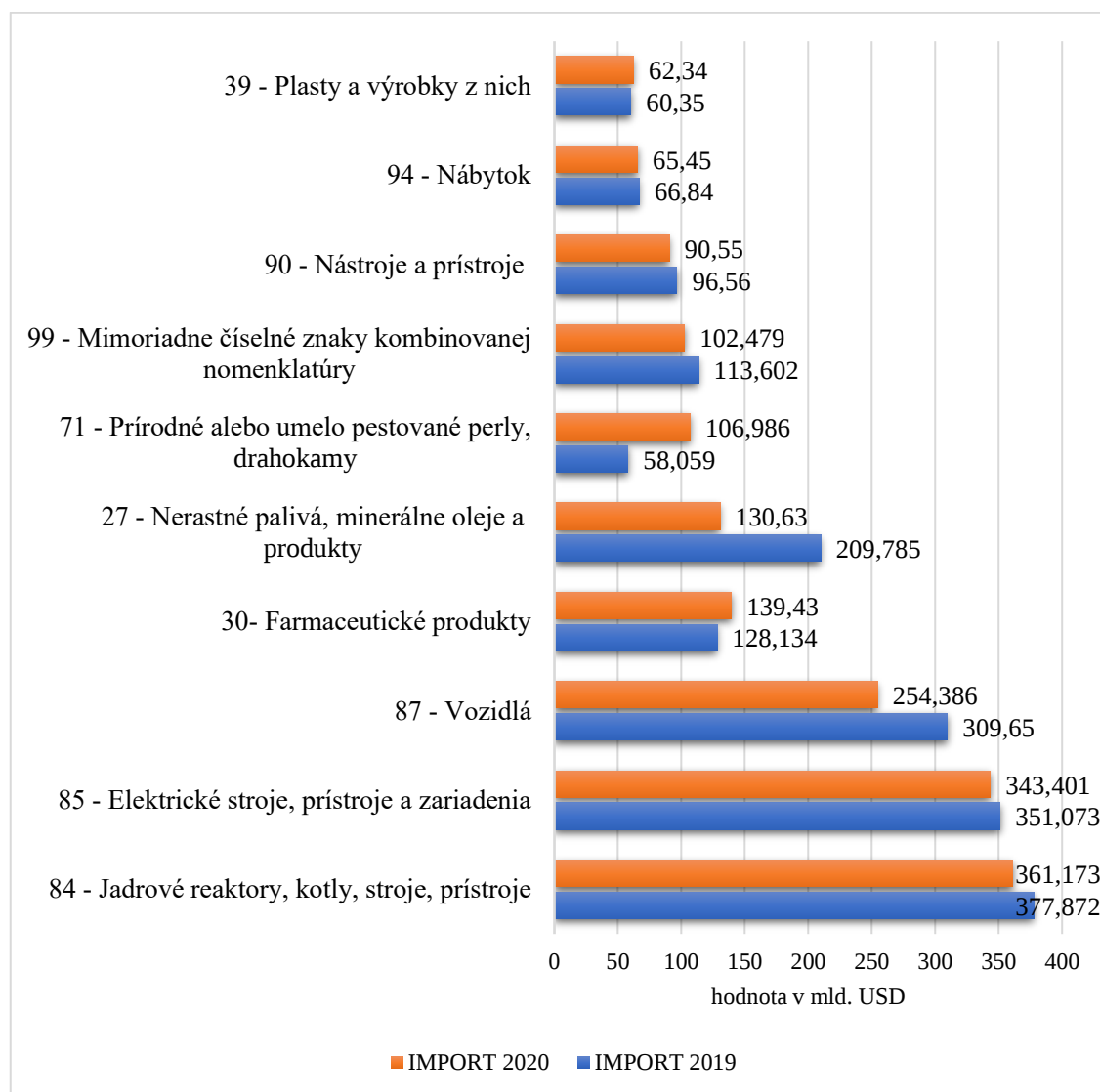
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

Ako sme už spomínali, tak v komoditnej štruktúre importu zaznamenala nárast položka, ktorá nespochybniteľne súvisí so vzniknutou pandémiou. Farmaceutické produkty a predovšetkým ochranné pomôcky a odevy sa stali na začiatku pandémie položkou, po ktorej vznikol obrovský dopyt. USA ich nakupovalo hlavne z Írska, Švajčiarska a Nemecka, ale veľký rast importu zaznamenali aj z Rakúska či Fínska. Najviac ich import narástol medzi marcom a aprílom, a to o 31 %. Po tomto veľkom globálnom nákupnom období sa import v tejto komoditnej skupine následne stabilizoval. Je nutné ešte pripomenúť fakt, že o tieto pomôcky bol taký veľký záujem, že krajiny sa navzájom predbiehali, kto zaplatí viac, len aby pre svoju krajinu dokázali nejaké zabezpečiť a bol to v krátkom časovom období nedostatkový tovar.

V prípade spomínaných poklesov pri vozidlách a nerastných palivách môžeme aplikovať podobné súvislosti, ako sme uviedli pri exporte keďže sa týkajú celých odvetví. Vo všeobecnosti môžeme za ich poklesom vidieť znížený dopyt, ktorý bol vyvolaný protipandemickými opatreniami vlád a s tým sa spájal celý kolobeh problémov.

Medziročné zmeny môžeme prehľadnejšie vidieť na nasledujúcom Grafe 11, ktorý znázorňuje porovnanie pri desiatich najviac dovážaných komoditných skupinách USA v roku 2019 a 2020. Z tohto grafu nám jasne vyplýva, že najväčší pokles bol pri skupine 27 (- 38 %) a najväčší nárast pri skupine 71 (+ 82 %).

Graf 11 Porovnanie komoditnej štruktúry importu v rokoch 2019 a 2020

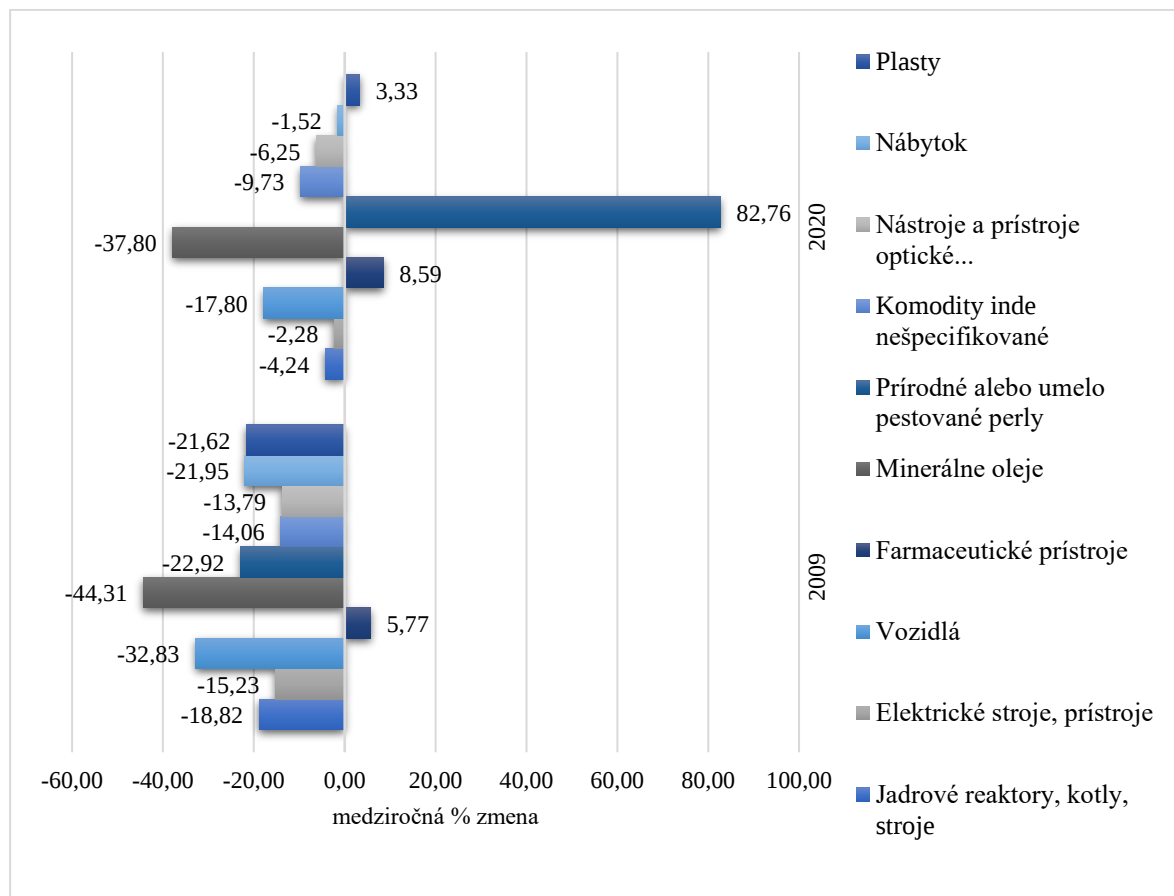

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

Na nasledujúcom Grafe 12 je porovnanie s poslednou Globálnou finančnou krízou z roku 2009. Ako sme si spomenuli už pri exporte, tak následky týchto dvoch kríz v súvislosti s obchodom sa významne odlišujú, a to môžeme povedať aj pri importe. O podobnom poklese môžeme hovoriť len pri minerálnych olejoch a palivách, kde v roku 2009 prišlo k medziročnému poklesu 44 % a v roku 2020 bol pokles 37 %. Pri ostatných komoditných skupinách môžeme vidieť, že v roku 2009 poklesli všetky s výnimkou

farmaceutických produktov a takisto v porovnaní s rokom 2020 vidíme, že ten pokles pri všetkých komoditách bol výrazne vyšší. V pandemickom roku dokonca pozorujeme pri viacerých komoditách buď minimálny pokles alebo nárast, ktorý je pri komoditnej skupine prírodných alebo umelo vytvorených perlí výrazný, čo však môžeme považovať za nesúvislé s pandémiou alebo krízou.

Graf 12 Medziročné zmeny v komoditnej štruktúre importu USA počas kríz 2009 a 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

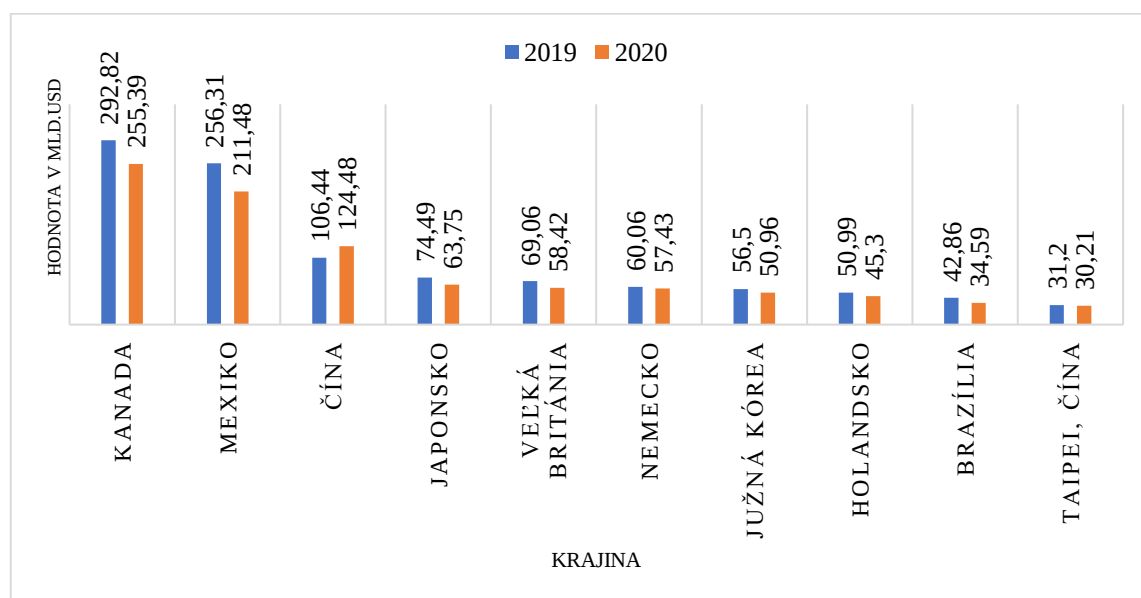
4.2.2 Vplyv pandémie na teritoriálnu štruktúru USA

Z pohľadu teritórií môžeme pri exporte pozorovať, že na prvých dvoch miestach figuruje Kanada (17,92 %) a Mexiko (14,84 %), čo sú susedné krajiny a takisto krajiny, s ktorými má USA podpísanú dohodu USMCA, ktorá takisto pomáha obchodnej spolupráci medzi danými krajinami. Export USA v rámci tohto zoskupenia predstavuje až 32,65 % ich celkového exportu. Ak porovnáme rok 2020 s predchádzajúcim, tak samozrejme prišlo k významnému poklesu napriek tomu si udržali svoje pozície. Na treťom mieste evidujeme Čínu (8,74 %), ktorá ako jediná z krajín zaznamenala nárast, a teda USA zvýšili svoj export do Číny, čo súvisí aj s ich dohodou o tom, že Čína musí

zvýšiť svoj import. K ďalším významným krajinám, kam USA exportuje patrili aj nasledujúce krajiny: Japonsko (4,47 %), Veľká Británia (4,10 %), Nemecko (4,03 %), Južná Kórea (3,58 %), Holandsko (3,18 %), Brazília (4,43 %) a Taipei (2,12 %). Ak by sme nebrali európske krajiny jednotlivo, tak EÚ ako celok je druhým najväčším exportným trhom pre USA s podielom 16 %.

Na Grafe 13 vidíme, že všetky tieto krajiny zaznamenali oproti predchádzajúcemu roku pokles. Ak sa na to pozrieme detailnejšie, tak najväčší pokles zaznamenalo Mexiko, Kanada, Japonsko. Naopak najmenší pokles mali Taipei a Nemecko.

Graf 13 Porovnanie teritoriálnej štruktúry exportu USA 2019 a 2020

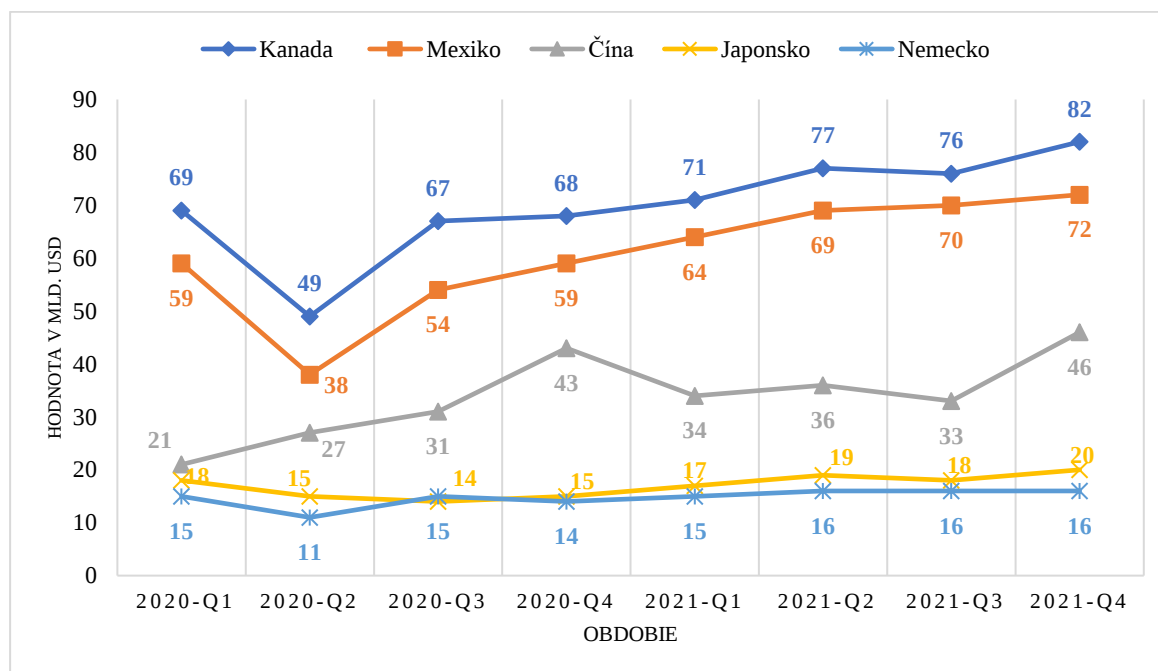

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

Pre lepšie pochopenie následkov pandémie na 1 obchod s jednotlivými krajinami sme si pripravili aj Graf 14, kde môžeme vidieť štvrťročný vývoj exportu USA do ich piatich najväčších exportných trhov. Tu môžeme vidieť, že v období najväčších protipandemických obmedzení a prvotného šoku medzi prvým a druhým kvartálom na situáciu najviac doplatili Kanada a Mexiko, s ktorými USA susedí. Pomaly začalo v druhom kvartály klesať aj Nemecko a Japonsko, ktoré sa počas posledných dvoch rokov však dokázali držať na podobných štvrťročných hodnotách exportu. Na opačnom spektre je Čína, ktorá pomaly rástla aj počas pandémie, čo môžeme pripisovať tomu, že bola medzi týmito dvomi krajinami uzavretá dohoda. Počas roku 2021 môžeme v prípade Číny vidieť mierne výkyvy no na konci roka zaznamenali opäť rastúci trend. Ďalej si na tomto grafe môžeme všimnúť aj menší detail, a to, že za rok 2021 už v top 5 exportných trhoch USA nefiguruje Veľká Británia, ktorá sa prepadla až na siedmu pozíciu za Nemecko

a Južnú Kóreu. To si môžeme spojiť najmä s ich dlhotrvajúcou nepriaznivou situáciou ohľadom pandémie koronavírusu a pomalším oživením ekonomiky a obchodu.

Graf 14 Štvrťročný vývoj exportu USA s najväčšími obchodnými partnermi

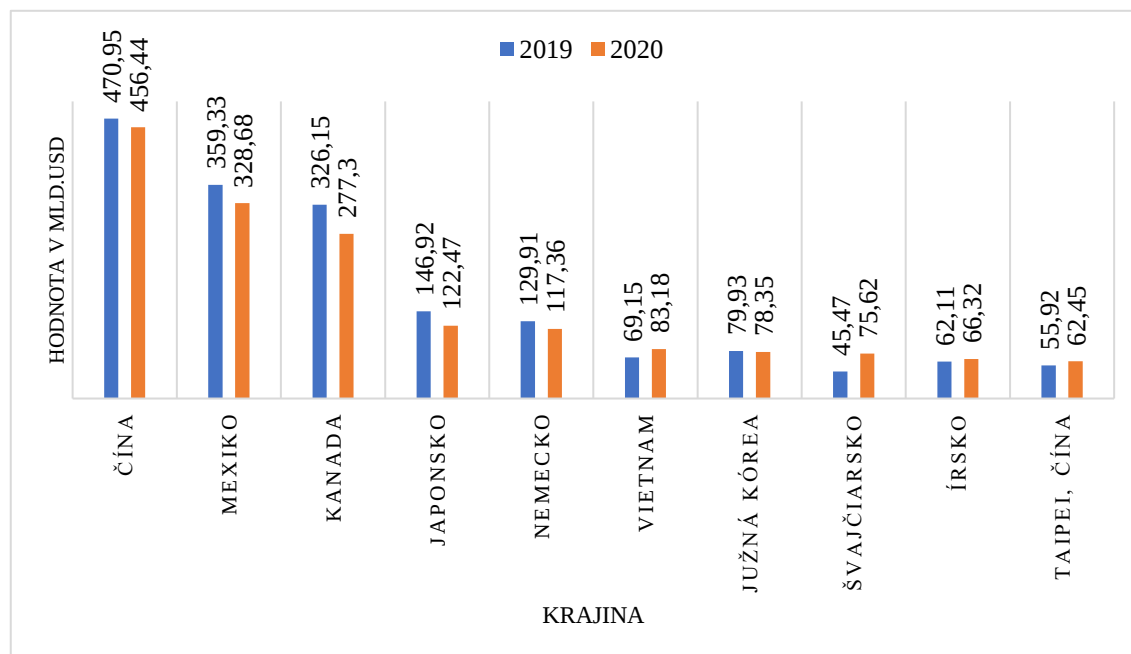
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap

Pri teritoriálnej štruktúre importu USA môžeme vidieť na prvých troch miestach rovnakých obchodných partnerov, avšak v inom poradí. Na prvom mieste je s dominantným postavením Čína (18,96 %), ďalej nasleduje Mexiko (13,66 %) a Kanada (11,52 %). Pri importe na rozdiel od exportu môžeme pozorovať nárast pri niektorých krajinách, konkrétne Švajčiarsko (3,14 %), Vietnam (3,46 %), Taipei (2,59 %) a Írsko (2,76%). Najväčší pokles opäť zaznamenala Kanada, Mexiko a takisto Japonsko. EÚ ako celok sa umiestňuje medzi najväčšími importérmi USA na 2. mieste za Čínou s podielom 18 %. Čo sa týka posunov v štruktúre tak prišlo tam len k minimálnej zmene pozícií. Výraznejšie sa posunulo Švajčiarsko a polepšil si aj Vietnam a Írsko o jednu pozíciu. V prípade Švajčiarska išlo najmä o nárast importu v komoditnej skupine 71 – prírodné alebo umelo pestované perly, drahokamy alebo polodrahokamy, drahé kovy; a 30 – farmaceutické produkty. Konkrétnejšie hodnoty môžeme vidieť na Grafe 15.

Pri pohľade na teritoriálnu štruktúru importu, ale aj exportu môžeme tvrdiť, že obchodné dohody, ktoré má USA s jednotlivými krajinami nehrali v prípade krízy dôležitú rolu, keďže aj v týchto prípadoch prišlo k výraznému poklesu a dokonca krajiny,

ktoré obchodnú dohodu nemajú, ako napríklad Švajčiarsko svoju obchodnú výmenu s USA navýšili.

Graf 15 Porovnanie teritoriálnej štruktúry importu USA 2019 a 2020

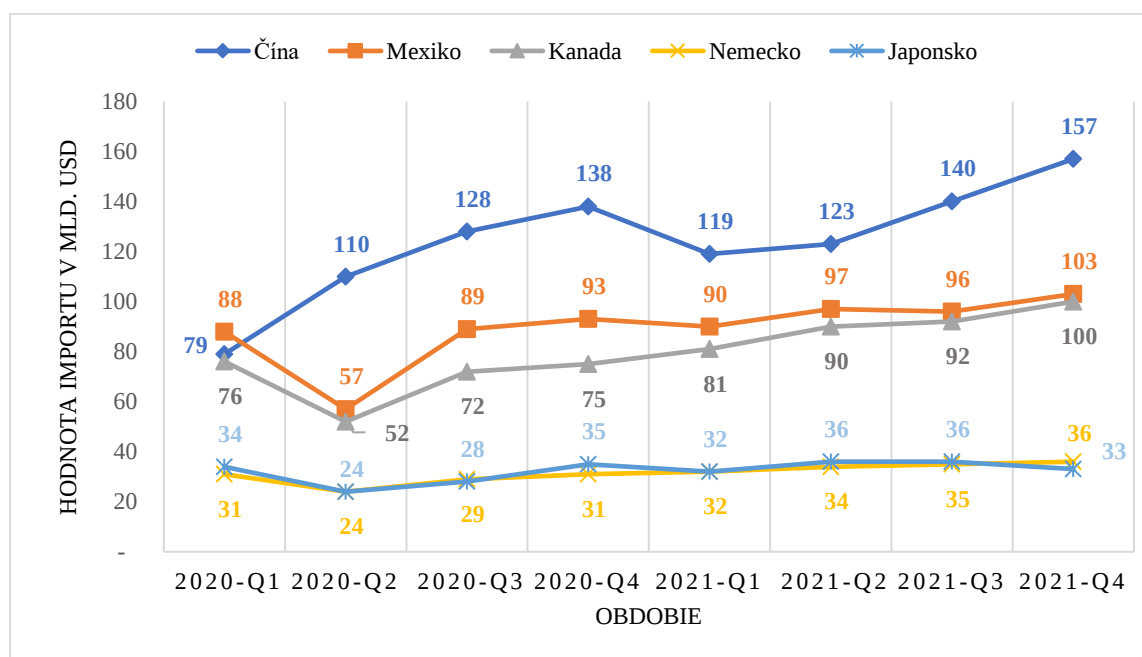
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap

Opäť sme si pripravili aj detailnejší pohľad na vývoj importu z krajín, ktoré v tejto oblasti predstavujú ich najväčších obchodných partnerov. Graf 16 nám ukazuje, že takisto ako pri exporte najväčší prepád na začiatku pandémie zaznamenali susedné krajiny USA – Kanada a Mexiko vzápätí sa im však rýchlo podarilo zotaviť a import z týchto krajín začal opäť mierne narastať. Kanada a Mexiko sú najviac postihnutými krajinami, či už pri exporte alebo importe. S týmito krajinami má USA vo významnej miere prepojený dodávateľský reťazec a väčšina objemov tovaru, ktorý je predmetom ich zahraničného obchodu je prepravovaná kamiónovou dopravou cez hranice. USA sa dočasne dohodlo na tom, že zákaz cestovania cez hranice sa nebude vzťahovať na väčšinu prepravovaného tovaru, a to hlavne liekov, paliva, jedla. Napriek tomuto opatreniu sa predovšetkým v apríli znížil počet kamiónov, ktoré prepravovali tovar, a to z dôvodu výpadku šoférov a následného zatvárania závodov. Situácia sa dostala do normálneho režimu v júli 2020 (Hillnotes, 2021). Ďalším dôležitým faktom, ktorý mal vplyv na pokles obchodnej výmeny medzi týmito krajinami je, že 2 najviac pandemiou zasiahnuté komodity – vozidlá, nerastné palivá; sú medzi nimi najviac obchodované, a to sa automaticky prejavilo na celkovom poklese ich importu aj exportu. Mexiko predstavuje dôležitý

exportný trh pre americkú ropu a zároveň USA importuje z Mexika veľa áut a súčiastok z komoditnej skupiny HS87. Pri Kanade sú obe položky rovnako dôležité.

Import z Číny s výnimkou prvého štvrťroku 2021 neustále rástol. O importe z Nemecka a Japonska môžeme povedať, že zo začiatku v druhom kvartály 2020 poklesol, no opäť ako aj pri exporte následne osciloval okolo tých istých hodnôt a dá sa povedať, že mierne stagnoval na rozdiel od predchádzajúcich partnerov. Čo sa týka poradia krajín, z ktorých USA najviac importovalo v roku 2021, tak z desiatky vypadlo Švajčiarsko, ktoré nahradila India a k iným významným zmenám neprišlo. Výpadok Švajčiarska môžeme spájať aj so zlepšením pandemickej situácie, keďže v roku 2021 u nich výraznejšie klesol export farmaceutických produktov do USA. Takisto sa po roku 2020 znížil dovoz v komoditnej skupine HS71, v ktorej sú napríklad perly a drahokamy.

Graf 16 Štvrťročný vývoj importu USA s najväčšími obchodnými partnermi

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap

4.3 Vývoj obchodných vzťahov USA a Číny počas pandémie

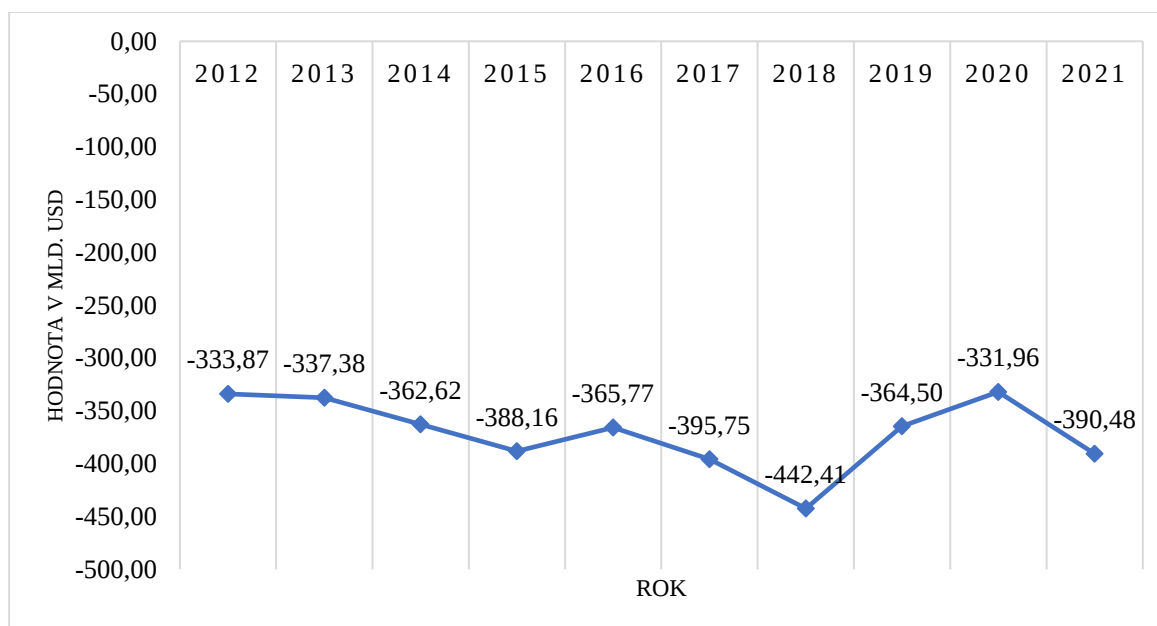
Postavenie Číny je v zahraničnoobchodnej politike USA veľmi dôležité, z toho dôvodu sa budeme venovať vývoju ich vzťahov počas pandémie dôkladnejšie.

Očakávalo sa, že politika D. Trumpa prinesie rast predaja amerických produktov, ale v konečnom dôsledku spôsobila každoročný rast obchodného deficitu. Napätá situácia eskalovala, ale Trumpovi sa podarilo začiatkom roka 2020 podpísať „Phase one“ dohodu s Pekingom. Po podpise čelil kritike, že nenaplnil hlavné ciele a viac im táto dohoda

ublíži. Tarify zostali aj napriek tejto dohody na najvyššej úrovni za posledné dekády a takisto sa znížil ekonomický rast a zamestnanosť (Scott, 2021).

V spomínanej dohode sa Čína zaviazala, že nakúpi tovar v roku 2020 v hodnote vyššej o 200 miliárd dolárov na výmenu za zníženie ciel na tovary v hodnote 120 miliárd. Práve táto dohoda mala vyriešiť obchodnú vojnu medzi dvomi veľmocami. Dohoda počítala s 200 miliardami, ktoré boli určené na základe úrovne z roku 2017 a vzťahovala sa na špecifické kategórie tovarov – poľnohospodárstvo, energie. Ak sa pozrieme na zahraničný obchod Číny a USA za rok 2020, tak Čína importovala z USA v hodnote 124 miliárd dolárov a z toho približne 35 miliárd boli tovary mimo špecifikovaných kategórií (BBC, 2021). Tieto čísla naznačujú, že Čína nenaplnila svoj záväzok dostatočne. Na začiatku roka mala dohoda len minimálny vplyv, v druhom a treťom kvartály sa však zaznamenal výraznejší rast globálneho obchodu a narástla tak aj výmena medzi týmito krajinami (UNCTAD, 2021). Napriek tomu, že sa záväzok nepodarilo splniť v plnej výške zaznamenal sa pozitívny trend rastu exportu USA do Číny. Pozitívne môžeme vnímať aj dosiahnutý deficit zahraničného obchodu. Na Grafe 17 je v roku 2020 evidentný pokles o 9% oproti roku 2019. Ako sme už spomínali, Čína exportuje do USA výrazne viac ako USA do Číny, a to platilo aj počas pandémie. Obchodný deficit USA s Čínou je kontinuálne vysoký, ale v rokoch 2019 a 2020 zaznamenali mierny pokles. Môžeme si však všimnúť, že v roku 2021 opäť obchodný deficit výraznejšie narástol, a to o takmer 18 %. Vysoký deficit je najmä v dôsledku lacných a konkurencieschopných produktov z Číny, ktoré USA dováža a ide predovšetkým o elektroniku, oblečenie, hračky... Najvyššiu úroveň má v roku 2018, kedy bola obchodná vojna v plnom prúde a USA uvalilo clá na oceľ a iné produkty, a ako odvetu Čína prestala importovať sóju, ktorá predstavuje jednu z významných položiek amerického exportu. Export sóje sa však znovu obnovil a v roku 2020 predstavoval približne 14 miliárd USD, čo je nárast o 6 miliárd oproti roku 2019.

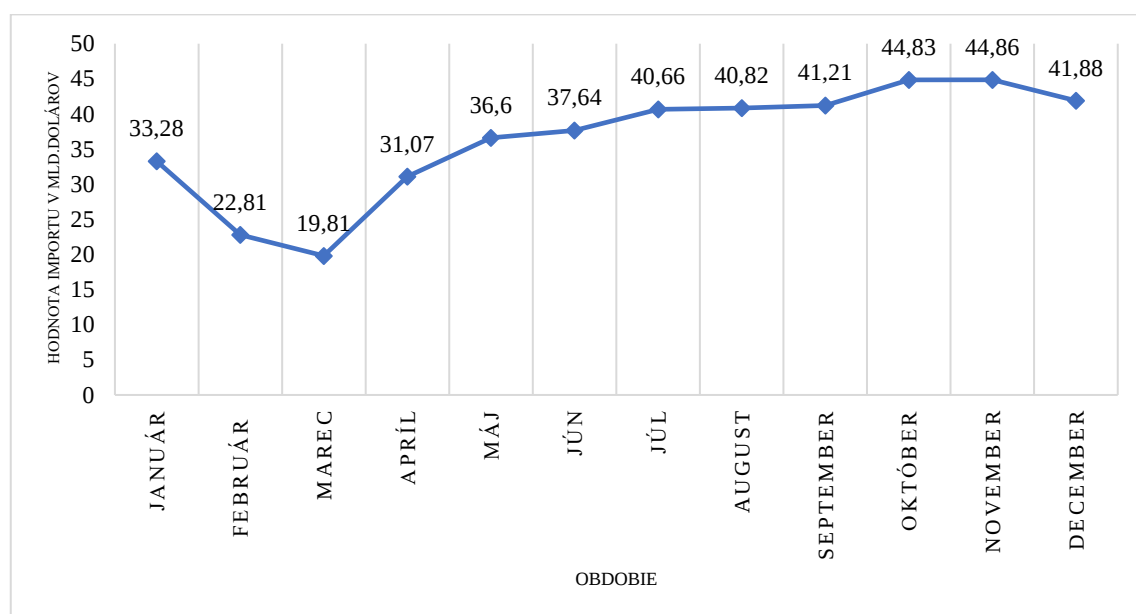
Graf 17 Vývoj obchodnej bilancie USA s Čínou

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap

Ak by sme sa detailnejšie pozreli na vývoj importu USA z Číny v jednotlivých mesiacoch, tak už od začiatku roka klesal, keďže pandémie vypukla práve v Číne, a tá následne utrpela vďaka silným lockdownom a protipandemickým opatreniam. Boli tu zatvorené všetky prevádzky, ktoré sú kľúčové pre globálne dodávateľské reťazce a USA ako ich dôležitý obchodný partner má veľké množstvo dodávateľov súčiastok a rôznych súčastí, ktoré potrebuje pre svoju produkciu umiestnených práve v Číne. Tento dovoz sa v prvých mesiacoch roka viac menej zastavil a spôsobil to, že americké fabriky sa museli na určitý čas zatvoriť pretože nemali z čoho vyrábať. Vidíme, že v marci sa situácia zlepšila aj vďaka tomu, že Čína sa pomaly začala spamätávať a otvárať ekonomiku, zatiaľ čo v ostatných krajinách sa situácia zhoršovala. Aj vďaka výraznému poklesu na začiatku roka môžeme povedať, že import za celý rok 2020 bol nižší ako v predchádzajúcom roku.

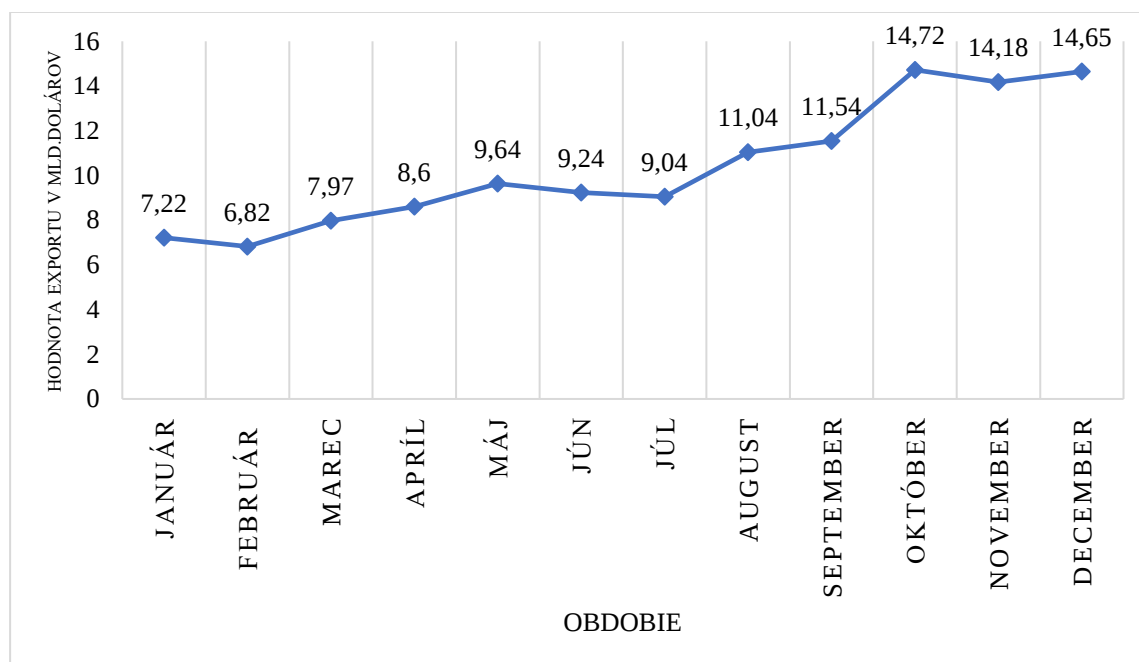
Graf 18 Vývoj importu USA z Číny v roku 2020

Zdroj Vlastné spracovanie podľa STATISTA. Total monthly value of U. S. trade in goods (export and import) with China from January 2020 to January 2022. [online]. 2022. [cit. 2022-02-15]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/277494/total-value-of-us-trade-in-goods-with-china/>

V prípade exportu môžeme vidieť na grafe, že po dosiahnutí dohody „Phase one“ v januári začal postupne narastať. Ako sme už spomínali obchod začal výraznejšie rásť až v druhom a treťom kvartály aj v dôsledku postupného oživovania ekonomík a globálneho obchodu. V priebehu roka export USA do Číny kontinuálne rástol a vrchol dosiahol v októbri. Na Grafe 19 si môžeme všimnúť najmä prudký nárast v septembri, ktorý bol spôsobený predovšetkým rastom exportu sóje a taktiež stabilným zvýšením exportu ropy (Forbes, 2020). Na základe vývoja, ktorý vidíme na grafe môžeme konštatovať, že pandémie nemala výrazný vplyv na export USA do Číny a aj napriek miernemu poklesu na začiatku roka nezaznamenali významnejší prepád.

Graf 19 Vývoj exportu USA do Číny v roku 2020

Zdroj Vlastné spracovanie podľa STATISTA. Total monthly value of U. S. trade in goods (export and import) with China from January 2020 to January 2022. [online]. 2022. [cit. 2022-02-15]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/277494/total-value-of-us-trade-in-goods-with-china/>

Ak by sme sa pozreli na vývoj vzťahov od začiatku pandémie, tak D. Trump sa viackrát vyjadril pomerne kriticky na adresu Číny v súvislosti so vzniknutým vírusom a ešte viac tieto vzťahy narušil. Neželaný následok jeho obchodnej vojny dokonca mohol ohroziť USA v boji s pandemiou. Podstatou bolo, že uvalil clá na čínske medicínske produkty, ktoré neskôr mohli mať dopad na menšie dodávky a vyššie ceny v období najväčšej zdravotnej krízy. Už pri zvädzaní ciel na zdravotné pomôcky zaznelo viacero kritických hlasov o tom, že takýto krok je zásadnou chybou, keďže dané pomôcky sú kľúčové. Čína vtedy bola prinútená k rozdeleniu svojich predajov vrátane ochranných pomôcok a zdravotných zariadení z USA na iné trhy. USA postupne clá navyšovali a pre ich zdravotné zariadenia to znamenalo len to, že boli nútení nakupovať tieto pomôcky ďalej, ale drahšie alebo z iných krajín. Po vypuknutí pandémie muselo prísť k zníženiu ciel na dané zdravotné pomôcky, aby sa USA nedostalo do nevýhody. Zistilo sa teda, že obchodná vojna môže mať aj zásadný vplyv na verejné zdravie (PIIE, 2020).

V roku 2021 mala Čína stále problém splniť svoje záväzky súvisiace s dohodou Phase one, čo sa snažila odôvodniť vplyvom pandémie a s tým súvisiacimi problémami v obchode. Objektívne môžeme vidieť viaceré dôvody, prečo mohla mať pandémia vplyv

na napĺňanie stanovených cieľov aj na strane USA a ich obmedzeného exportu, ktorý výrazne utrpel počas pandémie. Dohoda sa týkala poľnohospodárskych produktov, ktorých export sa síce podarilo navýšiť, ale nebyť výpadkov personálu z dôvodu nákazy alebo logistických problémov mohol byť tento export pravdepodobne vyšší. Ďalej sa dohoda týkala energetických nosičov, kde Čína mohla využiť nízke ceny ropy a nakúpiť viac, čo sa im vo veľkej miere podarilo a vďaka lacnejšiemu dovozu zlepšili aj svoju obchodnú bilanciu. Táto situácia na ropnom trhu, však, logicky nemala pozitívny efekt na ich dohodu s USA keďže nakupovali lacnejšie a nie vo vyššej hodnote ako bolo stanovené. V decembri 2019 importovali z USA len v hodnote okolo 78 miliónov USA, zatiaľ čo v máji 2020 sa ich import vyšplhal až na úroveň 1,3 miliárd USD. V prípade komoditnej skupiny HS27 na základe dát z ITC vieme povedať, že pri minerálnych palivách prišlo k 164 % nárastu oproti roku 2019 a ďalší nárast na podobnej úrovni nasledoval aj v ďalšom roku. Súčasťou dohody boli aj služby, s ktorými bol obchod vďaka pandémie výrazne zasiahnutý, a tak Číňania ani Američania nemohli napríklad cestovať keďže platili prísne reštrikcie, ktoré to zakazovali. V neposlednom rade boli v platnosti stále určité protekcionistické opatrenia, ktoré obchodnej výmene neprospievali. Dohoda bola do októbra 2021 napĺňaná len na 60 %. Pôvodne mala končiť v decembri 2021, ale bude pokračovať. Pravdepodobne sa clá budú znižovať v oblastiach, ktoré sú ekonomicky najviac prospešné a najmenej problematické z pohľadu národnej bezpečnosti USA. Je, ale stále otázne, ako veľmi vzhľadom na to, že Čína je stále pozadu v ich záväzkoch z už spomínanej dohody (Morollo, 2021). Vzťahy medzi dvomi krajinami sú stále pomerne napäté a keďže ide o veľkých konkurentov predpokladá sa, že napätie bude pokračovať aj v najbližších rokoch napriek tomu, že v USA prišlo k zmene vlády (Malkawi, 2021).

Na základe našej analýzy dát z ITC za zasiahnuté roky sme sa následne pozreli na porovnanie obchodnej vojny a pandémie. Čo sa týka obchodnej vojny, tak tá mala v roku 2019 veľký vplyv na export Číny do USA a zaznamenali pokles na úrovni 61 miliárd USD. Ak by sme to porovnali s pandemickým rokom 2020, tak môžeme povedať, že Čína na rozdiel od obdobia obchodnej vojny zaznamenala nárast exportu do USA vo výške takmer 34 miliárd USD, čiže pandémie nemala ani zďaleka taký vplyv na ich obchodné vzťahy ako colná vojna. V prípade exportu USA do Číny počas obchodnej vojny za rok 2019 prišlo k medziročnému poklesu vo výške 12 miliárd USD. Počas pandémie, kde do platnosti vstúpila aj ich dohoda export USA do Číny narástol o takmer 33 miliárd USD,

čo nám zase potvrdzuje, že obchodná vojna mala oveľa väčší vplyv na vzťahy týchto dvoch krajín ako práve pandémie v roku 2020.

4.4 Vplyv pandémie na zahraničný obchod USA so službami

USA sú lídrom v sektore služieb a obchode s nimi, či už je to import alebo export. Aj napriek tomu, že sa im v roku 2020 podarilo zaznamenať najväčší pokles spomedzi všetkých lídrov si udržali túto pozíciu. Konkrétne ich export klesol v roku 2020 o 21 % a v hodnotovom vyjadrení to bol pokles na úrovni 170 miliárd. Služby boli významne ovplyvnené kolapsom v cestovaní a preprave.

Tabuľka 9 Postavenie USA medzi najväčšími svetovými exportérmi služieb

Krajina	Export služieb 2019 (v mld. USD)	Export služieb 2020 (v mld. USD)	Rozdiel (v mld. USD)
USA	876,29	705,64	-170,65
Spojené kráľovstvo	405,48	342,43	-63,04
Nemecko	346,65	310,66	-35,99
Čína	283,19	280,28	-2,56
Írsko	247,81	262,70	+14,88

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

USA má tiež významné miesto pri importe služieb, kde tomuto rebríčku dominuje, aj keď postupne ju dobieha Čína. V roku 2020 ich import služieb však poklesol o 130 miliárd USD, čo predstavovalo približne 22 % zníženie. Medzi poprednými svetovými importérmi pokleslo USA najviac.

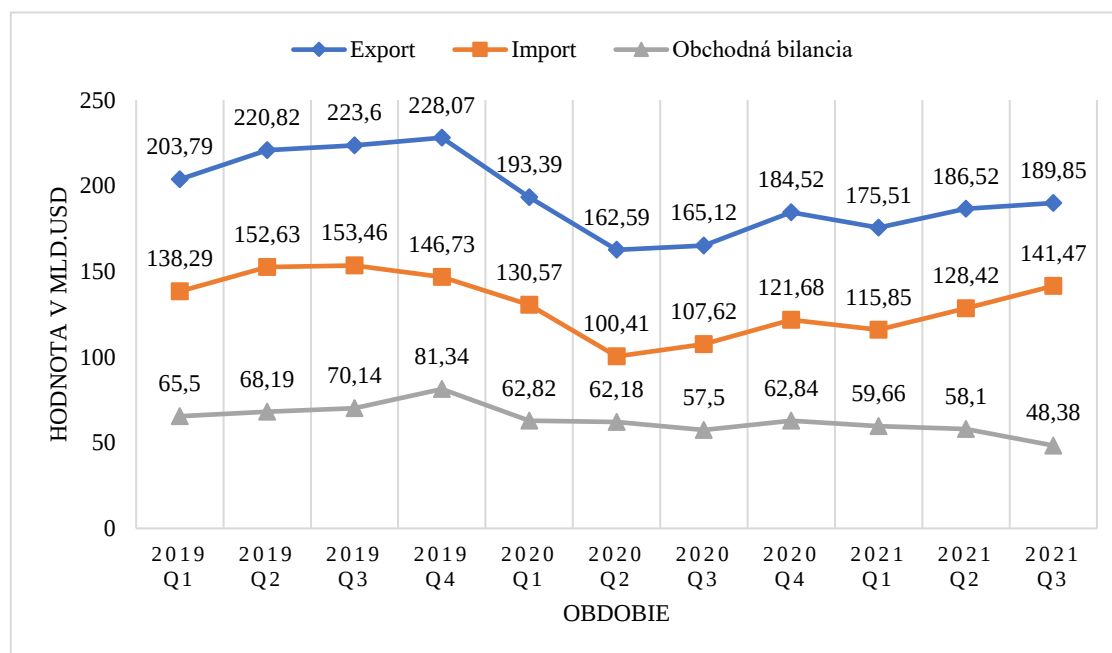
Tabuľka 10 Postavenie USA medzi najväčšími svetovými importérmi služieb

Krajina	Import služieb 2019 (v mld. USD)	Import služieb 2020 (v mld. USD)	Rozdiel (v mld. USD)
USA	591,12	460,30	-130,82
Čína	500,68	381,08	-119,59
Nemecko	370,95	308,79	-62,15
Írsko	332,15	295,74	-36,40
Francúzsko	269,95	231,66	-38,28

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

Pri zahraničnom obchode USA so službami sa v porovnaní s rokom 2020 zaznamenal nárast, ktorý bol spôsobený rastom dopytu a menšou obozretnosťou v súvislosti s pandémiou. Na druhej strane ponuka je stále pomerne obmedzená takže sa nedá predpokladať väčšia expanzia. Podľa ekonómov sa nedá očakávať uvoľnenie obmedzení na strane ponuky až do polovice roku 2022 (Mutikani, 2021).

Graf 20 Štvrťročný vývoj zahraničného obchodu so službami USA 2019-2021

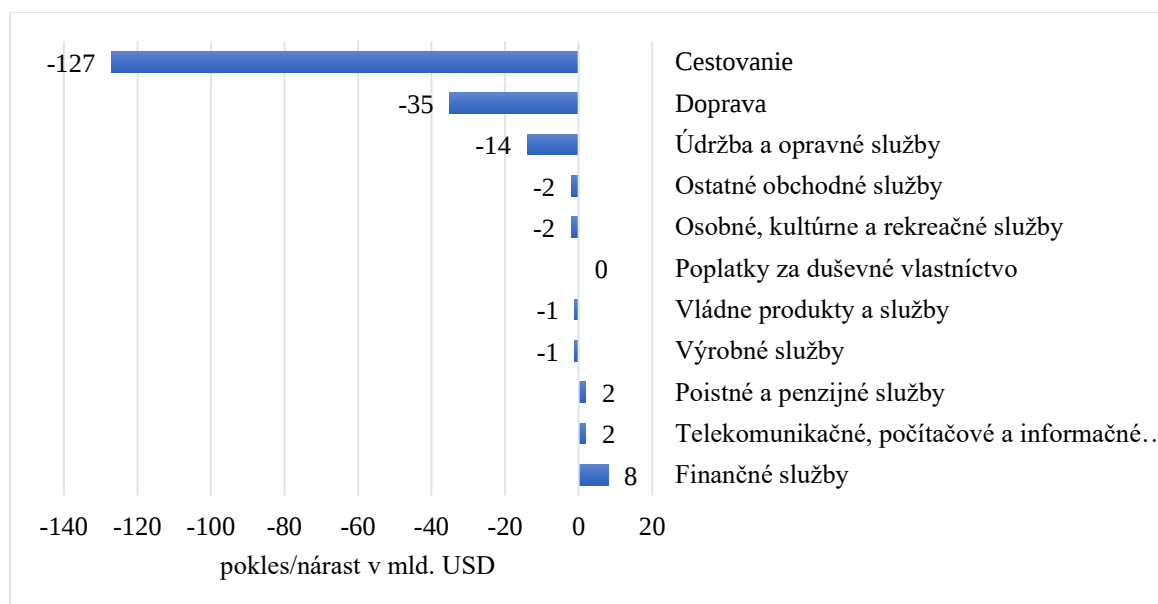

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

4.4.1 Vplyv pandémie na štruktúru služieb USA

Ak sa pozrieme na štruktúru ich exportovaných služieb v roku 2020 môžeme vidieť, že s výnimkou finančných, telekomunikačných a poisťných služieb, ktoré zaznamenali rast, ostatné služby poklesli. Najvýraznejší pokles vidíme pri službách spojených s cestovaním (-63 %), dopravou (-51 %) a údržba (-37 %) (USITC, 2021).

Graf 21 Medziročné zmeny v exporte služieb USA v porovnaní s rokom 2019

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

Pri konkrétnej štruktúre importu služieb USA môžeme vidieť podobný trend ako pri exporte, a to pri výraznom poklese v oblasti cestovania (-73 %) a dopravy (-33 %). Naopak sa zaznamenal nárast napríklad pri obchodných, poistných alebo finančných službách (USITC, 2021).

Služby, na ktoré nie je potrebná osobná účasť a kontakt medzi ľuďmi v takej miere, ako napríklad pri cestovaní, sa dokázali zotaviť skôr a vplyv pandémie bol v ich prípade oveľa menší, čo môžeme vidieť aj na Grafoch 21 a 22. Ide predovšetkým o služby telekomunikačné, poistné a finančné, pri ktorých vidíme dokonca mierny nárast.

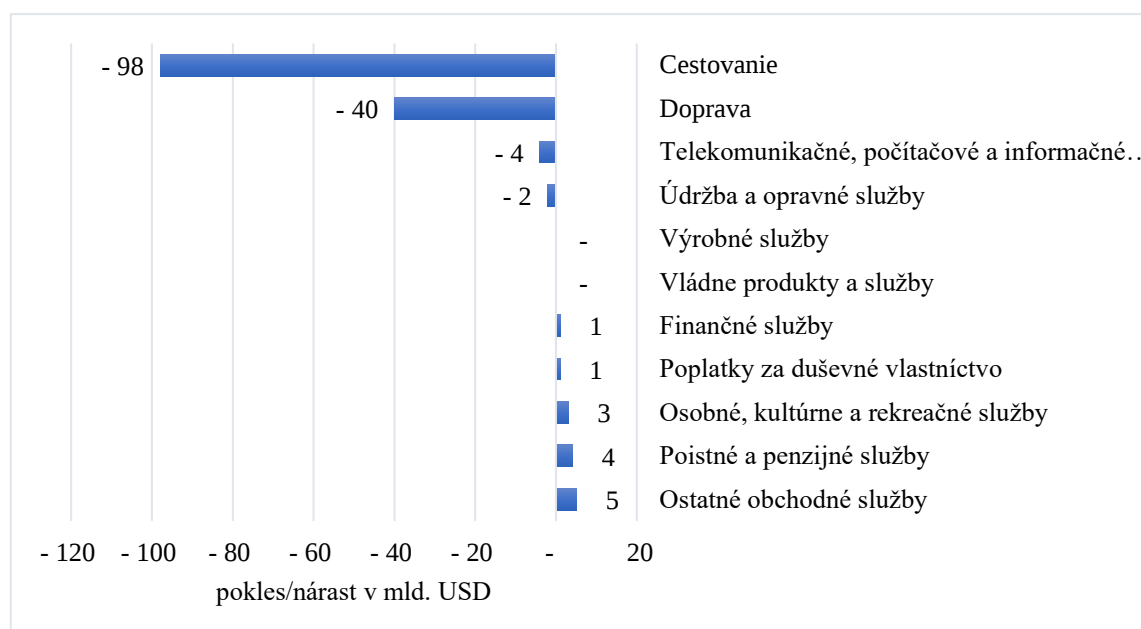
Na základe údajov publikovaných OECD (2021) vieme povedať, že prevládajúcim faktorom kolapsu pri exporte služieb USA bol svetový dopyt, medzinárodné cestovanie a postupne sa pridali aj domáce reštrikcie.

Vidíme, že služby v podobe cestovania utrpeli pomerne výrazne, a to na strane exportu aj importu. Cestovanie bolo vo veľkej miere obmedzené v prípade niektorých krajín až na pár výnimiek zakázané najmä v prvých mesiacoch pandémie. USA tak nemohlo prijímať turistov a zároveň ani nemohli cestovať mimo USA. Predovšetkým cestovanie leteckou dopravou bolo najviac zasiahnuté. Vo veľkej miere sa znížila kapacita letov a veľa letov bolo z dôvodu nízkeho dopytu zrušených, čo v konečnom dôsledku dostalo do problémov letecké spoločnosti, ktoré sa dostali do finančných problémov. Treba spomenúť aj to, že cestovanie so sebou prináša aj dodatočné príjmy

v podobe platieb za ubytovanie, jedlo a iné nákupy, o ktoré boli ekonomiky pripravené vďaka pandémie.

Na Grafoch 21 a 22 môžeme vidieť, že ďalšou zasiahnutou oblasťou je doprava, čo môžeme takisto spojiť aj s obchodom s tovarom, ktorý bol danými výpadkami v doprave ovplyvnený keďže práve námorná a letecká nákladná doprava poskytujú esenciálne prepravné služby, ktoré umožňujú globálny obchod. Nastali tu zmeny v dopyte, prepravné ceny pomerne kolísali, dodávky sa často omeškali a v dôsledku pandemických opatrení boli zrušené lety, plavby a takisto vznikol problém s nedostatkom kontajnerov.

Graf 22 Medziročné zmeny v importe služieb USA v porovnaní s rokom 2019

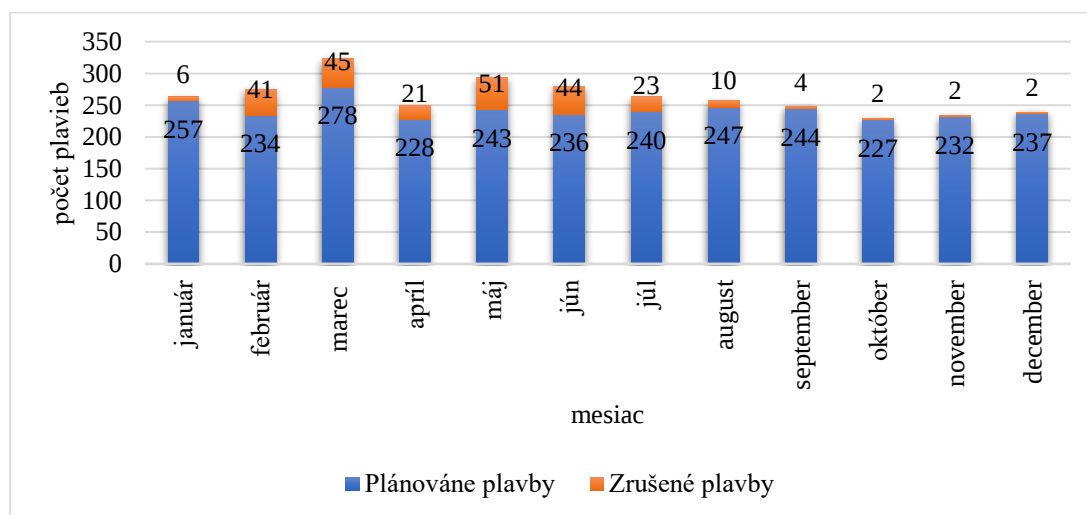

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

Na základe správy od USITC (2021) a štatistických údajov vieme povedať, že pandémie dopravu poznačila v prvom polroku 2020, kedy klesol dovoz námorných kontajnerov do USA o približne 7 % v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Naopak v druhej polovici roka prišlo k veľkému nárastu vo výške 9,5 %. Nárast bol výrazný najmä v poslednom štvrtroku a dôvodom bol predovšetkým zvýšený obchod s Áziou, a to hlavne Čínou. V druhej polovici roka 2020 vzrástol aj vývoz prepravných služieb z USA, a to v porovnaní s predchádzajúcim rokom o 3,5 %. V prvej polovici roka 2020 spoločnosti, ktoré sa zaoberajú prepravou kontajnerov zrušili plánované plavby a venovali sa konsolidácii prepravných trás a zameranie sa na hlavné prístavy. To im umožnilo znížiť náklady a zmierniť tlak na znižovanie prepravných sadzieb v dôsledku

nadmernej kapacity. Tým, že zrušili plánované plavby, stabilizovali spotové sadzby v námornej doprave. Očakávalo sa, že oživenie hospodárstva po pandémie bude pomalšie, v druhej polovici roka sa však obchod nečakane obnovil a prevýšil prepravnú kapacitu, čo sa prejavilo aj na prudkom raste sadzieb. Počet prepravných kontajnerov v obehu nestačil na uspokojovanie potrieb zákazníkov. Oživenie spôsobilo, že kontajnerové plavidlá prevádzkovali maximálnu kapacitu, čo viedlo k vyčerpaniu zásob kontajnerov vo veľkých prístavoch. Na Grafe 23 môžeme pozorovať ako sa globálne vyvíjali „blank sailings“, čo sú plavby, ktoré prepravné spoločnosti zrušili. V máji tvorili okolo 20 % všetkých plavieb, ale na konci roka predstavovali už len 1 %.

Graf 23 Mesačný vývoj globálnych námorných plavieb v roku 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa USITC. *The Impact Of The Covid-19 Pandemic On Freight Transportation Services and U.S Merchandise Imports*. [online] 2021. [cit. 2022-01-15]. Dostupné na internete:

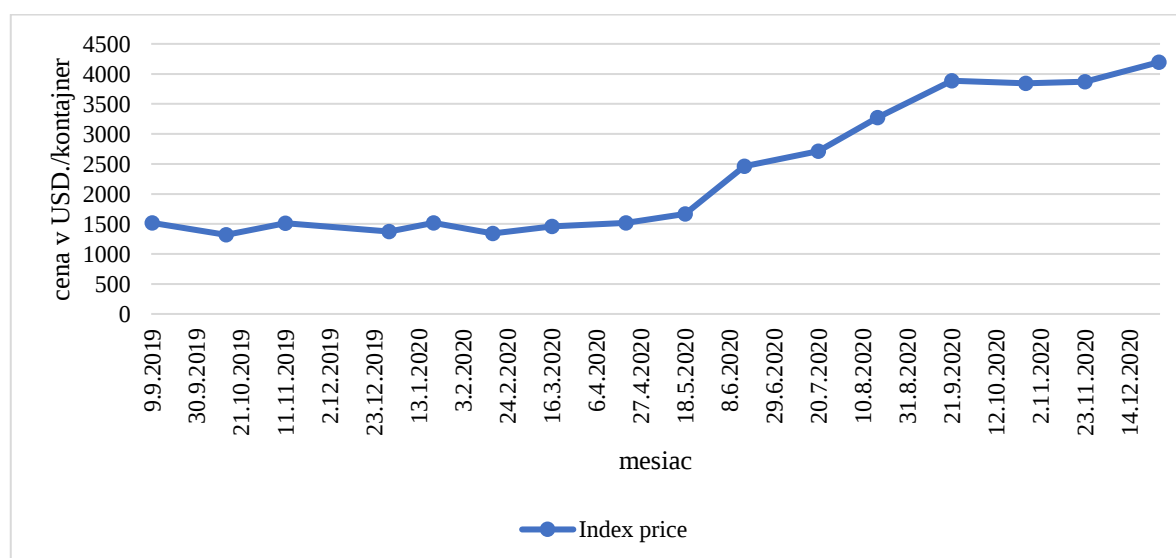
https://www.usitc.gov/research_and_analysis/tradeshifts/2020/special_topic.html

Problémy s kontajnermi pokračovali aj v súvislosti s ich nesprávnym pridelovaním v distribučnom systéme. Dopyt po kontajneroch na import sa zvýšil vo väčšej miere ako sa očakávalo a prevýšil dopyt po kontajneroch na vývoz z USA na východ. Premiestňovanie kontajnerov na prepravu dovážaného tovaru z Ázie sa stalo prioritou zasielateľov. Qiu, Singh a Khasawneh (2020) ďalej vo svojom článku hovoria, že nedostatok kontajnerov bol prehĺbený aj z dôvodu času obratu jednotlivých kontajnerov na veľkých obchodných trasách medzi Áziou a západným pobrežím USA. The Wall Street Journal (2021) v článku P. Bergera uviedol, že zápchy a meškania predĺžili čas potrebný na prepravu kontajnera z Pekingú do Chicaga na viac ako 70 dní

z predtým 30 dní. Podľa odhadov zostalo okolo 30 % všetkých kontajnerov vyvezených z USA prázdnych a boli potrebné na uspokojenie dopytu po kontajneroch v Ázii na následný vývoz do USA. Nedostatok kontajnerov spôsoboval importérom v USA vyššie náklady.

V prípade prepravných cien v prvej polovici roka neprišlo k veľkým zmenám. V júni 2020 však začali narastať v dôsledku náhleho oživenia ekonomík, obchodu, rastu dopytu a následne nedostatku kontajnerov. Na základe údajov Freightos (2020) a ich Freightos Baltic Index sme zistili, že cena za prepravu kontajnera z Číny na západné pobrežie USA v priebehu roka 2020 zvýšila o takmer 2 700 USD, čo predstavuje nárast o viac ako 160 %.

Graf 24 Vývoj prepravných cien za kontajner v roku 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa FREIGHTOS. *Freightos Baltic Index*. [online] 2021. [cit. 2022-01-15]. Dostupné na internete: <https://fbx.freightos.com/>

Vplyv pandémie na americké prístavy sa prejavil v prvom polroku 2020 najmä na poklese mesačných objemov, ktorý následne v druhom polroku rástol. V priebehu prvých troch mesiacov klesol počet TEU kontajnerov spracovaných za mesiac o 17 %, v podobných hodnotách boli až do júna a potom začal objem rásť. K najväčšiemu nárastu mesačného objemu prišlo v prístavoch Los Angeles, New York (USITC, 2021).

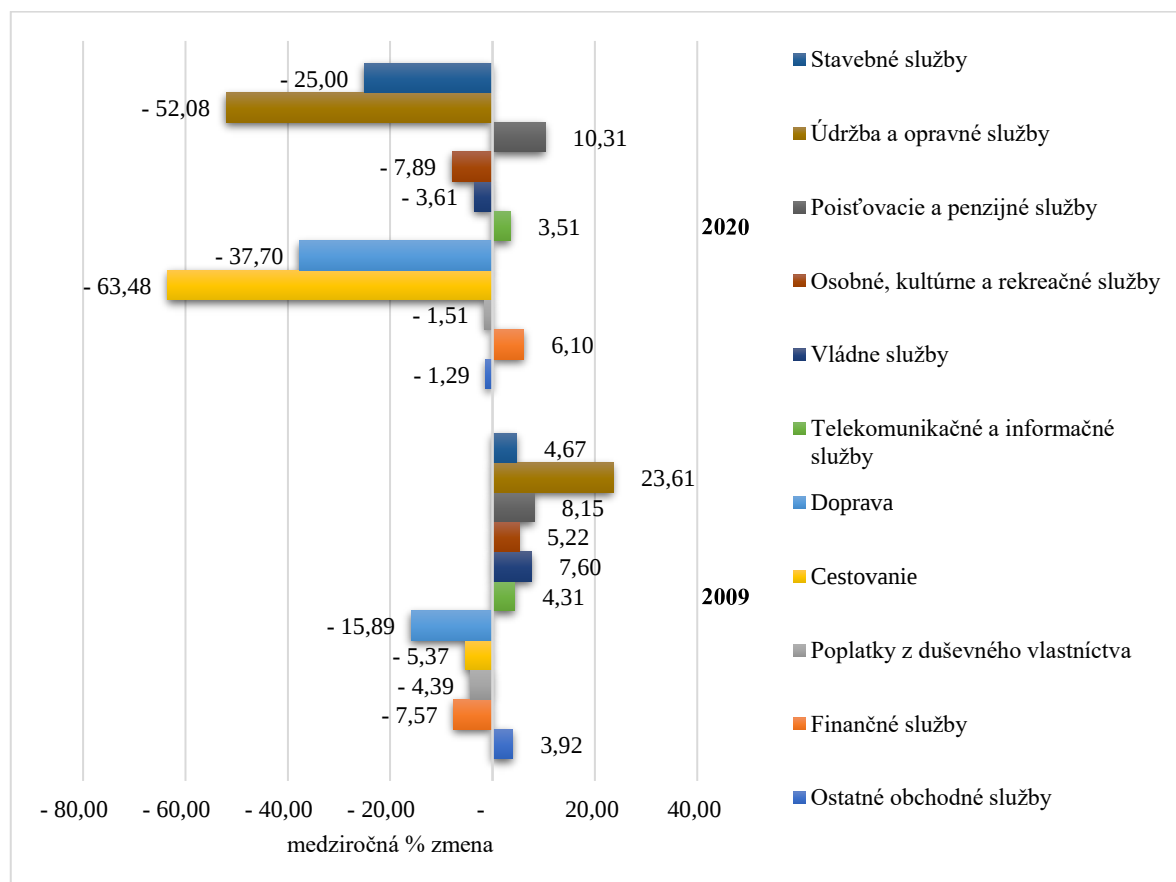
Výpadky mohli mať vplyv na nedostatok zásob, nespokojnosť zákazníkov a takisto na zvýšené náklady firiem. Väčší vplyv je na menších dovozcoch a malé firmy, keďže námorné spoločnosti môžu uprednostňovať prepravu tovaru veľkých spoločností s veľkými objemami, pri ktorých môžu získať firmy aj zľavy. Veľké spoločnosti majú na

rozdiel od menších obchodníkov dlhodobé zmluvy. Malé firmy tak musia platiť vyššie spotové sadzby za prepravu.

V prípade leteckej nákladnej dopravy pandémie spôsobila prudký pokles kapacity na prepravu nákladu v priestoroch osobných lietadiel keďže prišlo k zrušeniu mnohých letov. Na druhej strane prišlo k rastu dopytu po leteckej námornej doprave v súvislosti s pandemiou, a to konkrétne po dovoze osobných ochranných pomôcok. Vyvrcholilo to nárastom sadzieb v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Najviac postihnutou trasou bola Ázia – Severná Amerika. Vnútroštátna letecká doprava v USA sa v roku 2020 dokázala zotaviť rýchlejšie ako medzinárodná. Najnižší bod bol dosiahnutý v apríli 2020 a odvtedy výrazne narástli (USITC, 2021).

Pri pohľade na porovnanie dvoch posledných významných kríz a ich vplyvov na sektor služieb môžeme na rozdiel od obchodu s tovarom pozorovať, že pandémie oveľa viac zasiahla túto oblasť ako v prípade globálnej finančnej krízy. V tomto ohľade ide o dramatický rozdiel, za ktorým sa skrývajú konkrétne súvislosti spojené s uzatváraním ekonomík a protipandemickými opatreniami a prejavuje sa tu odlišný charakter danej krízy. Vidíme, že počas krízy v roku 2009 boli poklesy v zahraničnom obchode so službami len zriedkavé. Pandémia na druhej strane predstavovala pokles pre väčšinu sektorov a straty v nich boli významné, najviac v sektore cestovania, kde je pokles až na úrovni 60 % oproti predchádzajúcemu roku.

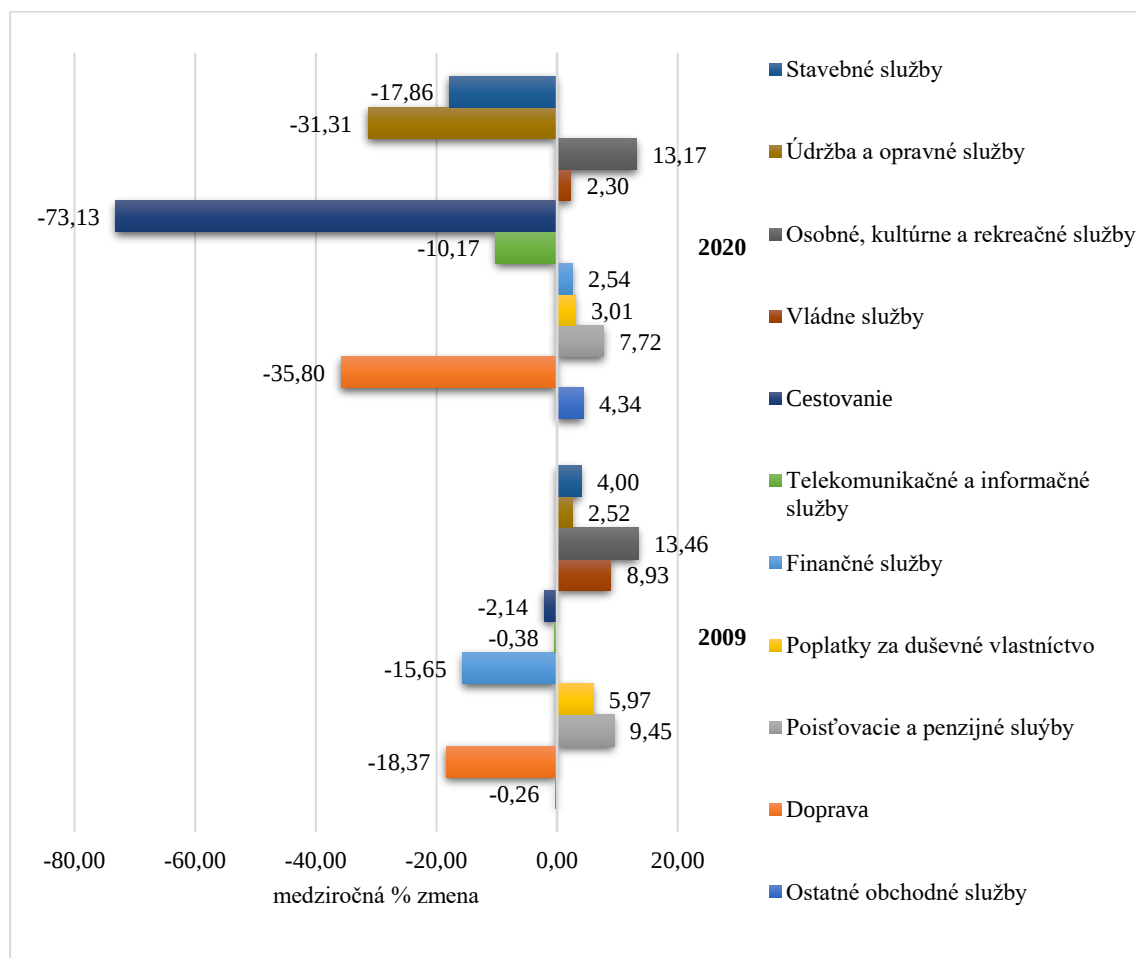
Graf 25 Medziročné zmeny v štruktúre exportu služieb USA v krízových rokoch 2009 a 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

Porovnanie kríz v oblasti importu služieb USA nám predstavuje Graf 26, na základe ktorého môžeme opäť konštatovať výrazný vplyv pandémie na oblasť služieb ako takú. V roku 2009 pozorujeme len výnimočné medziročné poklesy v niektorých odvetviach, na druhej strane údaje o medziročnom poklese medzi rokom 2019 a 2020 nám opäť potvrdzujú, že služby a obchod s nimi bol v oveľa väčšej miere zasiahnutý práve počas pandémie, a to pri sektore cestovania až poklesom o 73 %. Dôvody týchto poklesov sme si vysvetlili v predchádzajúcej časti a majú priamu súvislosť s pandemiou.

Graf 26 Medziročné zmeny v štruktúre importu služieb USA v krízových rokoch 2009 a 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

4.4.2 Vplyv pandémie na teritoriálnu štruktúru služieb USA

V teritoriálnej štruktúre má pri exporte služieb USA dominantné postavenie Európska únia. Ak by sme EÚ v rebríčku nebrali ako jeden celok, na prvé miesto sa po odchode z EÚ dostalo Spojené kráľovstvo. Na ďalších priečkach sa umiestnilo Írsko, ktoré ako jediné zaznamenalo pri exporte USA nárast oproti roku 2019. Ďalej k významným exportným destináciám patrila Kanada, Švajčiarsko a Čína a pri všetkých sa zaznamenal pokles. Najviac si pohoršila Čína, ktorá klesla z tretej pozície na piatu a takisto Kanada, ktorú nahradilo Írsko. Pri importe služieb je taktiež najväčším obchodným partnerom EÚ respektíve, keby berieme európske krajiny samostatne prvenstvo má Spojené kráľovstvo a nasleduje Nemecko, Japonsko, Kanada a Bermudy. Práve Bermudy ako jediné zaznamenali nárast pri hodnote ich exportu do USA a podarilo sa im tak dostať na úroveň Japonska a Kanady. Tu môžeme taktiež pozorovať výrazný

prepad Kanady z druhého miesta na štvrté, a aj keď hodnotovo kleslo najviac Spojené kráľovstvo, tak svoju pozíciu lídra v teritoriálnej štruktúre importu služieb USA si dokázalo udržať. Na konkrétne čísla a priblíženie posunov oproti predpandemickému obdobiu prikladáme nasledujúcu Tabuľku 11.

Tabuľka 11 Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu so službami USA

Krajina	Export 2019 (v mld. USD)	Export 2020 (v mld. USD)	Rozdiel (v mld. USD)	Medziročná zmena (v %)
1. Spojené kráľovstvo	77,70	62,69	- 15,01	- 19 %
2. Írsko	57,43	61,94	+ 4, 51	+ 7 %
3. Kanada	69,51	53,68	- 15,82	- 23 %
4. Švajčiarsko	45,31	42,01	- 3,30	- 7 %
5. Čína	59,35	40,39	- 18,96	- 32 %
Krajina	Import 2019 (v mld. USD)	Import 2020 (v mld. USD)	Rozdiel (v mld. USD)	Medziročná zmena (v %)
1. Spojené kráľovstvo	62,81	52,50	-10,31	- 16 %
2. Nemecko	35,71	31,55	- 4,16	- 12 %
3. Japonsko	35,96	30,85	- 5,11	- 14 %
4. Kanada	38,71	29,27	- 9,44	- 24 %
5. Bermudy	28,63	29,16	+ 0, 53	+ 2 %

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC Trademap.org

V predchádzajúcej časti sme spomínali, že služby spojené s cestovaním boli najviac zasiahnutou oblasťou zahraničného obchodu so službami a práve tento pokles sa prejavuje najviac aj pri jednotlivých krajinách, ktoré si najmä vďaka poklesu cestovania z dôvodu reštrikcií medziročne hodnotovo pohoršili v importe aj exporte. Na reštrikcie

pri exporte najviac doplatila Čína, Kanada a Veľká Británia. Naopak pri importe cestovania to bolo Mexiko, Kanada a Veľká Británia. Tento pokles tvorí významnú časť ich celkového poklesu v zahraničnom obchode so službami. Pri krajinách, ktoré sa zameriavajú skôr na služby finančného, obchodného alebo poisťovacieho charakteru môžeme pozorovať mierny rastúci trend. K takýmto krajinám môžeme zaradiť napríklad Írsko. Vo všeobecnosti môžeme tvrdiť, že väčšina krajín, s ktorými v službách USA obchoduje utrpeli stratu a nárast oproti roku 2019 bol ojedinelý. Dáta za rok 2021 momentálne ITC neposkytuje, ale pri vývoji za prvé tri kvartály daného roka a rastúcom trende pri exporte a importe môžeme predpokladať, že sa situácia stabilizovala a jednotlivé krajiny opäť zaznamenali nárast, ktorý je jednoznačne spojený s uvoľnením opatrení v oblasti cestovania.

5 Diskusia

Globálna pandémia COVID-19 od roku 2020, kedy sme zaznamenali prvé prípady zmenila náš každodenný život. Logicky si s ňou spájame rôzne negatívne efekty, ktoré sú širokospektrálne a zasahujúce nespočetné množstvo sfér života, a teda aj zahraničný obchod. Svet dlhodobo žil v pomerne liberalizovanom svete bez väčších prekážok, no s príchodom pandémie prišlo vo viacerých oblastiach k okamžitým obmedzeniam, ktoré sa odzrkadlili na poklese zahraničného obchodu predovšetkým na začiatku pandémie v prvom polroku 2020, kedy svetová ekonomika zažila výrazný šok, ktorý sa prejavil na viacerých ukazovateľoch a čiastočne pretrváva do dnes. Zo zdravotnej krízy sa viac menej okamžite stala kríza ekonomická aj vďaka globalizácii a vysokej prepojenosti. Práve príčina vzniku odlišuje „koronakrízu“ od poslednej veľkej Globálnej finančnej krízy z roku 2009. Vývoj a vplyv na zahraničný obchod počas tejto krízy ovplyvňovala predovšetkým pandemická situácia a jej jednotlivé vlny, v ktorých platili reštrikčné opatrenia.

Koronakríza zasiahla zahraničný obchod celosvetovo, ale pri rôznych krajinách sa môžeme baviť o rôznych zmenách v ich exporte a importe. Pandémia sa na zahraničnom obchode v USA prejavila predovšetkým v marci, kedy datujeme jej začiatok a celkovo druhý štvrťrok predstavoval výrazný pokles oproti tomu istému štvrťroku 2019. Následne však až do teraz obchod postupne rástol, a to ako export tak aj import, aj keď exportu zotavenie trvalo dlhšie. S tým, že následky boli vyššie na strane exportu súvisí aj ďalší nárast ich už dlhodobo negatívneho salda obchodnej bilancie.

Celosvetovo najzasiahnutejšou komoditou boli nerastné palivá a minerálne oleje, v prípade USA to platilo tiež. Konkrétne v prípade exportu išlo o pokles o takmer 50 mld. USD. Je všeobecne známe, že v posledných rokoch USA zaznamenalo „boom“ práve v tomto sektore vďaka ťažbe bridlicovej ropy, vďaka čomu sa im podarilo znížiť ich import a energetickú závislosť od zahraničných dodávateľov. Aj práve preto nebolo prekvapením zistenie, že USA v porovnaní s predpandemickým rokom vyťažilo a vyviezlo väčšie množstvá. Problémom bola však cena, keďže na trhu s týmito surovinami prišlo k značnému prepadu dopytu. Pri všetkých komoditách exportu USA na úrovni HS4 komoditnej skupiny 27 – minerálne oleje prišlo k výraznému prepadu v druhom štvrťroku, kedy sa cena WTI pohybovala v rozmedzí cca -40 až 20 USD/barel, čo môžeme označiť za historické minimum. Vývoj na trhu sa však s postupne zlepšujúcou sa situáciou podarilo stabilizovať a až do posledného obdobia, kedy začali vplývať aj iné

faktory bol pomerne stabilný vo vyšších hodnotách za barel. V najbližšej dobe sa už nedá predpokladať, že by pandémie mala determinovať cenu ropy a ostatných komodít tak, ako tomu bolo v roku 2020 keďže situácia je odlišná. Preto môžeme povedať, že vplyv pandémie na obchod USA v tejto oblasti bol viditeľný predovšetkým pri počiatočnom šoku, kedy pandémie bola pomerne nepredvídateľná. Podobný pokles, ako pri energetických surovinách zaznamenalo USA aj pri produktoch leteckého priemyslu, ktoré sú pre ich ekonomiku veľmi dôležité. Na opačnom spektre vynikal a pre pandémiu bol typický nárast obchodu s farmaceutickými produktami, kde import USA ako aj iných krajín výrazne narástol. V prípade týchto produktov sme mohli pozorovať aj to, že obchodná vojna mohla mať negatívny vplyv na zdravie ľudí, keďže práve na tieto produkty boli D. Trumpom pred pandémiou výrazne zvýšené clá. Ďalšou významnou komoditou, ktorá bola zasiahnutá pandémiou najmä zo začiatku kvôli tvrdým pandemickým opatreniam v Čína boli vozidlá. Čína je centrom dodávateľského reťazca a zavreté fabriky spôsobili, že firmám, ktoré produkujú autá v USA chýbali súčiastky vďaka čomu neboli schopné vyrábať, čo sa automaticky odzrkadlilo, či už na domácich predajoch alebo na exporte. Takisto sa tu prejavil faktor slabého dopytu v dôsledku menšieho pohybu ľudí do práce, školy a celkovo, ktorý bol spôsobený protipandemickými opatreniami.

USA má v rámci svetového obchodu v poslednom desaťročí dôležitého konkurenta – Čínu, s ktorou majú pomerne turbulentné vzťahy, ktoré nepodporil ani fakt, že pandémie vznikla práve v Číne, čo na politickej úrovni nejakú dobu rezonovalo. V prípade obchodných vzťahov môžeme hovoriť o dôležitom posune, ktorý nastal tesne pred vypuknutím pandémie a dnes vieme, že pravdepodobne zabránil významnejším otrasom. Týmto posunom bola ich dohoda Phase one, v ktorej sa Čína zaviazala, že navýši svoj export do USA. Stanovený míľnik sa im síce nepodarilo dosiahnuť, no napriek tomu môžeme povedať, že v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi a obdobím obchodnej vojny išlo v prípade vzájomného obchodu medzi týmito dvomi krajinami k pozitívnemu trendu. Zatiaľ, čo počas obchodnej vojny sme pozorovali pokles na oboch stranách, rok 2020 priniesol zvýšenie obchodu. Ďalej však existuje napätie, ktoré len tak ľahko nezmizne aj v súvislosti s tým, že Čína stále nenapĺňa svoju dohodu tak, ako by mala.

Ako sme už veľakrát spomínali tak služby sú ťahúňom americkej ekonomiky. Práve služby počas pandémie trpeli najviac, keďže reštrikcie zasiahli sektory ako je doprava alebo cestovanie. Práve nákladná doprava je kľúčová aj na zabezpečovanie

zahraničného obchodu ako takého. V prípade dopravných služieb a dodávateľských reťazcov vo všeobecnosti sme počas pandémie zaznamenali kolaps. Tak ako pri zahraničnom obchode s tovarom, USA zaznamenali najväčší prepád na začiatku pandémie v druhom štvrtroku. Odvtedy sa obchodu so službami darilo rásť, ale len veľmi pomaly a v niektorých mesiacoch dokonca stagnovali ešte aj v roku 2021, čo je zásadný rozdiel oproti obchodu s tovarom, ktorý sa pomerne rýchlo dokázal zotaviť. Sektor čelil veľkým výzvam najmä v už spomínanej doprave a cestovaní. Článok Heilanda a Ulltveit-Moe (2021) uvádza za hlavnú príčinu pokles dopytu, ale takisto aj vládne reštrikcie na spomalenie prenosu vírusu. S týmto článkom musíme súhlasiť. Problémy s dopytom sa následne prejavili aj na cenách prepravy, zrušených letoch/plavbách alebo nedostatku kontajnerov. Trh bol počas prvej polovice roku 2020 v očakávaní, že oživenie bude pomerne pomalé. Tento predpoklad sa nenaplnil keďže ekonomiky už začiatkom leta prechádzali na normálnejší režim, čo spôsobilo pomerne veľký šok a prinieslo so sebou náhly rast prepravných cien a takisto problém s dostupnosťou kontajnerov a problémy v prístavoch. Práve prepravné ceny sú do dnes veľmi vysoké, počas pandémie sa vyšplhala cena za kontajner na prepravnej trase z Číny na západné pobrežie USA na úroveň okolo 4 tisíc USD a zaznamenali tak nárast o približne 2 700 USD. Môžeme konštatovať, že prepravné ceny robia problém najmä malým firmám. Počas pandémie sa zo začiatku výrazne znížil počet prepravovaných kontajnerov, keďže bol nízky dopyt, no v júni prepravovaný objem začal rásť a v rámci USA zaznamenali najväčší nárast v prístave Los Angeles a New York.

Poslednou veľkou krízou, ktorá vo významnej zasiahla svet bola Globálna finančná kríza z roku 2009. V porovnaní s tzv. koronakrízou sa povaha krízy vo veľkej miere líši. Krízu spojenú s koronavírusom môžeme považovať za väčšiu z hľadiska toho, že zasahuje veľké množstvo oblastí života a život ako taký. Komparácia týchto dvoch veľkých kríz v oblasti zahraničného obchodu naznačuje, že v prípade USA sa na zahraničnom obchode viac podpísala práve kríza v roku 2009. V prípade obchodu s tovarom, ale aj službami každá z kríz mala iný efekt na jednotlivé komodity. V prípade pandémie išlo o nerovnomerné postihnutie jednotlivých odvetví tak, že najviac utrpeli komodity ako lietadlá alebo nerastné palivá a pri ostatných bol vplyv menší. Finančná kríza zasiahla vo veľkej miere všetky odvetvia zahraničného obchodu s tovarom. Naopak pri zahraničnom obchode so službami môžeme jednoznačne konštatovať, že služby boli oveľa viac zasiahnuté pandemiou, a to predovšetkým cestovanie, ktoré utrpelo jednoznačne najviac.

Čo sa týka zotavenia po koronakríze, tak ako sme už spomínali po veľkom šoku v druhom kvartály postupne prichádzalo k návratu do normálu, ktoré bolo v prípade USA pomerne rýchle najmä vďaka podpore zo strany vlády, ktorá bola v porovnaní s inými krajinami oveľa vyššia. Následne to bolo sprevádzané tým, že domácnosti zvyšovali svoje výdavky nakupovaním a dopytom po dovoze a zo služieb, ktoré v tom čase boli postihnuté sa ich ekonomika orientovala viac na tovary. Služby aj koncom roka 2021 boli stále pod úrovňou pred pandémie, ale ak nepríde k ďalšej silnej vlne pandémie môžeme predpokladať, že aj v tejto oblasti bude zaznamenané zlepšenie.

Záver

V diplomovej práci sme sa venovali pomerne aktuálnej téme vplyvu pandémie koronavírusu na zahraničný obchod USA. Ako je všeobecne známe, tak USA bolo v posledných rokoch aktívne zapojené v obchodnej vojne s Čínou a aj zvyškom sveta, čo sa jednoznačne premietalo na ich zahraničnom obchode. Pandémia pre nich predstavovala jednu z ďalších prekážok, s ktorými sa v rámci ich obchodovania museli vyrovnávať. Cieľom našej práce bolo analyzovať zahraničný obchod USA počas pandémie covid-19 a na základe komparácie dát s obdobím pred pandémiou zistiť a kvantifikovať zmeny v ich komoditnej a teritoriálnej štruktúre, a zároveň popísať a vysvetliť vplyv pandémie na obchodné toky medzi USA a Čínou.

Na vývoj zahraničného obchodu USA, ako aj celého sveta, počas pandémie negatívne vplývali najmä výpadky zamestnancov, pozastavovanie výroby v prevádzkach, oneskorenie dodávok, nedostatok kontajnerov, pokles dopytu, prepravné ceny a problémy dodávateľského reťazca ako celku. Všetky tieto skutočnosti sa odzrkadlili na významnom prepade obchodu najmä v druhom kvartály roku 2020, kedy sme zaznamenali najväčší pokles počas posledných rokov. V už spomínanom roku 2020, kedy bol svet najviac zasiahnutý pandémiou aj z dôvodu jej nepredvídateľnosti a prísnych protipandemických opatrení, ktoré mali zabrániť šíreniu vírusu USA zaznamenalo pokles exportu oproti predchádzajúcemu roku o 13 %. Môžeme povedať, že bol viac zasiahnutý ako import a zotavenie prišlo až na konci daného roka. Import medziročne poklesol o 6 % a na rozdiel od exportu klesol len v marci a apríli a odvtedy zaznamenal nárast. V prípade importu aj exportu si USA udržalo svoje pozície, a to druhého najväčšieho exportéra a najväčšieho importéra na svete. USA patrilo ku krajinám, ktorým sa pomerne rýchlo podarilo zotaviť, za čo mohli predovšetkým fiškálne stimuly vlády a takisto rastúci dopyt po dovážaných produktoch, čo sa premietlo na už spomínanom minimálnom poklese a rýchlom zotavení importu. Pozitívny trend pri importe USA s ohľadom na stagnujúci export automaticky znamenal aj rast deficitu obchodnej bilancie.

Ďalšou pozorovanou štatistikou bola komoditná štruktúra zahraničného obchodu USA, pri ktorej sme v prípade importu aj exportu v rámci desiatich najobchodovanejších komodít nezaznamenali žiadne výrazné zmeny pozícií, aj keď hodnotové poklesy boli výrazné.

Najviac zasiahnutou komoditou v prípade exportu boli lietadlá, ktoré oproti roku 2019 zaznamenali pokles o 40 %, ďalšou komoditou boli nerastné palivá, ktorých export medziročne poklesol o 25 % aj napriek tomu, že USA v poslednom desaťročí jednoznačne navyšuje produkciu, ale celosvetový pokles dopytu po pohonných hmotách a energetických nosičoch sa prejavil na cenách ropy za barel WTI, ktoré boli v jednom momente v apríli v negatívnych hodnotách na úrovni okolo – 40 USD/barel. Táto situácia sa odzrkadlila na exporte USA v komoditnej skupine 27, ktorá zaznamenala výrazný pokles v druhom kvartály 2020. Nárast exportu sme evidovali pri farmaceutických produktoch a takisto pri perlách. V prípade importu sa najviac prepádli komodity – nerastné palivá (- 37 %) a vozidlá (-17 %). Na poklesy pri jednotlivých komoditách mali vplyv najmä dopytové faktory, ktoré vyplynuli z pandemickej situácie a opatrení vlád. Naopak veľký nárast bol zaznamenaný opäť pri perlách a v dôsledku vzniknutej pandémie sa výrazne zvýšil dopyt po ochranných pomôckach čiže nárast tejto komoditnej skupiny bol logickým výsledkom vzniknutej situácie.

Komoditnú štruktúru sme následne porovnávali s poslednou veľkou krízou, a to Globálnou finančnou krízou z roku 2009. Tieto krízy sa svojou povahou výrazne líšia a takisto sa líšia aj ich dopady. Na základe našej analýzy sme zistili, že finančná kríza mala oveľa väčší vplyv na zahraničný obchod USA ako pandémia. Kríza spojená s pandemiou sa prejavila nerovnomerne na jednotlivých komoditách, zatiaľ čo finančná kríza mala veľký vplyv na väčšinu komodít, či už pri exporte alebo importe.

Teritoriálna štruktúra takisto nezaznamenala na popredných miestach výrazné zmeny. Pokles exportu zaznamenali všetci obchodní partneri USA s výnimkou Číny. Najviac sa pandémia prejavila na exporte aj importe so susednými krajinami – Mexikom a Kanadou. V prípade oboch bol zaznamenaný výrazný pokles najmä na začiatku pandémie v druhom kvartály, kedy začali všetky opatrenia ako aj uzatvorenie hraníc. Pri pozorovaní ďalšieho vývoja v roku 2021 sme zistili, že z top 5 najväčších exportných trhov vypadla Veľká Británia, ktorá sa prepádla až za Nemecko a Južnú Kóreu.

Obchodný vzťah s Čínou bol dlhodobo nevyrovnaný a komplikovaný ešte pred vypuknutím globálnej pandémie. Aj vďaka tomu, že začiatkom roka 2020 bola dosiahnutá dohoda Phase one bolo pomerne náročné zistiť presný vplyv pandémie na ich vzájomný obchod. Môžeme povedať, že ich obchod počas pandémie narastal s výnimkou importu USA v úvode pandémie, čo má priamy súvis aj s už spomínanou dohodou, ktorú sa aj napriek nárastu exportu USA do Číny nepodarilo naplniť a za vinu to Čína dáva práve

pandémii, ktorá objektívne ovplyvnila export USA do Číny pri kľúčových komoditách a takisto službách. Vo všeobecnosti na základe našej analýzy vieme povedať, že vplyv pandémie bol v porovnaní s inými krajinami a takisto aj v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi, kedy boli krajiny zaangažované do obchodnej vojny minimálny a takisto bol zaznamenaný aj pozitívny trend pri salde obchodnej bilancie, kde sa USA podarilo mierne znížiť ich deficit v pandemickom roku 2020.

V oblasti zahraničného obchodu so službami má USA dominantné postavenie, ktoré sa im aj napriek významným problémom v sektore dopravy a cestovania podarilo udržať. Práve výpadky v týchto konkrétnych sektoroch boli enormné, či už pri importe alebo exporte. Takisto nesmieme opomenúť fakt, že doprava a predovšetkým tá nákladná má dôležitú úlohu aj pri zabezpečovaní obchodu s tovarom a amerického vývozu a dovozu. Prvý polrok 2020 bol poznačený 7 % poklesom kontajnerov do USA. Toto zníženie spôsobil nízky dopyt, no v júni prepravovaný objem narastal. Predpokladalo sa, že oživenie bude pomalé, no na začiatku leta krajiny prechádzali na normálnejší režim, čo spôsobilo veľký šok a náhly rast prepravných cien a takisto problém s dostupnosťou kontajnerov a problémy v prístavoch. Prepravná cena za kontajner na prepravnej trase z Číny na západné pobrežie USA sa dostala do výšky 4 tisíc USD a zaznamenali tak nárast o približne 2 700 USD. Prepravné ceny sú do dnes vysoké a služby nie len v doprave a cestovaní sa v roku 2021 stále zotavovali, čo je významný rozdiel oproti zahraničnému obchodu s tovarom, ktorý sa ešte v roku 2020 dokázal vrátiť na predpandemickú úroveň. Čo sa týka teritória, ktoré najviac utrpelo počas pandemického roka 2020, išlo o Kanadu, ktorá zaznamenala pokles viac ako 20 % pri importe aj exporte služieb USA.

V porovnaní s Globálnou finančnou krízou mala pri zahraničnom obchode so službami oveľa väčší efekt pandémie aj vďaka prísny a dlhotrvajúcim opatreniam, ktoré nezasiahli tovar až do takej miery ako služby. Počas pandémie boli zasiahnuté takmer všetky sektory, zatiaľ čo pri finančnej kríze boli výpadky v sektore služieb len ojedinelé.

Na záver v skratke skonštatujeme, že prepád zahraničného obchodu USA z dôvodu vzniknutej pandémie bol predovšetkým v druhom kvartály roku 2020. V prípade tovaru prišlo k zotaveniu ešte v danom roku, no služby, ktoré boli viac zasiahnuté sa aj v dôsledku pretrvávajúcich problémov v dodávateľskom reťazci z pandémie dostávali dlhšie, ale s postupným uvoľňovaním opatrení a otváraním hraníc kľúčových obchodných partnerov USA na konci roku 2021 dostali pomaly do predpandemickej úrovne. Situácia v roku 2022 je v súvislosti s pandemickými vplyvmi na zahraničný

obchod už len okrajová a nepredstavuje hlavný determinant vývoja. Aj keď momentálne sa Čína opäť dostáva do komplikovanej pandemickej situácie, ktorá môže mať implikácie na zahraničný obchod keďže zaviedli lockdown, ktorý opäť oslabí globálny dodávateľský reťazec.

Zoznam použitej literatúry

- [1] AARUP, A. Sarah. „*All talk and no walk*“: *America ain't back at the WTO*. [online]. 2021. [cit. 2022-02-21]. Dostupné na internete: <https://www.politico.eu/article/united-states-world-trade-organization-joe-biden/>
- [2] AJMC. *A Timeline of COVID-19 Developments in 2020*. [online]. 2021. [cit. 2022-01-25]. Dostupné na internete: <https://www.ajmc.com/view/a-timeline-of-covid19-developments-in-2020>
- [3] BALÁŽ, Peter, a kol. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint 2, 2019, 304 s. Economics. ISBN 978-80-89710-51-5.
- [4] Bank of England. *How has the covid-19 pandemic affected global trade?* [online]. 2021. [cit. 2022-03-10]. Dostupné na internete: <https://www.weforum.org/agenda/2021/08/covid19-pandemic-trade-services-goods/>
- [5] BARTASH, Jeffry. *U. S. trade deficit in goods jumps 5,5 % in November to record high*. [online]. 2020. [cit. 2022-01-31]. Dostupné na internete: <https://www.marketwatch.com/story/u-s-trade-deficit-in-goods-jumps-5-5-in-november-to-record-high-11609335708?mod=home-page>
- [6] BBC. *China falling short of US trade deal targets*. [online]. 2021 [cit. 2021-05-13]. Dostupné na internete: <https://www.bbc.com/news/business-55760992>
- [7] BERGER, Paul. *Where did all the shipping containers go*. [online]. 2021. [cit. 2022-01-15]. Dostupné na internete: <https://www.wsj.com/articles/where-did-all-the-shipping-containers-go-11628104583>
- [8] BOWN, P. Chad. LOVELY, E. Mary. *Trump's phase one deal relies on China's state-owned enterprises*. [online]. 2020. [cit. 2022-02-18]. Dostupné na internete: <https://www.piie.com/blogs/trade-and-investment-policy-watch/trumps-phase-one-deal-relies-chinas-state-owned-enterprises>
- [9] BROCKOVÁ, Katarína. LIPKOVÁ, Ľudmila. *Súčasný protekcionizmus – obchodná vojna medzi USA vs. ostatný svet*. [online]. 2018. [cit. 2022-03-10]. Dostupné na internete: https://fmv.euba.sk/www_write/files/dokumenty/veda-vyskum/medzinarodne-vztahy/archiv/2018/3/MV_2018_3_324-338_Lipkova.pdf

- [10] Brookings. *How is COVID-19 affecting US trade?* [online]. 2020 [cit. 2021-05-13]. Dostupné na internete: <https://www.brookings.edu/podcast-episode/how-is-covid-19-affecting-us-trade/>
- [11] Business Standard. *US trade deficit jumps to 12 year high in 2020 amid Covid-19 pandemic.* [online]. 2021 [cit. 2021-05-13]. Dostupné na internete: https://www.business-standard.com/article/international/us-trade-deficit-jumps-to-12-year-high-in-2020-amid-covid-19-pandemic-121020501835_1.html
- [12] CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICES. U. S. *Trade Policy: Background and Current Issues.* [online]. 2022. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: <https://sgp.fas.org/crs/row/IF10156.pdf>
- [13] CORPORATE FINANCE INSTITUTE. *What is a Tariff?* [online]. 2021. [cit. 2022-03-20]. Dostupné na internete: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/other/tariff/>
- [14] COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS. *The State of U. S. Trade Policy.* [online]. 2017. [cit. 2022-02-18]. Dostupné na internete: <https://www.cfr.org/backgrounder/state-us-trade-policy>
- [15] DOVÁĽOVÁ, Gabriela, Boris HOŠOFF a Erika MAJZLÍKOVÁ. *Selected Aspects of the US-China Trade Dispute. <The> 14th International Days of Statistics and Economics: Conference Proceedings.* Slaný: Libuše Macáková, MELANDRIUM, 2020, , 258-267. ISBN 978-80-87990-22-3.
- [16] DUDÁŠ, Tomáš, Marek CSABAY, Juraj SIPKO, Martin GREŠŠ a Heda HANSENOVÁ. *International business I: selected readings from international economics. Volume 1.* Nitra: ForPress Nitrianske tlačiarne, 2014, 198 s. [12,76 AH]. ISBN 978-80-89731-14-5. s. 41
- [17] DURANTE, Alex. *U. S. Fiscal Response to COVID-19 Among Largest of Industrialized Countries.* 2022. [cit. 2022-04-16]. Dostupné na internete: <https://taxfoundation.org/us-covid19-fiscal-response/>
- [18] EIA. *The U. S. exported slightly more petroleum than imported in the first half of 2021.* [online]. 2021. [cit. 2022-01-15]. Dostupné na internete: <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=50623>
- [19] ENCYKLOPÉDIA BELIANA. *Heckscherova-Ohlinova teória.* [online]. 2008. [cit. 2022-02-05]. Dostupné na internete: <https://beliana.sav.sk/heslo/heckscherova-ohlinova-teorema>

- [20] ESCAITH, H. KHORANA, S. *The impact of the COVID-19 Pandemic on Merchandise Trade in Commonwealth Countries*. [online]. 2021 [cit. 2021-08-18]. Dostupné na internete: https://thecommonwealth.org/sites/default/files/inline/ITWP%202021_02_UPD_F.pdf
- [21] EURÓPSKA KOMISIA. *Harmonizovaný systém*. [online]. 2021. [cit. 2022-03-10]. Dostupné na internete: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sk/content/harmonizovany-system-0>
- [22] FINANCIAL TIMES. *Steven Mnuchin reject accusation of USA protectionism*. [online]. 2017. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.ft.com/content/ccce7d0e-2c7c-11e8-9b4b-bc4b9f08f381>
- [23] FORBES. *Among top 10 U. S. trade partners are just three bright spots*. [online]. 2020 [cit. 2021-05-13]. Dostupné na internete: <https://www.forbes.com/sites/kenroberts/2020/11/13/among-top-10-us-trade-partners-there-are-just-three-bright-spots/?sh=6933950850d3>
- [24] FOREIGN POLICY FOR AMERICA. *Trade*. [online]. 2020. [cit. 2022-02-18]. Dostupné na internete: <https://www.fp4america.org/trade>
- [25] FREIGHTOS. *Freightos Baltic Index*. [online] 2021. [cit. 2022-01-15]. Dostupné na internete: <https://fbx.freightos.com/>
- [26] GRANČAY, Martin. SZIKOROVÁ, Nóra. *David Ricardo, Rober Torrens a autorstvo princípu komparatívnych výhod*. [online]. 2012. [cit. 2022-03-10]. Dostupné na internete: <https://polek.vse.cz/pdfs/pol/2012/03/06.pdf>
- [27] GRANČAY, Martin. SZIKOROVÁ, Nóra. *Medzinárodné hospodárske vzťahy: teórie, príklady, grafy*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2012, 264 s. ISBN 978-80-225-3497-0. s. 205
- [28] HASS, Ryan. DENMARK, Abraham. *More pain than gain: How the US-China trade war hurt America*. [online]. 2020. [cit. 2022-02-18]. Dostupné na internete: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/08/07/more-pain-than-gain-how-the-us-china-trade-war-hurt-america/>
- [29] HEILAND, I. ULLTVEIT-MOE, K. H. *An unintended crisis in sea transportation due to COVID-19 restrictions*. s.172 [online]. 2021. [cit. 2022-03-20]. Dostupné na internete: https://www.svensktnaringsliv.se/bilder_och_dokument/iz8xue_covid-19-and-

[trade-policy-28-aprilpdf_1005375.html/Covid-19+and+trade+policy+28+april.pdf#page=162](https://hillnotes.ca/2021/03/25/the-movement-of-goods-and-people-in-and-out-of-canada-in-a-covid-19-world-2/)

- [30] HillNotes. The Movement of Goods and People in and out of Canada in a COVID-19 World. [online]. 2021. [cit. 2022-04-16]. Dostupné na internete: <https://hillnotes.ca/2021/03/25/the-movement-of-goods-and-people-in-and-out-of-canada-in-a-covid-19-world-2/>
- [31] HOŠOFF, Boris a kol. *Transformácia počas pandémie koronavírusu SARS-COV-2*. [online]. 2020. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: https://ekonom.sav.sk/uploads/journals/404_hosoff_a_kol_vapse_print_2020.pdf
- [32] HUANG, Yukon. SMITH, Jeremy. In *U. S. – China Trade War, New Supply Chains Rattle Markets*. [online]. 2020. [cit. 2022-02-22]. Dostupné na internete: <https://carnegieendowment.org/2020/06/24/in-u.s.-china-trade-war-new-supply-chains-rattle-markets-pub-82145>
- [33] ITA. *Understanding HS Codes and the Schedule B*. [online]. 2021. [cit. 2022-03-10]. Dostupné na internete: <https://www.trade.gov/harmonized-system-hs-codes>
- [34] ITC. *TRADEMAP – United States of America*. [online]. 2021 [cit. 2021-12-20]. Dostupné na internete: https://www.trademap.org/Product_SelProductCountry.aspx?nvpm=1%7c842%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1
- [35] JOHNSON, Keith. *U. S. Effort to Depart WTO Gathers Momentum*. [online]. 2020. [cit. 2022-02-21]. Dostupné na internete: <https://foreignpolicy.com/2020/05/27/world-trade-organization-united-states-departure-china/>
- [36] JOHNSTON, Mathew. *What happened to Oil Prices in 2020*. [online]. 2021. [cit. 2022-01-15]. Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/articles/investing/100615/will-oil-prices-go-2017.asp#citation-14>
- [37] KANCELÁRIA ŠTÁTNEHO OBCHODNÉHO ZÁSTUPCU USA. *Countries and Regions*. [online]. 2020. [cit. 2022-02-21]. Dostupné na internete: <https://ustr.gov/countries-regions>
- [38] KAPUSTINA, Larisa, Ľudmila LIPKOVÁ, Yakov SILIN a Andrei DREVALEV. *US-China Trade War: Causes and Outcomes*. Innovative

Economic Symposium 2019: Potential of the Eurasian Economic Union. České Budějovice: [Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích], 2020, s. 4. ISBN 978-2-7598-9094-1.

- [39] LEMIEUX, P. – BOUDREAUX, D.J. – GRISWOLD, D. *What's Wrong with Protectionism? Answering Common Objections to Free Trade*. [online] In: Mercatus Center, 2018. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na internete: <https://www.mercatus.org/publications/trade-and-immigration/whats-wrong-protectionism?gclid=CjwKCAjw8uLcBRAC>
- [40] LIBRARY OF CONGRESS. *Legal Foundations of U. S. Trade Policy*. [online]. 2021. [cit. 2022-02-08]. Dostupné na internete: <https://guides.loc.gov/united-states-trade-policy/legal-foundations>
- [41] LONG, Heather. *Was Trumps China trade war worth it?* [online]. 2020. [cit. 2022-02-18]. Dostupné na internete: <https://www.washingtonpost.com/business/2020/01/15/was-trumps-china-trade-war-worth-it/>
- [42] MALKAWI, Bashar. *A New Direction for the China-US Phase One Deal?* [online]. 2021. [cit. 2022-01-25]. Dostupné na internete: <https://thediplomat.com/2021/12/a-new-direction-for-the-china-us-phase-one-deal/>
- [43] MCBRIDE, James. SIRIPURAPU, Anshu. *What's Next for the WTO?* [online]. 2021. [cit. 2022-02-21]. Dostupné na internete: <https://www.cfr.org/background/whats-next-wto>
- [44] MILESI-FERRETTI, Gian Maria. *A most unusual recover: How the US rebound from COVID differs from rest of G7*. [online]. 2021. [cit. 2022-01-25]. Dostupné na internete: <https://www.brookings.edu/blog/up-front/2021/12/08/a-most-unusual-recovery-how-the-us-rebound-from-covid-differs-from-rest-of-g7/>
- [45] MOROLLO KOH, Michele. *After Biden-Xi summit, what next for US-China trade war?* [online]. 2021. [cit. 2022-01-25]. Dostupné na internete: <https://www.aljazeera.com/economy/2021/11/18/after-biden-xi-summit-what-next-for-us-china-trade-war>
- [46] MULTIKANI, Lucia. *U. S. services activity forges ahead; trade deficit races to record high*. [online]. 2021. [cit. 2022-01-31]. Dostupné na internete: <https://www.reuters.com/business/us-trade-deficit-jumps-record-high-august-2021-10-05/>

- [47] OECD Data. *Trade in goods and services*. [online]. 2022. [cit. 2022-03-10]. Dostupné na internete: <https://data.oecd.org/trade/trade-in-goods-and-services.htm#indicator-chart>
- [48] OECD. *Covid-19, international mobility and trade in services: The road to recovery*. [online]. 2021. [cit. 2022-03-20]. Dostupné na internete: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/covid-19-international-mobility-and-trade-in-services-the-road-to-recovery-ec716823/>
- [49] OECD. *International Trade in 2020: a look back and a look ahead*. [online]. 2021 [cit. 2021-05-13]. Dostupné na internete: <https://www.oecd.org/sdd/its/OECD-International-Trade-Pulse-2020-2021.pdf>
- [50] OECD. *Monthly International Merchandise Trade*. [online]. 2021 [cit. 2021-04-10]. Dostupné na internete: https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=MEI_TRD#
- [51] PIIIE. *Trump's trade policy is hampering the US fight against COVID-19*. [online]. 2020 [cit. 2021-05-13]. Dostupné na internete: <https://www.piiie.com/blogs/trade-and-investment-policy-watch/trumps-trade-policy-hampering-us-fight-against-covid-19>
- [52] PIIIE. *Trump's Trade War Timeline: An Up-to Date Guide*. [online]. 2021. [cit. 2022-02-08]. Dostupné na internete: <https://www.piiie.com/blogs/trade-investment-policy-watch/trump-trade-war-china-date-guide>
- [53] QIU, Stella. SINGH, Shivani. KHASAWNEH, Roslan. *Boxed out: China's exports pinched by global run on shipping containers*. [online]. 2020. [cit. 2022-01-15]. Dostupné na internete: <https://www.reuters.com/article/us-global-shipping-container-idUSKBN28K0UA>
- [54] RISTVEJ, Jozef. KAMPOVÁ, Katarína. *Vedecké metódy*. [online]. 2010. [cit. 2022-04-11]. Dostupné na internete: <http://trilobit.fai.utb.cz/vedecke-metody>
- [55] RUŽEKOVÁ, Viera. *Prospects for the EU-US trade relations in the light of the TTIP*. *Studia commercialia Bratislavensia: scientific journal of Faculty of Commerce, University of Economics in Bratislava*. Bratislava: Obchodná fakulta Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2016, 9(34), 211-221. ISSN 1337-7493. s. 2015
- [56] SCOTT, Heather. *US Trade Gap Soars In 2020 Amid Pandemic Disruptions*. [online]. 2021 [cit. 2021-05-13]. Dostupné na internete:

<https://www.barrons.com/news/us-trade-gap-soars-in-2020-amid-pandemic-disruptions-01612544408>

- [57] STACHOVÁ, Paulína, Janka KOTTULOVÁ a Lucia PAŠKRTOVÁ. *Medzinárodné ekonomické vzťahy v 21. storočí*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2019, 288 s. ISBN 978-80-571-0012-6.
- [58] Statista. *Ranking of the top trading partners of the United States for trade goods in 2020, by export value*. [online]. 2021 [cit. 2021-05-13]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/186592/ranking-of-the-largest-trading-partners-for-us-exports-in-2010/>
- [59] Statista. *Ranking of the top trading partners of the United States for trade goods in 2020, by import value*. [online]. 2021 [cit. 2021-05-13]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/186601/ranking-of-the-largest-trading-partners-for-us-imports-in-2010/>
- [60] SUMMERS, Lawrence. *A deal worth getting right*. [online]. 2015. [cit. 2022-02-18]. Dostupné na internete: <http://larrysummers.com/2015/03/09/a-trade-deal-must-work-for-americas-middle-class/>
- [61] SVETOVÁ BANKA. *Exports of goods and services (% of GDP)*. [online]. 2020. [cit. 2022-02-18]. Dostupné na internete: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?end=2020&start=2011>
- [62] SVETOVÁ BANKA. *Trade (% of GDP) – United States*. [online]. 2020. [cit. 2022-02-18]. Dostupné na internete: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?locations=US>
- [63] U. S. DEPARTMENT of STATE. *Trade Agreements*. [online]. 2021. [cit. 2022-02-18]. Dostupné na internete: <https://www.state.gov/trade-agreements/>
- [64] U.S. Energy Information Administration. *Crude Oil Prices: WTI – Cushing, Oklahoma*. [online]. 2022. [cit. 03-15]. Dostupné na internete: <https://fred.stlouisfed.org/series/DCOILWTICO>
- [65] UNCTAD. *COVID-19 and Maritime Transport: Impact and Responses*. [online] 2021. [cit. 2022-01-15]. Dostupné na internete: https://unctad.org/system/files/official-document/dtl1b2021d1_en.pdf
- [66] UNCTAD. *Key statistics and trends in International Trade 2020*. [online]. 2021 [cit. 2021-05-13]. Dostupné na internete: https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab2020d4_en.pdf

- [67] Úrad obchodného zástupcu USA. *United States-Mexico-Canada Agreement*. [online]. 2021. [cit. 2022-02-08]. Dostupné na internete: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/united-states-mexico-canada-agreement>
- [68] USITC. *The Impact Of The Covid-19 Pandemic On Freight Transportation Services and U.S Merchandise Imports*. [online] 2021. [cit. 2022-01-15]. Dostupné na internete: https://www.usitc.gov/research_and_analysis/tradeshifts/2020/special_topic.html
- [69] WCO. *The HS: a Multi-Purpose Tool*. [online]. 2021. [cit. 2022-03-10]. Dostupné na internete: <http://www.wcoomd.org/en/topics/nomenclature/overview/hs-multi-purposes-tool.aspx>
- [70] WHO. *COVID-19 Explorer – United States of America*. [online]. 2021. [cit. 2021-12-13]. Dostupné na internete: <https://worldhealthorg.shinyapps.io/covid/>
- [71] WIGHTMAN, Paul. 2020 *Was a Record Year for U. S. Crude Exports*. [online]. 2021. [cit. 2022-01-15]. Dostupné na internete: <https://www.cmegroup.com/openmarkets/commodities/2021/2020-record-year-for-US-Crude-Exports.html>
- [72] WITA. *What is the trade deficit?* [online]. 2020. [cit. 2022-03-04]. Dostupné na internete: <https://www.wita.org/ustrade/us-trade-trends/the-us-trade-deficit/>
- [73] ZANDI, Mark. ROGERS, Jesse. COSMA, Maria. *Trade War Chicken: The Tariffs and the Damage Done*. [online]. 2019. [cit. 2022-02-18]. Dostupné na internete: <https://www.moodyanalytics.com/-/media/article/2019/trade-war-chicken.pdf>